

**MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
TEISĖS FAKULTETAS
TEISĖS FILOSOFIJOS KATEDRA**

DANUTĖ VIPARTIENĖ

**ŠIUOLAIKINIO TEISININKO KVALIFIKACIJOS
YPATUMAI**

Magistro baigiamasis darbas

**Vadovas
Prof. dr. Vytautas Šlapkauskas**

VILNIUS, 2009

**MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
TEISĖS FAKULTETAS
TEISĖS FILOSOFIJOS KATEDRA**

**ŠIUOLAIKINIO TEISININKO KVALIFIKACIJOS
YPATUMAI**

**Magistro baigiamasis darbas
Studijų programa 62601S104**

**Vadovas
Prof. dr. Vytautas Šlapkauskas**

.....
(parašas)

Recenzentas

2009 12

**Atliko
TV mn 7-07 gr. stud.**

2009-12-03
D. Vipartienė

VILNIUS, 2009

TURINYS

IVADAS	6
I. DALIS. KVALIFIKACIJOS IR TEISININKO KVALIFIKACIJOS SAMPRATA	8
1.1. Bendroji kvalifikacijos ir jos pripažinimo samprata.....	8
1.2. Teisininko profesijos samprata.....	14
1.3. Teisininko kvalifikacijos samprata	18
II. DALIS. TEISININKO KVALIFIKACIJOS, JOS ĮGIJIMO IR PLĖTIMO LIETUVOJE TEISINIO REGLAMENTAVIMO LIETUVOJE BRUOŽAI	22
2.1. Teisinių žinių ir jų įgijimo teisinis reglamentavimas.....	22
2.2. Teisininko gebėjimų ir jų įgijimo teisinis reglamentavimas.....	28
2.3. Teisininko kvalifikacijos plėtimo teisinis reglamentavimas	30
III. DALIS. TEISININKO KVALIFIKACIJOS VEIKSMINGUMO TEISINĖS IR SOCIALINĖS PROBLEMOS	35
3.1. Formalizuotų teisininkų pareigybių būklės Lietuvoje apžvalga.....	36
3.2. Teisinis išsilavinimas kaip valdymo srities specialistų kvalifikacijos elementas.....	43
3.2.1. Teisės ir valdymo studentų profesinių lūkesčių tyrimas.....	46
3.2.2. Valstybės tarnautojų profesinių lūkesčių tyrimas.....	51
3.2.3. Vadovų apklausa.....	53
3.3. Teisininko kvalifikacijos vertinimas teisininkų požiūriu.....	56
IŠVADOS	63
PASIŪLYMAI	66
LITERATŪROS SĄRAŠAS	67
ANOTACIJA	77
ABSTRACT	78
SANTRAUKA	79
SUMMARY	81
PRIEDAI	84

LENTELĖS

Nr. 1. 1 lentelė.	Lietuvoje pateikiamas paruošiamų teisininkų skaičius per metus.....	37
Nr. 2. 2 lentelė.	Gyventojų skaičius tenkantis vienam teisėjui	39
Nr. 3. 3 lentelė.	Gyventojų skaičius tenkantis vienam notarui.....	39
Nr. 4. 4 lentelė.	Gyventojų skaičius tenkantis vienam anstoliui.....	40
Nr. 5. 5 lentelė.	Gyventojų tenkantis skaičius vienam advokatui.....	41
Nr. 6. 6 lentelė.	Ar Teisės ir valdymo magistrantūros studijos yra pakankamos pradėti dirbti teisininku ar vadovu?.....	48
Nr.7. 7.lentelė.	Jūsų požiūris į teisininkams keliamus reikalavimus.....	49
Nr.8. 8.lentelė.	Apklausoje dalyvavusių respondentų institucijos, pareigos ir darbo stažas.....	51
Nr. 9. 9 lentelė.	Svarbiausi viešo sektoriaus pasirinkimo prioritetai.....	52
Nr.10. 10 lentelė.	Valstybės tarnybos darbą demotyvuojantys veiksniai.....	52
Nr.11. 11 lentelė.	Vadovų svarbiausi motyvai pasirenkant valstybės tarnybą.....	53
Nr.12. 12 lentelė.	Ar savo praktikoje tenka susidurti su teisinių žinių spragomis?.....	53
Nr.13. 13 lentelė.	Vadovų teisės žinių stygius jaučiamas teisinės veiklos srityse.....	54
Nr.14. 14 lentelė.	Vadovams išskylančios įstaigos valdymo problemos.....	55
Nr.15. 15.lentelė.	Teisininkų požiūris į teisės dalykų svarbą studijų metu (proc.).....	58
Nr.16. 16 lentelė.	Teisės dalykų žinias respondentai norėtų pagilinti.....	59
Nr. 17. 17 lentelė.	Pritarimas/nepritarimas teiginiams.....	60

PAVEIKSLAI

Nr. 1. 1 paveikslas. Lietuvos, Ispanijos ir Portugalijos teisininkų skaičiaus palyginimas.....	38
Nr. 2. 2 paveikslas. Teisininkų pasiūlos ir paklausos raida darbo biržoje.....	42
Nr. 3. 3 paveikslas. Teisės ir valdymo programos magistrantūros studijų studentų pasiskirstymas darbo rinkoje.....	46
Nr. 4. 4 paveikslas. Teisės ir valdymo programos magistrantūros studijų magistrų profesiniai lūkesčiai.....	47
Nr. 5. 5 paveikslas. Ar teisininkai turi jungtis į teisininkų draugijas/bendrijas?.....	50
Nr. 6. 6 paveikslas. Vadovų vertinimas teisininkų kompetencijos.....	56
Nr. 7. 7 paveikslas. Jauno teisininko praktikoje išskylančios problemos.....	57
Nr. 8. 8 paveikslas. Jaunų teisininkų požiūris: kas svarbiau-žinios ar praktika.....	61
Nr. 9. 9 paveikslas. Jaunų teisininkų priklausymas teisininkų bendrijoms.....	61

PRIEDAI

1 PRIEDAS. Magistro baigiamojo darbo vadovo atsiliepinimas.....	85
2 PRIEDAS. Magistro baigiamojo darbo recenzija.....	86
3 PRIEDAS. Magistro baigiamojo darbo tyrimo programa.....	87
4 PRIEDAS. Magistro baigiamojo darbo tyrimo planas.....	88
5 PRIEDAS. Magistro baigiamojo darbo I semestro ataskaita.....	91
6 PRIEDAS. Magistro baigiamojo darbo II semestro ataskaita.....	92
7 PRIEDAS. Magistro baigiamojo darbo III semestro ataskaita.....	93
8 PRIEDAS. Teisininkams skirta tyrimo anketa.....	94
9 PRIEDAS. Teisės ir valdymo programos magistrantūros studijų studentams skirta tyrimo anketa...98	
10 PRIEDAS. Vadovams skirta tyrimo anketa.....	102
11 PRIEDAS. CD kompaktinė plokštelė - Magistro baigiamojo darbo įrašas Word ir PDF formatu.....	105

I V A D A S

Šiuolaikinio teisininko kvalifikacijos aktualumą suponuoja demokratinėje visuomenėje auganti socialinių santykių juridizacija. Ypač globalizacijos sąlygomis anksčiau vyravusį neteisinių socialinių santykių pobūdį radikalčiai keičia teisiniai santykiai ir jų teisinis aiškinimas. Neatsitiktinai Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas pabrėžia, kad „demokratinėje teisinėje valstybėje šiai [teisininko] profesijai keliami dideli reikalavimai, nes užtikrinti tokias fundamentalias teises „vertybes kaip teisės viešpatavimas, teisingumas, asmens teisės ir laisvės, teisinis saugumas ir teisinis tikrumas, teisė į teisingą teismą, teisinė pagalba ir kt., įmanoma tik tokioje teisinėje sistemoje, kurioje teisininkai turi būtina profesinę kompetenciją; tik būtina profesinę kompetenciją turintiems teisininkams gali būti patikėtos atitinkamos funkcijos užtikrinant, kad būtų teisinėmis priemonėmis saugomos ir ginamos asmens teisės ir laisvės, taip pat funkcijos sprendžiant bylas (teisinius ginčus) teismuose. Tai ypač pasakytina apie tokias pareigas viešosios valdžios institucijose, kai vykdyti tam tikras su viešosios valdžios (visų pirma valstybės valdžios) įgyvendinimu susijusias funkcijas, kaip antai teisingumo vykdymo funkciją, yra patikima profesionaliems teisininkams, taip pat apie tokias valstybės kontroliuojamas profesijas (t. y. tokias profesijas, kuriomis besiverčiantys asmenys vykdo viešąjį interesą užtikrinančias funkcijas), kuriomis verstis patikima tik teisininko kvalifikaciją – taigi ir teisininko išsilavinimą – turintiems asmenims“¹. Anot prof. habil. dr. A.Vaišvilos, „teisininko kokybė – tai ne tik jo paties asmeninis reikalas. Tai visos visuomenės turtas, nes nuo jo priklauso visos teisinės sistemos socialinis veiksmingumas: ta sistema veiks taip, kokios kvalifikacijos teisininkai ją diegs. <...> Visi žymieji pasaulio teisininkai: <...> , mūsų – M. Römeris, P. Leonas ir kiti <...> disponavo integralia kompetencija – pajėgė ne tik aiškinti ir taikyti įstatymus, bet ir modeliuoti teisinio reguliavimo strategiją. Kvalifikacijos integralumas – būtinas jos socialinio veiksmingumo požymis“².

Tyrimo tikslas - atskleisti šiuolaikinio teisininko kvalifikacijos ypatumus.

Tyrimo objektas - teisininko kvalifikacijos (turinio) ir jos įgijimo teisinis reguliavimas.

Tyrimo dalykas – Šiuolaikinio teisininko kvalifikacijos reikalavimai.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išnagrinėti kvalifikacijos ir teisininko kvalifikacijos sampratą.
2. Išnagrinėti teisininko profesijos sampratą.
3. Išnagrinėti teisininko kvalifikacijos ir jos įgijimo teisinio reglamentavimo Lietuvoje ypatumus.

¹ Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo nutarimas 2008-02-20. Byla Nr. 19/05. Vilnius: Lietuvos Respublikos Konstitucinis teismas. 2008.

² Vaišvila A. Teisės teorija. Vadovėlis. Antras pataisytas ir papildytas leidimas. Vilnius: Justitia. 2004. P. 57.

4. Išnagrinėti teisininko kvalifikacijos veiksmingumo teisinės ir socialines problemas.

Hipotezė – šiuolaikinio teisininko kvalifikacijos reikalavimus suponuoja auganti socialinių santykių juridizacija ir būtinybė užtikrinti fundamentalių teisinių vertybių įgyvendinimą.

Tyrimo metodai. Iškeltiems darbo uždaviniams įgyvendinti naudojami šie tyrimo metodai: dokumentų analizės metodas, lyginamasis metodas, apibendrinimo metodas, sisteminio požiūrio metodas, apklausos (anketinis ir interviu) metodas.

Dokumentų analizės ir lyginamuoju tyrimo metodu tyrimo tema išnagrinėti LR Įstatymai, tarptautinės sutartys bei poįstatyminiai teisės aktai, teismų sprendimai, statistinė medžiaga. **Sisteminio ir lyginamuoju požiūrio metodu** išnagrinėta tyrimo temos pagrindinės sąvokos, mokslinė medžiaga ir statistiniai duomenys. **Apklausos metodu** atlikti anketiniai tyrimai apie teisininkų kvalifikacijai iškylančias problemas ir teisininkų požiūrį į teisininko kvalifikaciją. **Apibendrinimo** metodu išnagrinėta informacija, įvairios nuomonės apie teisininkų profesijos ir jų kvalifikacijos problemas, padarytos išvados ir teiktinos rekomendacijos.

Mokslinės literatūros apžvalga. Pasirinkta magistro baigiamojo darbo tema teisės moksle dar nėra išplėtotą, todėl mokslinės literatūros nėra gausu. Kvalifikaciją ir teisininko kvalifikaciją, jos įgijimą ir realizavimą reglamentuoja LR Įstatymai, poįstatyminiai teisės aktai bei tarptautinės sutartys, teismų praktika, mokslinė literatūra. Iš dalies temos problematika ir teisininko profesijos apibūdinimai yra aprašyti A.Vaišvilos (2004) „Teisės teorijos“, V. Šlapkausko (2004) „Teisės sociologijos“ vadovėliuose bei minėtų autorių ir kitų autorių moksliniuose straipsniuose, VU doktorančių E. Balnienės (2005), S.Gudauskaitės (2007), Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnybos (toliau LDMRT) (2007) skelbtuose moksliniuose darbuose.

Darbo struktūra. Magistro baigiamąjį darbą sudaro įvadas, trys pagrindinės dalys, kurios skirstomos į atskirus poskyrius, išvados ir rekomendacijos, anotacija, santrauka lietuvių ir anglų kalba, literatūros sąrašas, priedai. Pirmoje darbo dalyje išnagrinėtos teisininko profesijos ir kvalifikacijos sampratos. Antroje darbo dalyje išnagrinėti teisininko kvalifikacijos ir jos įgijimo teisinio reglamentavimo Lietuvoje ypatumai. Trečioje darbo dalyje empiriškai išnagrinėtos svarbiausios šiuolaikinio teisininko kvalifikacijos veiksmingumo teisinės ir socialinės problemos.

Darbo šaltiniai: Darbas paruoštas remiantis įvairių Lietuvos ir užsienio autorių darbais, Lietuvos Respublikos įstatymais, Vyriausybės nutarimais ir kitais poįstatyminiais teisės aktais, moksliniais straipsniais bei empirinio tyrimo metu gautais rezultatais.

I. KVALIFIKACIJOS IR TEISININKO KVALIFIKACIJOS SAMPRATA

1.1. BENDROJI KVALIFIKACIJOS IR JOS PRIPAŽINIMO SAMPRATA

Šiuolaikiniame gyvenime plačiai vartojame kvalifikacijos terminą, turintį keletą persipynusių reikšmių. Kvalifikacijos terminą dažniausiai suprantame trejopai: 1) kaip tinkamo pasirengimo kuriam nors darbui laipsnis; 2) kaip profesija, specialybė; 3) kaip ko nors kokybė ir rūšies pažymėjimas, įvertinimas³. Tačiau dažniau linkstama pabrėžti sąvoką „kvalifikacija“ kaip kokybės darymą. Lotynų kalbos žodis *qualificacio* yra sudarytas iš dviejų žodžių junginių, reiškiančių: *qualis* – kokybę ir *fiacacio* – daryti. Tai asmens gebėjimai ir žinios, kurias jis sugeba tam tikroje vietoje panaudoti ir tam tikru lygiu. Kvalifikacija įgyjama įgimtų gabumų ir ugdomų bendrųjų gebėjimų pagrindu. Juo apibrėžiami situaciniai tam tikros veiklos reikalavimai ir asmeninės savybės, kvalifikacijos kokybė.⁴

Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnyba (toliau LDRMT) moksliniame darbe „Kvalifikacijos analizės vadovas darbo rinkos mokymo paslaugoms tobulinti“ sąvoką „kvalifikacija“ apibūdina taip: kvalifikacija – tai žinios, įgūdžiai, patirtis, bendrieji gebėjimai, reikalingi bet kuriam asmeniui gerai atlikti tam tikrą užduotį ar darbą. Kvalifikacija siejama su asmens gebėjimais ar tinkamumu atlikti tam tikrą darbą, po to, kai asmuo:

1) įgijo tam tikrų žinių ir supranta, jog darbas turi būti atliktas tik tam tikru būdu;

2) išmoko tam tikrų praktinių įgūdžių ar įgijo gebėjimų atlikti tam tikrą darbą teisingai. Sąvoka „teisingai“ – reiškia suplanuotai, tinkamai pasirengti, žinoti, kaip naudoti tam tikrą įrangą, bendradarbiauti su kolegomis, darbą fiksuoti dokumentuose, užtikrinti, kad jis bus laiku baigtas, o prireikus – tęsiamas toliau.

3) turi pakankamai žinių ir praktinės patirties, kad pasitikėtų savo jėgomis ir dirbtų produktyviai bei aktyviai.⁵

Taigi terminas „kvalifikacija“ įvairiuose šaltiniuose apibūdinamas siauresniu ir platesniu požiūriu. **Kvalifikacija** – tai tam tikro dalyko išmanymas, žinios, specialieji gebėjimai bei įgyta patirtis. Pavyzdžiui, LR Reglamentuojamų profesinių kvalifikacijų pripažinimo įstatymo str. 1d. konstatuojama, kad <...> profesinė kvalifikacija automatiškai pripažįstama asmeniui, turinčiam

³ Dabartinis Lietuvių kalbos Žodynas.- Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas. 2000. P. 346
//http://autoinfo.lt/webdie/Prisijungimo laikas: 2009-01-20.

⁴ Kvalifikacija./ <http://wikipedia.org/wiki/Kvalifikacija>./Prisijungimo laikas: 2008-11-09.

⁵ Kvalifikacijos analizės vadovas darbo rinkos mokymo paslaugoms tobulinti. Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnyba.- Vilnius: AGORA. 2003.P. 40. / . <http://www.aikos.smm.lt/aikos/index.htm>/Prisijungimo laikas: 2009-02-19.

nustatytą būtiną rengimo reikalavimus atitinkantį išsilavinimą, garantuojantį reikiamą kvalifikaciją. Šio įstatymo 3 str. 3 d. nurodo, kad formalus kvalifikacijos įrodymas yra diplomai, pažymėjimai ir kiti dokumentai: 1) išduoti kompetentingų institucijų, kurioms tai pavesta įstatymų ir kitų teisės aktų, ir patvirtinantys, kad įgyta profesinė kvalifikacija, taip pat paprastai valstybėse narėse sėkmingai baigtas profesinio rengimo kursas, arba 2) išduoti trečiosios šalies institucijų ir pripažinti valstybės narės, jei jo turėtojas turi atitinkamos profesijos valstybėse narėse trejų metų patirtį ir jei ta patirtis joje pripažįstama.⁶ Pagal šį įstatymą aukštojo mokslo kvalifikacija patenka į penktą lygį.

Taigi pradinė (siauruoju požiūriu) kvalifikacijos termino analizė atskleidžia, kad ji grindžiama asmens gebėjimu veikti. Sąvoka „gebėjimas“ reiškia asmens fizinę ar psichinę galią atlikti tam tikrą veiksmą, veiklą, poelgį; mokėjimo prielaida ir padarinyš. <...> Gebėjimo fizinis pagrindas – sveikata; psichologinis – gabumai, įgyti sugebėjimai, intelektas; pedagoginis – žinios, mokėjimai, įgūdžiai; socialinis – teisė veikti.⁷ Taigi pedagoginiu (kvalifikacijos ugdymo) pagrindu gebėjimo sąvoką suskaidome į smulkesnius struktūrinius elementus, kurie yra žinios, mokėjimai ir įgūdžiai. Plačiuoju požiūriu minėtos kvalifikacijos termino sudėtinės dalys apibendrinamos išsilavinimo sąvoka, kuri susiejama su formaliais turimos kvalifikacijos įrodymais. Todėl pradžioje aptarsime žinių, mokėjimų ir įgūdžių vaidmenį.

Žinios – tai mokėjimo, išsilavinimo turinys, informacija.⁸ Žinios yra tikrovės pažinimo rezultatai, teikiantys žodinę ar simbolinę informaciją apie daiktus, reiškinius, jų savitarpio ryšius.⁹ Su žiniomis siejama kvalifikacija dar nereiškia, kad žinių turintis asmuo gali kokybiškai veikti, nes turėti žinių, tai nebūtinai sugebėti ką padaryti.¹⁰ Kita vertus, šiuolaikinėje kvalifikacijos sampratoje vis dažniau pabrėžiama žinių svarba, nes žmonių visuomenėje, mokslinėje, techninėje ir kitokioje praktinėje veikloje žinių gausėja, jos tikslinamos ir gilinamos. Su žinių kokybės augimu yra susiję visuomenės kokybiniai pokyčiai, pavyzdžiui, šiuolaikinėje visuomenėje yra išsivystę nauji terminai, tokie kaip „žinių darbininkas“, „žinių visuomenė“, „informacinė visuomenė“, „inovacinė visuomenė“. Informacijos prieinamumas yra vienas svarbiausių šiuolaikinės visuomenės bruožų, kuris susijęs su žinojimo vadyba, žinių kompleksišku ir žinių visuomenišku (viešumu).

⁶ LR Reglamentuojamų profesinių kvalifikacijų pripažinimo įstatymas 2008-04-03, Nr. X-1478 // Žinios, 2008, Nr. 47-1747. 13.).

⁷ Jovaiša L. Pedagogikos terminai. Kaunas: Šviesa. 1993. P. 63.

⁸ Dabartinės Lietuvių kalbos Žodynas. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas. 2000. P.959.

⁹ Jovaiša L. Pedagogikos terminai. Kaunas: Šviesa, 1993. P. 260.

¹⁰ Lyberis A. Sinonimų žodynas. Vilnius: Mokslas, 1980. P. 227.

Žinių visuomenė – tai visuomenė, kurioje žinių kūrimas, sklaida ir manipuliavimas tampa reikšminga ekonomine ir kultūrine veikla. Žinių visuomenėje į ekonominius procesus tiesiogiai įtraukiama ne tik informacija, bet ir kultūra plačiąja prasme (vertybės, etika, patirtis, tradicijos). Žinių visuomenė taip pat gali būti suprantama kaip duomenų ir faktų įprasminimas, „sužmoginimas“, gebėjimas pasinaudoti informacija išsilavinimo ir kultūros dėka. Žinių visuomenė – tai mokslo ir žinių siekimas, informacijos pavertimas žiniomis, švietimas visiems, visą gyvenimą trunkantis visuomenės lavinimasis.

Prof. habil. dr. O. G. Rakauskienė (2006) teigia, kad šiuolaikinėje išsilavinusioje visuomenėje žinios keičia masinę produkciją, nes „<...> išsilavinę, kūrybiški žmonės yra pagrindiniai ištekliai, kuriuos reikia kurti, jei šalis siekia plėtoti žiniomis besiremiančią ekonomiką.“¹¹ Šiandiena pasaulyje yra įsivyravęs naujas terminas „žinių darbininkai“ (arba „darbuotojai“). Tai reiškia, kad žinios tampa nauju žmogaus kapitalu. Išskiriami svarbūs penki „žinių darbininkų“ bruožai:

- 1) efektyvios specializuotos žinios;
- 2) „žinių darbuotojai“ kaip nauja socialinė grupė yra naujieji kapitalistai;
- 3) žinių indėlis į darbą kaip rezultatas;
- 4) spartus žinių senėjimas;

5) žinios turi būti pateiktos visiems prieinama forma (viešos) naudojant šiuolaikines informacines technologijas.¹² Būtent, išryškinant žinių šiuolaikinėje visuomenėje svarbą, didelę reikšmę turi, anot prof. habil.dr. O.G. Rakauskienės (2006) teigimu, „<...> vienas pagrindinių kriterijų – žinių atitiktis poreikiams. Labai svarbus parametras – kūrybiškumo skatinimas“¹³.

Mokėjimas – tai: 1) mokymo (kvalifikacijos įgijimo) turinio elementas, nurodantis, kokius teorinius ir praktinius veiksmus asmuo turi įgyti mokymo (kvalifikacijos įgijimo) procese, kad galėtų kokybiškai dirbti; 2) išmokimo apraiška, pasižyminti gebėjimu tiksliai veikti.¹⁴ Mokėjimas suprantamas dvejopai – kaip pirmoji įgūdžių lavinimo fazė, kai gebama atlikti paprastus, bet tikslius veiksmus pagal taisyklę, instrukciją. Dar mokėjimas suprantamas kaip visuma įgūdžių, įgalinančių asmenį atlikti tam tikrą veiklą. Mokėjimas veikti įvaldomas taikant žinias mąstymo, kalbėjimo procese ar praktinėje

¹¹ Rakauskienė O. G. Valstybės ekonominė politika. Monografija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas. 2006. P. 79. ISBN 9955-19-032-9.

¹² Rakauskienė O. G. Valstybės ekonominė politika. Monografija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas. 2006. P. 67. ISBN 9955-19-032-9.

¹³ Rakauskienė O. G. Valstybės ekonominė politika. Monografija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas. 2006. P. 78. P. 86. ISBN 9955-19-032-9.

¹⁴ Jovaiša L. Pedagogikos terminai. – Kaunas: Šviesa, 1993. P. 118.

veikloje. Tai reiškia, kad turint tam tikrų žinių ir mokant jomis naudotis, galima kokybiškai dirbti tam tikrą darbą, taip pat įgyjama profesinė praktika ir formuojami darbiniai įgūdžiai.

Glaustai aptarsime „**įgūdžio**“ sąvoką. Įgūdis – tai mąstymo ir daiktinės, praktinės veiklos automatizuotas veiksmas. Įgūdžiui susidaryti reikia pratybų. Kol jis išlavinamas, pereinama keletą fazių: nuo sąmoningo tikslingos mąstymo ir praktinės veiklos judesių kontrolės, nereikalingų judesių ir veiksmų išnykimo iki atitinkamų veiksmų automatizacijos.¹⁵

Šiandieninė visuomenė kvalifikaciją dažniausiai supranta platesniu požiūriu - kaip kokios nors veiklos rūšies įvertinimas atitinkamu pažymėjimu, diplomu ar kitu dokumentu. Po Antrojo pasaulinio karo iki septintojo dešimtmečio vidurio Europoje pagrindinis kvalifikacijų vertinimo uždavinys buvo nustatyti jų lygiavertiškumą. Aštuntajame dešimtmetyje šią sampratą išstūmė kvalifikacijos pripažinimo idėja – diplomai; kvalifikacija (dalinės studijos) tapo susieta su konkrečiu tikslu, pvz., tęsti mokslus toliau. Devintajame dešimtmetyje šis kvalifikacijų pripažinimo principas ėmė vis populiarėti, nes iškilo būtinybė lyginti užsienyje įgytas kvalifikacijas¹⁶.

Mūsų šalyje kvalifikacijų vertinimo sistema taip pat keičiasi. Prisitaikant prie nenutrūkstamų socialinio gyvenimo pokyčių išryškėjo tendencija įgyti keletą profesijų ir kvalifikacijų. Asmuo, siekdamas savo veiklos tobulumo, aukštesnių pareigų, plečia žinių ratą, taip pat šių paskatų vedinas įgyja vieną profesinę kvalifikaciją ir ją papildo kita. Anksčiau vyravusi kvalifikacijos ir jos „keitimo“ samprata nebuvo aktuali. Dabartinė modernioji visuomenė reikalauja daugybės žinių ir gebėjimų, t.y. turėti kelias kvalifikacijas tapo būtinybė. Ši naują mokymosi poreikį galima pavadinti „žinių investavimu į save ir savęs platesnis panaudojimas visuomenėje“ arba „mokymasis visą gyvenimą“. Pagal LR Aukštojo mokslo įstatymo 2 str. 14 d.¹⁷ toks asmens lavinimasis laikomas nenuosekliomis studijomis, kai studijuojami atskiri dalykai ar jų ciklai, skirti asmens profesinei kvalifikacijai kelti ar keisti, taip pat jo profesiniam ar bendram išsilavinimui plėsti. Pagal Mokslo ir studijų įstatymo naują (2009-04-30, Nr. 242) redakciją, studijų sistema skirstoma į tris pakopas, įstatymo 46 str. 2 d. – profesinio bakalauro, bakalauro; magistrantūros; doktorantūros¹⁸. Minėti išsimokslinimo lygmenys nusako asmens kvalifikaciją, kurios pagrindu išreiškiamos turimos kompetencijos, tai yra žinių

¹⁵ Jovaiša L. Pedagogikos terminai. – Kaunas: Šviesa.1993. P. 83.

¹⁶ Reglamentuojamų profesinių kvalifikacijų pripažinimas. <http://www.darborinka.lt/profesijos/> Prisijungimo laikas: 2008-10-13.

¹⁷ Aukštojo mokslo įstatymas, 2000 m. kovo 21 d. Nr. VIII-1586 // Žinios, 2000, Nr. 27-715, 2006-07-18, Nr. X-769 // Žinios, 2006-08-08, Nr. 87-3395) // Žinios, 2006-08-08, Nr. 87-3395).

¹⁸ Mokslo ir studijų įstatymas, 2009 m. balandžio 30 d. Nr. XI-242, įsig. 2009 05 12. // Žinios, 2009.05.12, Nr.: 54, publ. Nr.: 2140//Žinios, 2009.05.26, Nr.: 61// Žinios, 2009.08.25, Nr.: 101.

apimtys, mokėjimai ir gebėjimai. Kvalifikacijos turėjimas suteikia asmeniui teisę pretenduoti į tam tikras pareigas bei užsiimti atitinkama praktika.

Remiantis 2006-07-18 LR Aukštojo mokslo įstatymu kvalifikacijos apibūdinamos šitaip: kvalifikacija - profesinė kvalifikacija arba profesinė kvalifikacija ir kvalifikacinis laipsnis (bakalauro ir magistro) suteikiamas baigus atitinkamos pakopos nuosekliąsias studijas (2 str. 6 d.); kvalifikacinis laipsnis - laipsnis (bakalauro, magistro, meno licenciato), suteikiamas asmeniui, išėjusiam atitinkamą nuosekliųjų universitetinių studijų pakopos (išskyrus doktorantūrą) programą (2 str. 7 d.). Įstatymo 2 str. 15 d. apibūdina nuosekliųjų studijų sąvoką: nuosekliosios studijos – studijos, kurias baigus įgyjamas aukštasis išsilavinimas ir (ar) suteikiama kvalifikacija, taip pat doktorantūros bei meno aspirantūros studijos. Minėto įstatymo 2 str. 19 d. apibūdina profesinę kvalifikaciją: profesinis pasirengimas, įgyjamas baigus pagrindines studijas, specialiąsias profesines ar vientisas studijas, taip pat magistrantūrą, rezidentūrą ar meno aspirantūrą. Įstatymo 2 str. 25 d. apibūdina vientisas studijas - magistro ir (arba) profesinei kvalifikacijai įgyti skirtos studijos, kai tęstinumu susiejamos pirmosios ir antrosios pakopų universitetinės studijos¹⁹. Mokslo ir studijų įstatymo (2009-04-30) 4 str. 6 dalis apibrėžia aukštojo mokslo kvalifikaciją taip: tai kvalifikacinis (profesinio bakalauro, bakalauro, magistro) laipsnis, mokslo daktaro laipsnis, meno daktaro laipsnis, taip pat kvalifikacija, kurią teisės aktų nustatyta tvarka suteikia aukštoji mokykla.²⁰

Bendrosios profesinės kvalifikacijos pripažinimą Europos Sąjungoje reglamentuoja dvi pagrindinės Europos Tarybos direktyvos – 89/48/EEB ir 92/51/EEB, Europos Komisijos sprendimas 97/42, Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 99/42/EB.²¹ Lietuvoje reglamentuojamų profesijų ir kvalifikacijų pripažinimą reglamentuoja atitinkami LR Įstatymai ir poįstatyminiai teisės aktai, o profesijų pripažinimą koordinuoja Socialinės apsaugos ir darbo bei Švietimo ir mokslo ministerijos. Bendroji kvalifikacijos pripažinimo sistema reiškia ir užsienyje įgytų profesinių kvalifikacijų pripažinimą nacionaliniu lygmeniu ir atvirkščiai.

Kvalifikacijos, įgytos užsienyje, skatina studentų, dėstytojų ir darbo jėgos mobilumą. Europos Sąjungos teisės aktai reglamentuoja, kad kiekvienas Europos Sąjungos pilietis turi teisę visoje Bendrijos teritorijoje užsiimti profesine veikla lygiomis teisėmis, kaip ir tos valstybės, kurioje dirba,

¹⁹ Aukštojo mokslo įstatymas, 2000 m. kovo 21 d. Nr. VIII-1586 // Žinios, 2000, Nr. 27-715, aktuali red. 2006-07-18, Nr. X-769 // Žinios, 2006-08-08, Nr. 87-3395 // Žinios, 2006-08-08, Nr. 87-3395 // Žinios, 2006-08-08, Nr. 87-3395).

²⁰ LR Mokslo ir studijų įstatymas, 2009 m. balandžio 30 d. Nr. XI-242.

²¹ Europos Tarybos direktyvos – 89/48/EEB ir 92/51/EEB, Komisijos sprendimas 97/42. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 99/42/EB.

pilietis. Tačiau teisę verstis profesine veikla gali nulemti konkrečios kvalifikacijos, kurią reikia turėti, ketinant verstis reglamentuojama profesine veikla, ir kurią iš esmės numato valstybės nacionalinė švietimo sistema, reglamentuojama tarptautinių ir nacionalinių teisės aktų²².

LR Vyriausybės nutarimas 2000-06-01 Nr. 624 “Dėl profesinės kvalifikacijos vertinimo ir pripažinimo nuostatų ir profesinės kvalifikacijos vertinimą ir pripažinimą vykdančių institucijų ir reglamentuojamų profesijų sąrašo patvirtinimo”²³ apibrėžia sąvokas, apibūdinančias profesiją ir profesinę kvalifikaciją. Profesija – tai specialaus pasirengimo, žinių, gebėjimų reikalinga veikla. Išsimokslinimo dokumentas – nustatytą tvarka išduotas diplomai, atestatai, pažymėjimai, liudijimai su jų priedais apie įgytų žinių įvertinimą. Profesinė kvalifikacija – tam tikrų žinių ir gebėjimų lygmuo, kurio reikia konkrečiam darbui atlikti. Terminas „profesija“ – „reiškia darbą”²⁴.

Profesinės kvalifikacijos pripažinimas – tai formalus (raštiškas) kompetentingos institucijos suteiktas profesinės kvalifikacijos pripažinimas, leidžiantis (suteikiantis teisę) suinteresuotam asmeniui (pareiškėjui) dirbti konkrečios kvalifikacijos darbą. Reglamentuojama profesija – profesija, kelianti pagrindinius specialius reikalavimus darbuotojo kvalifikacijai, įrašyta į Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintą profesinės kvalifikacijos vertinimą ir pripažinimą vykdančių institucijų ir reglamentuojamų profesijų sąrašą²⁵.

Šiuolaikinėje visuomenėje plačiai pasklido ir kita – kompetencijos sąvoka. Kompetencija [lot. *competentia* – priklausomybė pagal teisę] – tai: 1) klausimų ar reiškinių sritis, su kuria kas gerai susipažinęs; 2) visuma kurio nors organo arba pareigūno teisių ir pareigų, nustatytų to organo statuto ar nuostatų²⁶. Kvalifikacijos ir kompetencijos terminai yra susiję hierarchiniu santykiu: kompetenciją turėtų būti galima įgyti tik formalioju – kvalifikacijos pagrindu. Dažnai aiškinama kompetencija kaip žinių ir įgūdžių derinys ir sugebėjimas juos pritaikyti konkrečiomis aplinkybėmis²⁷. Tačiau aiškinant kompetenciją kaip kokių nors klausimų išmanymą, abu terminai persipina. Bet kompetencijos sąvoka

²² Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas 2000-06-01 Nr. 624 “Dėl profesinės kvalifikacijos vertinimo ir pripažinimo nuostatų ir profesinės kvalifikacijos vertinimą ir pripažinimą vykdančių institucijų ir reglamentuojamų profesijų sąrašo patvirtinimo”// Žinios, 2000, Nr.46-1319.

²³ Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas 2000-06-01 Nr. 624 “Dėl profesinės kvalifikacijos vertinimo ir pripažinimo nuostatų ir profesinės kvalifikacijos vertinimą ir pripažinimą vykdančių institucijų ir reglamentuojamų profesijų sąrašo patvirtinimo”// Žinios, 2000, Nr.46-1319.

²⁴ Tarptautinių žodžių žodynas. Vilnius: Alma Littera. 2003. P. 603.

²⁵ LR Vyriausybės nutarimas 2000-06-01 Nr. 624 “Dėl profesinės kvalifikacijos vertinimo ir pripažinimo nuostatų ir profesinės kvalifikacijos vertinimą ir pripažinimą vykdančių institucijų ir reglamentuojamų profesijų sąrašo patvirtinimo”// Žinios, 2000, Nr.46-1319.

²⁶ Tarptautinių žodžių žodynas. – Vilnius: Alma Littera. 2003. P.386.

²⁷ Barvydienė V., Kasiulis J. Vadovavimo psichologija. – Kaunas: Technologija. 2001. P. 152.

neįeina į įstatymiškai pagrįstą kvalifikacijos reglamentavimą. Kvalifikacija teisiškai grindžiama aukštojo mokslo įgijimu, mokslo laipsniais ir praktiniais įgūdžiais, o tam tikros srities kvalifikacija reglamentuojama pareigybių aprašymu. Todėl kompetencija šiame darbe suprantama kaip kurio nors organo arba pareigūno teisių ir pareigų visuma.

Dar apibrėžiama „kompetencija“ kaip gebėjimas sėkmingai įveikti iššūkius ir įgyvendinti užsibrėžtas užduotis. Kompetencijos reiškia kompleksinę veiksmų sistemą, kuri apima ne tik žinias bei žinojimo gebėjimus, bet ir strategijas, žinomus šablonus, kuriems reikia pritaikyti žinias ir įgūdžius, atitinkamai emocijas ir nuostatas, efektyvų šių kompetencijų valdymą. S. Gudauskaitė (2007) teigia, kad „kompetentinga tokia asmenybė, kuri savimi pasitiki, savarankiška, gebanti sutelkti dėmesį, planuoti, orientuotis į ateitį, pasirengusi pokyčiams ir turinti atsakomybės jausmą. <...> Darbuotojo kompetencijai, kai jis atlieka tam tikras užduotis, svarbus veiksnys yra darbuotojų motyvacija“²⁸.

Apibendrinant galima teigti, kad kvalifikacija – tai tam tikro dalyko (profesinės srities) žinojimas (išmanymas) ir įgyta patirtis toje srityje arba gebėjimas žinias pritaikyti praktiškai. Kvalifikacija yra patvirtinama kompetentingos valdžios institucijos išduotu dokumentu. Kvalifikacija dar suprantama kaip kurios nors specializuotos veiklos kokybė, pabrėžiant jos išskirtinumą, vertę. Vertė yra matuojama materialiniais ir dvasiniais parametrais. Tai reiškia, kad kvalifikaciją turintis asmuo savo veikla sukuria vertę, turinčią dvasinę ir materialinę išraiškas. Labai svarbu pabrėžti, kad su verte yra susijusios dvasinės vertybės ir atsakomybė. Todėl neatsitiktinai prof. habil. dr. A. Vaišvila (2004) pabrėžia, kad kvalifikacijos terminas integruoja dvi dalis: dalykinę ir vertybinę. „Dalykinė – techninė kvalifikacijos pusė, o vertybinė – kvalifikacijos tobulinimo, keitimo vertybinė orientacija. Žinios, mokėjimai ir įgūdžiai išreiškia techninę kvalifikacijos dalį. Tradiciškai kvalifikacija suprantama kaip techninis asmens gebėjimas kurti vartojimo prekes, daryti tam tikrą poveikį gyvenamajai aplinkai. Kvalifikacija yra svarbus modernizacijos veiksnys. Kvalifikacijos formavimui turi būti teikiamas prioritetas <...> tai yra žmogiškųjų išteklių filosofijai, formuojančiai asmens kvalifikacijos sampratą“²⁹.

1.2. TEISININKO PROFESIJOS SAMPRATA

²⁸ Gudauskaitė, S. Individo kompetencijų aprėpimas žinių visuomenėje: problematikos apžvalga. Mokslinis darbas ginant daktaro laipsnį. VU Informacijos ir komunikacijos mokslų krypties doktorantė.

²⁹ Vaišvila A. Teisės teorija. Vadovėlis. Antras pataisytas ir papildytas leidimas. Vilnius: Justitia. 2004. P. 15-16. ISBN 9955-616-07-5.

Teisininko profesija – tai visą teisinės veiklos spektrą apimanti veikla, kuri gali būti mokslinė ar profesinė (pavyzdžiui, teisėjo, advokato, prokuroro, notaro, antstolio, teisinių paslaugų teikėjo ir kt.), suprantama plačiuoju ir siauruoju - *legisto* ar *juristo* požiūriu, reikalaujanti daug teisinių žinių ir praktikos, vykdančią teisingumą ir teikiant visuomenei bei jos nariams teisinę paslaugą.

Sąvoka “teisininkas” reiškia teisės specialistą, teisės normų žinovą. Teisininkas – tai nebūtinai teisės normų taikytojas; jis gali būti ir teisės tyrinėtojas (teisėtyrininkas), teoretikas, teisės filosofas, specifinis teisinės srities publikacijų autorius moksliniuose ir kituose leidiniuose. Teisininku tampama įgijus formalųjį išsilavinimą, o teisinio darbo stažu vadinamas laikotarpis, kai asmuo, baigęs teisės mokslus, užsiima teisine praktika³⁰.

Klasikinę teisininko profesijos modelį išreiškia trys pagrindinės ir kartu seniausios teisininkų profesijos: teisėjo, advokato, policininko. Richardas Shwartzas ir James Milleris, nagrinėdami pagrindinius teisininkų užsiėmimus „palygino teisinės raidos lygius 51 visuomenėje, kurių dydis ir sudėtingumas labai skyrėsi, ir kiekvienoje iš jų nustatė minėtas socialinių institucijų grupes“³¹. Neatsitiktinai prof. dr. V. Šlapkauskas (2004 m.) pabrėžia, jog „profesionalią teisėtumo apsaugą visuomenėje vykdo teismai, advokatai, policija. Nors šiuolaikinėje visuomenėje teisėtumo apsauga pavesta daug didesniai socialinių institucijų skaičiui (pvz., įvairios standartų laikymosi priežiūros inspekcijos), tačiau šios trys institucijų grupės yra susijusios su teisės sampratos raida nuo paprastų iki šiuolaikinių visuomenių. Jos sutelktos atitinkamai į ginčų sprendimą, teisinių žinių ir ekspertizės globą, taisyklių taikymą“³². Taigi teisėtumo apsaugą visuomenėje grindžiama teisėjų, advokatų ir prokurorų (policijos) veikla. Šalia klasikinių teisinių profesijų yra ne mažiau svarbios „naujesnės“ teisininkų profesijos, tokios kaip notarų, antstolių ir kt. Teisines pareigybes apibrėžia Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998-07-07 nutarimas Nr. 841 „Dėl teisinių pareigybių sąrašo“ (Žin., 1998, Nr. 62-1791, Žin., 2009, Nr.85-3576).³³ Teisiniu darbu laikoma tokia veikla, kuri nurodyta LR Vyriausybės patvirtintame teisinių pareigybių sąrašė. Teisinio darbo stažas skaičiuojamas nuo tada, kai asmuo įgijo teisininko kvalifikaciją ir pradėjo dirbti teisinį darbą (LR Teismų įstatymas).³⁴ Nurodytame Vyriausybės nutarime teisininko profesijos minimos kaip pareigybės Valstybės tarnyboje, apimančios Viešąjį valdymą, Teismus ir administracinį valdymą. Kitos teisininkų profesijos (notaro,

³⁰ Biografijos pagal profesiją – vaizdine, garsine... / <http://vikiteka/> Prisijungimo laikas: 2009-01-18.

³¹ Cotterrell.R. Teisės sociologija. Įvadas. Kaunas: Daugėda. 1997. P. 226-227.

³² Šlapkauskas V. Teisės sociologijos pagrindai. Vadovėlis. Vilnius: 2004. Mykolo Riomerio universitetas: P. 554-556. ISBN 9955-563-84-2.

³³ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999-07-07 nutarimas Nr. 841 „Dėl teisinių pareigybių sąrašo“ // Žinios, 1998, Nr. 62-1791//Žinios, 2001 Nr. 82-3524, //Žinios, 2009, Nr.85-3576, 2009-08-25.

³⁴ Teisininko profesija. / http://wikipedia.org/Teisines_pareigybes/Prisijungimo_laikas: 2009-01-15.

antstolio, juristo, tarptautinio sektoriaus teisininkai ir kt.) apima privatų sektorių. Iš to darome išvadą, kad teisinės profesijos apima teismų darbą, viešąjį valdymą ir teisinį darbą privačiame sektoriuje.

Profesinę teisininko sampratą išreiškia trys pagrindinės teisinės idėjos³⁵:

- **teisinės profesijos, kaip profesinių bendrijų idėja.** Ši idėja grindžiama teisinių bendrijų kūrimu remiantis teisinės etikos kodeksu. Šios bendrijos svarbios tuo, kad jungia teisininkus, įsipareigojančius bendroms teisinėms vertybėms ir interesams. Šią idėją dar būtų galima pavadinti teisinių bendrijų interesų puoselėjimo ir teisinių vertybių saugojimo idėja. Kitaip tariant, teisininkų bendrijos vykdo teisinių paslaugų teikimo kokybės - profesionalumo priežiūrą (teisinės etikos sergėjimo idėja);
- **teisinės profesijos orientacijos į paslaugas, o ne į pelno gavimą idėja.** Ji grindžiama klasikiniu požiūriu, kad teisininkas pirmiausiai yra teisingumo sargas, o tik po to atlygio už paslaugas gavėjas. Šią orientaciją išreiškia kvalifikuotų teisinių paslaugų suteikimo ir teisingo atlygio atitiktis;
- **teisinės profesijos, kaip specialios ekspertizės ir specializuotų žinių idėja.** Ši idėja reiškia, kad teisinės profesijos specialiosios žinios ir ekspertizė yra unikalios ir visiškai atskirtos nuo kitų žinojimo formų.

Teisinės bendrijos veikia pagal profesines sritis ir bendrai, kaip teisininkų bendrijos, draugijos ir pan., pavyzdžiui, teisėjų, advokatų, teisininkų ir kt. Teisininkų bendrijose teisininkai gali laisvai aptarinėti rūpimus profesinius klausimus, diskutuoti apie teisines problemas, bendrai ieškoti sprendimų, pavyzdžiui, kaip padėti jauniems teisininkams įgyti teisinės praktikos ir kt. Kadangi teisininkų bendrijos remiasi teisinės etikos kodeksu, tai prisiima pareigą kontroliuoti, ar kolegos teisininkai laikosi teisinės etikos. Tai labai svarbi bendrijos veikla, nes teisinė etika suponuoja teisinį prestižą. Prof. dr. V. Šlapkauskas (2004) teigia, cit. "profesinė etika yra pamatinė teisinės profesijos viešojo ir savojo įvaizdžio išraiška"³⁶. Kuriantis teisinėms bendrijoms bei asociacijoms atsiranda galimybė teisininkams kelti kvalifikaciją ir spęsti įvairias profesines problemas. Ši veikla Lietuvoje dar nėra pakankamai išplėtotą geografiniu atžvilgiu taip, kad bet kuriame didesniame mieste būtų sudarytos sąlygos jaunam teisininkui įgyti profesinės praktikos.

³⁵ Šlapkauskas V. Teisės sociologijos pagrindai. Vadovėlis. Vilnius: Mykolo Riomerio universitetas. 2004. P. 557-562. ISBN 9955-563-84-2.

³⁶ Šlapkauskas V. Teisės sociologijos pagrindai. Vadovėlis. Vilnius. Mykolo Riomerio universitetas. 2004. P. 558. ISBN 9955-563-84-2.

Ypač svarbios teisėjų ir advokatų profesinės bendrijos. Teisėjų pagrindinis uždavinys nešališkai spręsti teisinius ginčus, o advokatų – tinkamai atstovauti klientą teisiniuose reikaluose. Teisinės bendrijos yra reikalingos ir jaunam teisininkui, pradedančiam teisininko darbą Lietuvoje ar siekiant karjeros ES, nes, „pavyzdžiui kontinentinės civilinės teisinėse sistemose jaunas teisės absolventas susiduria su daugybės skirtingų profesinių karjerų pasirinkimu. Jis gali pradėti siekti teisėjo, advokato, prokuroro, vyriausiojo teisininko ar notaro karjeros. Jis turi apsispręsti anksti ir su juo gyventi. Nors teoriškai yra įmanoma pereiti iš vienos profesijos į kitą, tokie perėjimai palyginti reti“ (J.Merryman, 1985) ³⁷.

Teisininko profesijos sampratos analizė leidžia išskirti pagrindinį šios profesijos bruožą – teisininko profesionalumą, kuris įgyjamas tik per tam tikrą laiką praktiškai jungiant žinias ir sugebėjimus. Profesionalumas – tai geri profesiniai sugebėjimai, aukšta veiklos kokybė, tobulai atliktas darbas. Tai reiškia, kad darbas atliktas be priekaištų, išbaigta. Profesionalumo nagrinėjimas atskleidė tris pagrindines teises idėjas kaip siektinus idėjinius tikslus: 1) teisinės kvalifikacijos kėlimo, 2) profesinės etikos puoselėjimo; 3) teisinių paslaugų kokybės. Teisininko profesijoje ypač svarbūs yra profesinės etikos reikalavimai: teisininko profesija turi išsiskirti visuomenėje savo labai aukšta kultūra. Neatsitiktinai Vėberis pabrėžė, kad teisininko profesija yra svarbi pačiai teisei ir visuomenei, kurioje ji egzistuoja. Teisinio profesionalumo formų skirtumus jis laikė esmine visuomenės raidos varomąja jėga. Todėl Vėberio darbai pabrėžia poreikį analizuoti teisininkų profesines žinias, vertybes ir pažiūras, jų formavimosi teisinės praktikos aplinkoje ypatumus, atskleisti profesionalios teisinės kultūros ryšį su teisinės ideologijos raida. ³⁸

Apibendrintai galime teigti, kad teisininko profesijos bendrieji ypatumai yra šie:

- 1) teisininkas savo veikla tarnauja valstybei ir visuomenei;
- 2) teisininkas savo darbe reikalą turi su visuomenės problemomis: ten, kur atsiranda problema, ten reikalingas teisės įsikišimas;
- 3) teisininkas turi oficialų visuomenės veikėjo statusą: tai reiškia, kad jis prieš užimdamas pareigas prisiekia ištikimai tarnauti savo profesijai;
- 4) teisininkas savo darbe tiesiogiai dalyvauja kurdamas materialinės teisės vertybes – „teisę į teisę“, o tai kartu formuoja ir kultūrinės dvasinės vertybes. Teisininkas nuolat reikalauja vykdyti teisingumą teisės ir įstatymo pagrindu;

³⁷ Cotterell R. Teisės sociologija. Įvadas. Kaunas: Dangerta.1997.P.233.

³⁸ Šlapkauskas V. Teisės sociologijos pagrindai. Vadovėlis. Vilnius: Mykolo Riomerio universitetas. 2004. P. 555.

5) teisininkas veikia nuošaliai. Jo veikla ne itin sutampa su įstaigos veikla, jis - nuolatinis stebėtojas ir tyrėjas, moralės ir teisingumo sergėtojas. Pastebėjęs įstatymo pažeidimus, jis tuoj pat pereina iš stebėtojo į aktyvaus veikėjo poziciją.

Teisininko veiklos profesionalumas - tai:

- 1) veikti pagal įstatymo taisykles, kaip yra nustatyta teisingumo tvarkos, t. y. veikti prisiimant atsakomybę dėl vienu ar kitu problemų sprendimų;
- 2) laikytis reikalavimų – teisės normų, psichologinių, politinių, etikos ir estetikos-, kurie būtini teisininkui teisingumu grįsti veiklos procesą ir būsimus veiklos rezultatus. Tai reiškia, kad teisininkas, vykdydamas teisingumą, privalo laikytis teisininko moralės (teisininko etikos) reikalavimų;
- 3) už kvalifikuotą teisinę pagalbą turi teisę gauti teisėtą atlyginimą;
- 4) teisininkas turi garantuoti realią teisinę pagalbą.

Apibendrinant teisininko profesiją darome išvadą, kad teisininko profesija – tai dokumentu patvirtinantis teisinis išsilavinimas, atitinkamas teisės srities išmanymas, įstatymų žinojimas, sugebėjimas juos taikyti praktikoje.

1.3. TEISININKO KVALIFIKACIJOS SAMPRATA

Teisininko kvalifikacijos samprata nėra teisės mokslo išplėta. Todėl nagrinėjant teisininko kvalifikacijos sampratą tenka remtis bendrąja kvalifikacijos samprata, kurioje sąvoka „kvalifikacija“ suprantama siauruoju ir plačiuoju požiūriu. Ieškant šių požiūrių atitinkamas teisės moksle, tikslinga remtis dviem teisininkų – *legisto* ir *juristo* kategorijomis, kurias suformulavo prof. habil. dr. A.Vaišvila (2004 m.): „jeigu teisė tapatinama su įstatymu, tai teisės praktikos požiūriu pirmumas teikiamas ne teisingumui, o teisėtumui. Teisėtumo primatu grindžiama teisininko kvalifikacija reiškia teisininką legistą (lot. *lex* – įstatymas), iš kurio reikalaujama gerai išmanyti įstatymus, jų taikymo procedūras, tiksliai juos taikyti (kvalifikuoti teisei priešingas veikas, formuoti teisės taikymo aktų tekstus ir kt.). Todėl teisininko *legisto* kvalifikacija - tai faktiškai daugiau ar mažiau pasyvaus (teisės atžvilgiu) vykdytojo kvalifikacija. Atitinkamai tokio teisininko kvalifikacija turės būti formalistinė. Tokios kvalifikacijos teisininkas susiduria su problemomis, kai jam reikia priimti teisinį sprendimą dėl socialinės situacijos, kuri nėra aprašyta įstatymuose. <...> [Kai įstatymas yra taikomas prie teisės, tai] pripažįstamas ne bet koks teisėtumas, o tik teisingumo teisėtumas, kuris privalomumu ne tik įstatymų vykdytojams, bet ir tų įstatymų leidėjams. Tai reiškia, kad reikalaujama kurti teisinius įstatymus ir tik

tokių įstatymų reikalavimus įgyvendinti <...>. Apie teisingumą dabar sprendžiama ne tik kuriant, bet ir vykdant įstatymus³⁹. Teisingumo teisėtumu remiasi toks teisininkas, kuris turi *juristo* kvalifikaciją.

Taigi teisininko kvalifikacija siauroju požiūriu - tai teisės mokslo žinojimas ir sugebėjimas teisės žinias aiškinti ir taikyti praktikai bei teisės mokslo laipsnio turėjimas. Teisininko kvalifikacijos patvirtinimas – tai atitinkamo teisinio išsimokslinimo dokumentas, patvirtinantis tam tikrą teisės mokslo laipsnį, išduotas kompetentingos institucijos. Toks teisininkas, kuris yra vien teisės normų žinovas ir taikytojas, vadinamas teisininku legistu. Platus kvalifikacijos požiūrį atitinka teisininkas juristas, kuris suprantamas kaip teisėtyrininkas, teisės kūrėjas, teisės mokslininkas – teisės teoretikas, teisės filosofas, teisės sociologas. Toks teisininkas turi būti ne tik gerai įsisavinęs teisės mokslus, bet ir susipažinęs su kitais socialiniais, ypač sociologijos, mokslais. Bet ir šito gali nepakakti, nes tik „teisininkas - visuomenininkas, anot M. Romerio, gali būti kompetentingas socialinis kūrėjas ir tvarkytojas“⁴⁰.

Aukštos teisininko kvalifikacijos reikalavimas grindžiama tuo, kad teisininkas turi būti ne tik teisiųjų paslaugų teikėjas, bet ir teisės funkcionalumo visuomenės raidoje garantas, kuriantis ir organizuojantis nacionalinę teisinę sistemą bei sprendžiantis teisininkų problemas. Tiksliau tariant, teisininkas turi būti teisės raidos visuomenėje strategas. Tai reiškia, kad rūpinantis teisininko kvalifikacija, kartu rūpinamės ir valstybės teisinės sistemos kūrimu, ir sėkmingu teisės integravimu gyvenime. Toks teisininkas savo tarnystę visuomenei turi grįsti „teisinėmis nuostatomis, kylančiomis iš pagrindinių vertybių, kuriomis grindžiama visa kultūra“⁴¹, apimanti žmogaus dorovines vertybes ne tik jo paties asmeniniams interesams tenkinti, bet ir tautos prasingam gyvenimui kurti bei įprasminti.

Taigi vieną esminių teisininko juristo kvalifikacijos bruožų suponuoja teisininko etika, sietina su tarnyste žmogui, tiesai, teisei. Šiuolaikinė Vakarų teisė grindžiama požiūriu tarnauti žmogui, o ne įstatymui. Tai reiškia, kad laipsniškai vyksta technokratinės teisinės sistemos humanizavimas. Vakarų teisės tradicija įtvirtino pagrindinę vertybę – pagarbą žmogui ir žmogaus teisių pirmumu yra grindžiama teisininkų etika ir teisininkų veikla, suponuojanti teisininko kvalifikacijos reikalavimus. Visa tai yra išreikšta trimis teisininko profesijos idėjomis, tai: 1) teisininko kvalifikacija, 2) teisininkų bendrijų veikla ir 3) teisininkų veiklos priežiūra. Todėl prof. habil. dr. A.Vaišvila (2004) teisės teorijoje aiškina, kad Vakarų teisės literatūroje dėl aiškaus teisinės sistemos orientavimo tarnauti

³⁹ Vaišvila A. Teisės teorija. Vadovėlis. Antras leidimas.- Vilnius: Justitia, 2004.P.55-57.

⁴⁰ Romeris M. Valstybė ir jos konstitucinė teisė. T. 1. Vilnius: Pradai, 1995. P. 286.

⁴¹ Šlapkauskas. V. Socialinės deviacijos intensyvėjimas//Jurisprudencija. Mokslo darbai. 2001. T. 19 (11).P. 43-44.

žmogaus teisėms vyksta judėjimas nuo technokratinės prie humanistinės jurisprudencijos⁴² ir išvysto teoriją, jog minėtos sistemos viena be kitos egzistuoti negali ir tam būtinas filosofinis teisinis mąstymas, suponuojantis dalykinę (technokratinę) ir vertybinę (humanistinę) sistemas, kurių pagrindu atsiranda tam tikra teisinė struktūra (teisėkūros ir teisinių santykių) ir procesas. Tai reiškia, kad teisininko kvalifikacija turi struktūrą, kurią išreiškia du sandai – dalykinis (instrumentinis) ir vertybinis.

Todėl neatsitiktinai LR Teismų įstatymo 51 str. 1 d. pabrėžia, kad Apylinkės teismo teisėju gali būti skiriamas nepriekaištingos reputacijos Lietuvos Respublikos pilietis, turintis aukštąjį teisinį universitetinį išsilavinimą, atitinkantis įstatymų nustatytus kvalifikacinius reikalavimus, pateikęs sveikatos pažymėjimą, turintis ne mažiau kaip penkerių metų teisinio darbo stažą ir išlaikęs pretendentų į teisėjus egzaminą⁴³. Tačiau nesant pakankamos teisininko kvalifikacijos mokslinių tyrimų sklaidos, rėmimasis įstatymo formuluote „turintis aukštąjį teisinį universitetinį išsilavinimą“ sukėlė teisminių ginčų. Ginčus dėl pretendentams į teisėjus keliamų reikalavimų išsprendė LR Konstitucinis Teismas 2008-02-20 administracinėje byloje Nr. 19/05 nutarimu išaiškinęs Teismų įstatymo nuostatas dėl reikalavimų asmenims, norintiems įstatymų nustatyta tvarka eiti Teisėjo pareigas. Konstitucinio Teismo nutartyje konstatuota, kad Teismų įstatymo pakeitimo įstatymo 5 str. numatyta, kad „turinčiais aukštąjį universitetinį išsilavinimą laikomi asmenys, įgiję teisės magistro arba teisininko profesinį kvalifikacinį laipsnį“⁴⁴. Konstitucinis Teismas nutarime pabrėžia, kad siekiantys tapti teisėjais asmenys turi būti įgiję tokį aukštąjį išsilavinimą, kurį gali užtikrinti tik Lietuvos Respublikos teisės aktuose numatytos dvipakopės nuosekliosios studijos (t.y. teisės bakalauro ir teisės magistro kvalifikaciniai laipsniai) arba vientisos teisės krypties studijos, kai tęstinumu susiejamos pirmosios ir antrosios pakopų universitetinės studijos.

Taigi 2008 m. vasario 20 d. Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo nutarimas išaiškino LR teisės aktuose įtvirtintą teisės krypties magistrantūros ir teisės magistro kvalifikacinio laipsnio sampratą, kurios esmė - magistrantūros studijos ir magistro kvalifikacinis laipsnis suponuoja aukštesnės profesinės kvalifikacijos įgijimą, o siekti aukštesnės profesinės kvalifikacijos gali tik toks studentas, kuris yra įgijęs teorinius teisininko profesijos pagrindus. Antra, Konstitucinis teismas pažymėjo ir tai, jog yra išskiriami ir išskirtiniai atvejai, kai asmuo, turintis bakalauro laipsnį, įgytą ne pagal universitetinį teisės krypties bakalauro studijų programą, siekia studijuoti teisės krypties

⁴² Vaišvila A. Teisės teorija. Vadovėlis. Antras pataisytas ir papildytas leidimas. Vilnius: Justitia. 2004. P. 17. ISBN 9955-616-07-5.

⁴³ Teismų įstatymas, 1994 m. gegužės 31 d., Nr.I-480//Žinios, 1994.06.17 Nr.46-851.

⁴⁴ Lietuvos Respublikos Konstitucinis teismas, nutartis 2008 m. vasario 20 d., Byla Nr. 19/05. Vilnius.

magistrantūroje, šias studijas gali pradėti studijuoti tik tuomet, kai per išlyginamąsias studijas įgyja universitetinį teisės bakalauro kvalifikacinį laipsnį.

Apibendrinant teisininko kvalifikacijos sampratą pagal Konstitucinio teismo išaiškinimą, visavertė teisininko kvalifikacija – tai aukštasis teisinis universitetinis išsilavinimas. Skirtingi universitetai organizuoja skirtingas studijų formas:

1) tai dvipakopės nuoseklios studijos:

- pagrindinės studijos, įgyjamas teisės bakalauro laipsnis;
- antros pakopos studijos, įgyjamas teisės magistro kvalifikacinis laipsnis;

2) vientisos studijos – baigus šias studijas įgyjama teisės magistro profesinė kvalifikacija;

3) išlyginamosios studijos, kai asmuo yra baigęs ne teisės krypties studijas turi bakalauro laipsnį ir siekia mokytis magistrantūroje. Tuomet per išlyginamąsias studijas studijuoja ir už juos atsiskaito pagrindinius dalykus ir tik po to jis turi teisę tęsti studijas teisės magistrantūroje.⁴⁵ Darytina išvada, kad norint siekti teisėjo karjeros, būtina baigti vientisas arba dvipakopes nuoseklias arba išlyginamas universitetines teisės studijas.

Apibendrinant teisininko kvalifikacijos sampratą būtina pabrėžti, kad išskiriami du teisininko kvalifikacijos sandai (elementai) - dalykinis ir moralinis (vertybinis). Šių teisininko kvalifikacijos elementų dermės variantų analizė leidžia išskirti teisininką legistą ir teisininką juristą. Kitaip tariant, šiuolaikinio teisininko kvalifikacijos ypatumus lemia ne tik atitinkamų teisės žinių ir sugebėjimų technologinis įvaldymas, bet ir reikalavimai teisininko asmenybei. Tik teisininkas juristas atitinka platųjį kvalifikacijos požiūrį, t.y. teisininkas juristas suprantamas ne tik kaip teisės normų aiškintojas ir taikytojas, bet ir kaip teisės kūrėjas, išmanantis visuomenės socialinius lūkesčius ir interesus bei gebantis teisės pagrindu orientuoti visuomenės raidą.

⁴⁵ Dėl kvalifikacinių aukštojo teisinio išsilavinimo reikalavimų asmenims, norintiems eiti teisėjo pareigas. Santrauka. 2008-02-20. Byla Nr. 19/05.- Vilnius. Lietuvos Respublikos Konstitucinis teismas.// [www.lrkt.lt/dokumentai/2008/Santrauka 2008./Prisijungimo laikas: 2009-01-30.](http://www.lrkt.lt/dokumentai/2008/Santrauka%202008./Prisijungimo%20laikas%202009-01-30)

II. TEISININKO KVALIFIKACIJOS, JOS ĮGIJIMO IR PLĖTIMO LIETUVOJE TEISINIO REGLAMENTAVIMO BRUOŽAI

2.1. TEISINIŲ ŽINIŲ IR JŲ ĮGIJIMO TEISINIS REGLAMENTAVIMAS

Teisinių žinių apimtį ir jų įgijimą reglamentuoja LR Įstatymai bei poįstatyminiai teisės aktai ir aukštųjų mokyklų studijų programos. Studijų programas tvirtina universiteto Senatas savo nutarimu. Universiteto Senato patvirtintos ir Studijų kokybės centro aprobuotos studijų programos LR Švietimo ir mokslo ministro įsakymu įregistruojamos Studijų ir mokymo programų registre. Tai reglamentuoja 2000-05-11 Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministro įsakymas Nr. 566 „Dėl studijų ir mokymo programų kodavimo taisyklių patvirtinimo“⁴⁶.

LR Vyriausybės nutarimas 1998.03.09. Nr. 294 „Dėl studijų ir mokymo programų registro įsteigimo ir jo nuostatų patvirtinimo“⁴⁷, apibrėžia studijų programos sąvoką: „studijų programa – tarpusavyje susijusių privalomų ir pasirenkamųjų teorinių ir praktinių mokymo dalykų ir modulių visuma, kurią išėjus suteikiamas atitinkamas kvalifikacinis studijų laipsnis ar profesinė kvalifikacija“ (2 str. 1 d.). Nutarime nurodoma (2 str. 4 d.), kad teiktinoje programoje turi būti trumpai apibūdinamas programos aprašas, nurodant, ką asmuo išmanys ir gebės šią programą baigęs. Pagal šio nutarimo 2 str. 5 d. turi būti išdėstyta programos anotacija ir svarbiausieji programos dalykai ir jų studijavimo būdai. Programa turi būti sudaryta pagal nustatytus aukštųjų mokyklų reikalavimus. Studijų programos yra registruojamos studijų registre, jeigu aukštosios mokyklos steigėjas yra LR Vyriausybės institucijos - LR Seimas arba Švietimo ir mokslo ministerija.⁴⁸

2005 m. liepos 22 d. LR Švietimo ir mokslo ministro įsakymu Nr. ISAK-1551 „Dėl bendrųjų reikalavimų studijų programoms rengti“ patvirtintų nuostatų 1 str. apibrėžia studijų programos rengimo tvarką ir mokslo šakos dalykų (pagrindinių ar alternatyvių) apimtis⁴⁹. Įsakymo 2.2. str. Magistrantūros reikalavimų aprašas taikomas sudarant naujas magistrantūras ir 2.1. str. 1.1 punktu patvirtinti Pagrindinių, specialiųjų profesinių ir vientisųjų studijų programų nuostatai taikomi sudarant naujas

⁴⁶ Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministro įsakymas 2000-05-11 Nr. 566 „Dėl studijų ir mokymo programų kodavimo taisyklių patvirtinimo“.

⁴⁷ LR Vyriausybės nutarimas 1998.03.09 Nr. 294 „Dėl studijų ir mokymo programų registro įsteigimo ir jo nuostatų patvirtinimo“.

⁴⁸ Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministro įsakymas 2005 m. liepos 22 d. Nr. ISAK-1551 „Dėl bendrųjų reikalavimų studijų programoms rengti“.

⁴⁹ Ten pat.

atitinkamos studijų krypties pagrindinių (neuniversitetinių, universitetinių) ir vientisųjų studijų programas iki tų studijų krypties reglamentų įsigaliojimo, bei specialiųjų profesinių studijų programas. Pagrindinių studijų bendrieji reikalavimai išdėstyti minėtų nuostatų 14 str. 2 d.: tai studijų pagrindų dalis, apimanti teorinius ir profesinius dalykus, privalomus visoms tos krypties studijų programoms ir teikianti žinias bei gebėjimus, būtinus tos krypties aukštojo mokslo kvalifikacijai įgyti; ši dalis kiekvienoje studijų programoje sudaro studijų branduolį. Pagrindinių studijų ir magistrantūros studijų programos sudaromos laikantis tam tikros studijų trukmės apimties, išreikštos kreditais. Pagrindinių ir magistrantūros studijų trukmę ir dalykų skaičių per semestrą reglamentuoja Lietuvos Respublikos aukštojo mokslo įstatymas (Žin., 2000, Nr. 27-715, neteko galios 2009 m. balandžio 30 d. Nr. XI-242, Vilnius), Mokslo ir studijų įstatymas⁵⁰, Švietimo ir mokslo ministro 2000 m. spalio 26 d. įsakymu Nr. 1326 patvirtinti Nuosekliųjų studijų programų nuostatai⁵¹, LR Švietimo ir mokslo ministro 2005 m. liepos 22 d. įsakymas Nr. ISAK -1551 „Dėl bendrųjų reikalavimų studijų programoms“, aukštojo mokslo institucijų Statuto reikalavimai ir universiteto senato nutarimai bei kiti poįstatyminiai teisės aktai.

Studijų programos. Bakalauro studijų programos mokymosi trukmė - 4 metai, magistrantūros - 1.5 metų, o vientisos studijos suteikiant magistro kvalifikaciją - 5 metai. Pagal Mokslo ir studijų įstatymo 47 str. 4 d. pirmosios pakopos koleginių ir universitetinių studijų programos apimtis yra ne mažesnė kaip 180 ir ne didesnė kaip 240 kreditų (4 d.), o 47 str. 5 d. reglamentuoja, kad vientisųjų studijų programos apimtis yra ne mažesnė kaip 300 ir ne didesnė kaip 360 kreditų.⁵² Pirmoji vientisųjų studijų programos dalis apima 240 kreditų ir priskirtina pirmosios pakopos studijoms. Magistrantūros programos apimtis yra ne mažesnė kaip 90 ir ne didesnė kaip 120 kreditų (šio įstatymo 47 str. 6 d.).

Teisės bakalauro studijų programų paskirtis – rengti kvalifikuotus teisininkus specialistus, gebančius dirbti visose institucijose - advokatų ir antstolių kontorose, notarų biuruose, valstybių institucijose ir privačiose tarnybose. Pagal programą siekiama rengti aktyvius, kūrybiškai mąstančius teisininkus, kurie teisę suvokia ne kaip įstatymų rinkinį, o integruotą ir nuolat besikeičiančią gyvenimo dalį.⁵³ Pagrindinių teisės studijų (bakalauro) trukmė trunka 4 metai. Pagrindiniai teisinių žinių dalykai, kuriuos privalo įsisavinti studentai teisininkai, pavyzdžiui, pagal Mykolo Romerio universiteto teisės

⁵⁰ Mokslo ir studijų įstatymas 2009 m. balandžio 30 d. Nr. XI-242// Žinios, 2009, Nr. 54-2140.

⁵¹ LR Švietimo ir mokslo ministro patvirtinti Nuosekliųjų studijų programų nuostatai, 2000 m. spalio 26 d. įsakymo Nr. 1326.

⁵² Mokslo ir studijų įstatymas 2009 m. balandžio 30 d. Nr. XI-242//Žinios, 2009, Nr. 54-2140 .

⁵³ Norintiems studijuoti. Bakalauro studijos. Studijų programos. Teisės programa./http://www.mruni.lt/lt/padaliniai/fakultetai/teises_fakultetas/studiju_programos/Prisijungimo laikas:2009-09-12.

bakalauro studijų programą, yra šie: „studentai studijuoja Lietuvos ir užsienio valstybių teisės istoriją, Romėnų privatinę teisę, teisės teoriją, teisės filosofiją, pasaulio teisinių sistemų įvairovę, Europos Sąjungos teisę, pagrindines materialinės ir proceso teisės šakas. Be teisių disciplinų yra dėstoma filosofija, lotynų ir užsienio kalbos, logika, informatika, politologija, teismo medicina ir psichiatrija ir kiti dalykai. Baigę teisės bakalauro studijas teisininkai įgyja teisės bakalauro laipsnį ir gali pretenduoti į advokato, prokuroro, notaro pareigas, įsidarbinti įvairių valstybinių institucijų ir privačių bendrovių teisinėse tarnybose.⁵⁴

Teisės magistrantūros studijos grindžiamos ne tik teisės bakalauro studijose įgytomis žiniomis ir įgūdžiais, bet orientuoja studentus į išsamesnes pasirinktos teisės srities studijas. Baigę bakalauro studijas ir norintys tęsti mokslus magistrantūroje, studentai turi teisę pasirinkti tam tikrą teisės sritį (šaką): Konstitucinės teisės, Administracinės teisės, Baudžiamosios teisės, Civilinės teisės, Darbo ir socialinio aprūpinimo teisės, Europos Sąjungos teisės, Tarptautinės teisės, Tarptautinės jūrų teisės, Tarptautinės žmogaus teisių apsaugos, Jungtinės tarptautinės teisės, Verslo teisės, Vežimo teisės, Bioteisės, Intelektinės nuosavybės teisės, Parlamento teisės ir valstybės valdžios institucijų. Magistrai turi žinoti Lietuvos ir Europos Sąjungos bei tarptautinės teisės aktus, reglamentuojančius civilinės, baudžiamosios ir tarptautinės teisės santykius ir gebėti juos taikyti praktikoje.⁵⁵

Teisės magistrantūros studijos vyksta specializuotą teisės studijų tvarka. Studijų trukmė nustatyta 1,5 metų.⁵⁶ Privalomų dalykų skaičius – 13.⁵⁷ Vilniaus universitete vientisų teisės magistrantūros studijų bendras 200 kreditų, bet ne daugiau kaip 240 kreditų⁵⁸, o Mykolo Romerio universitete teisės bakalauro - 161 kreditų, magistrantūros - 60 kreditų, kitų specializacijų teisės magistrams be teisės bakalauro laipsnio – 107-119 kreditų⁵⁹.

⁵⁴ Norintiems studijuoti. Studijų programos. Teisė. Programos ir kvalifikaciniai aprašai.- Vilnius: Mykolo Romerio Universitetas. http://www.mruni.lt/lt.padaliniai/fakultetai/teises_fakultetas/studiju_programos?Prisijungimo laikas: 2008-11-04.

⁵⁵ Norintiems studijuoti. Studijų programos.- Vilnius: Mykolo Romerio Universitetas. Teisės fakultetas. Studijų programos. http://www.mruni.lt/lt.padaliniai/fakultetai/teises_fakultetas/studiju_programos/Prisijungimo laikas: 2008-10-20.

⁵⁶ Mykolo Romerio universitetas. Studijos. Laipsnį suteikiančios studijos. Bakalauro studijos. Studijų programos. Teisė. Magistrantūros studijų ir kvalifikacijų aprašai. Studijos ir kvalifikaciniai laipsniai.– Vilnius: Mykolo Romerio Universitetas. Teisės fakultetas/ http://www.mruni.lt/fakultetai/teises_fakultetas/studiju_programos/Prisijungimo laikas: 2008-11-04.

⁵⁷ Norintiems studijuoti. Teisė. Programos aprašai. – Vilnius: Mykolo Romerio Universitetas. Teisės fakultetas./Prisijungimo laikas: 2009-02-20.

⁵⁸ Vilniaus universitetas. Teisės fakultetas. Studijos. Studijų sistema. Studijų tipai . – Vilnius: Vilniaus Universitetas. Teisės fakultetas. 2009. /https://klevas.vu.lt/pls/klevas/pubic_niSwww_prog_app.schow?Prisijungimo laikas:2009-02-12.

⁵⁹ Mykolo Romerio Universiteto Senato 2009 m. birželio 18 d. nutarimu Nr. 1SN-79 patvirtintos Mykolo Romerio

Labai svarbų vaidmenį teisininkų rengimui turi Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2008 m. vasario 20 d. nutarimas (Byla Nr. 19/05) „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. spalio 4 d. nutarimo Nr. 1568 „Dėl kvalifikacinių aukštojo teisinio išsilavinimo reikalavimų asmenims, norintiems įstatymų nustatyta tvarka eiti teisėjo pareigas, patvirtinimo“. Konstitucinis teismas išnagrinėjo LR Vyriausybės patvirtintų kvalifikacinių aukštojo teisinio išsilavinimo reikalavimų asmenims, norintiems įstatymų nustatyta tvarka eiti teisėjo pareigas, atitiktis Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 51 straipsnio 1 daliai (2002 m. sausio 24 d., 2004 m. gegužės 18 d., 2006 m. birželio 1 d. redakcijos), Lietuvos Respublikos teismų įstatymo pakeitimo įstatymo įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymo 5 straipsnio 1 daliai, ir išaiškino, kokius teisės dalykus turi būti išėjęs teisininkas, siekiantis teisėjo pareigų ar verstis notaro, advokato praktika: „Vyriausybės 1999 m. sausio 22 d. nutarimu Nr. 75 „Dėl Kvalifikacinių aukštojo teisinio išsilavinimo reikalavimų asmenims, norintiems eiti teisėjo ir notaro pareigas bei verstis advokato praktika, patvirtinimo“ (įsigaliojusi 1999 m. sausio 28 d.; toliau – Vyriausybės 1999 m. sausio 22 d. nutarimas Nr. 75) buvo patvirtinti Kvalifikaciniai aukštojo teisinio išsilavinimo reikalavimai asmenims, norintiems eiti teisėjo ir notaro pareigas bei verstis advokato praktika. Juose buvo nustatyta, kad, asmenys, norintys eiti teisėjo ir notaro pareigas bei verstis advokato praktika, turi turėti aukštąjį teisinį išsilavinimą, atitinkantį šiame nutarime nustatytus kvalifikacinius reikalavimus (1 punktą); teisės studijų programų struktūrą ir turinį nustato aukštosios mokyklos, numatydamos, kad socialinių mokslų srities teisės krypties bendrųjų pagrindų ir specialaus lavinimo dalykai sudaro ne mažiau kaip 50 procentų programos – iš viso ne mažiau kaip 80 kreditų (2.1 punktą); kreditas yra studijuojamųjų dalykų apimties matavimo vienetas, vienas kreditas atitinka 40 sąlyginių studento darbo (auditorinio, laboratorinio, savarankiško ir kitokio) valandų, iš kurių ne mažiau kaip 20 valandų – auditorinio darbo (2.2 punktą); studijuojantieji išklauso šiuos teisės dalykus ir išlaiko egzaminus:

- **teisės teorijos** – ne mažiau kaip 2 kreditai (2.3.1 punktą),
- **Lietuvos Respublikos konstitucinės teisės** – ne mažiau kaip 3 kreditai (2.3.2 p.),
- **Lietuvos Respublikos administracinės teisės** – ne mažiau kaip 3 kreditai (2.3.3 p.),
- **Lietuvos Respublikos civilinės teisės** – ne mažiau kaip 4 kreditai (2.3.4 p.),
- **Lietuvos Respublikos civilinio proceso teisės** – ne mažiau kaip 3 kreditai (2.3.5 p.),
- **Lietuvos Respublikos baudžiamosios teisės** – ne mažiau kaip 4 kreditai (2.3.6 p.),

- Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso teisės – ne mažiau kaip 3 kreditai (2.3.7 p.),
- Lietuvos Respublikos darbo teisės – ne mažiau kaip 3 kreditai (2.3.8 p.),
- Lietuvos Respublikos finansų teisės – ne mažiau kaip 3 kreditai (2.3.9 p.),
- Europos Sąjungos teisės – ne mažiau kaip 2 kreditai (2.3.10 p.),
- Tarptautinės viešosios teisės – ne mažiau kaip 3 kreditai (2.3.11 punktas).

Studijuojantieji atlieka teisinio darbo praktiką, kurios bendra trukmė yra ne mažiau kaip 2 mėnesiai – ne mažiau kaip 8 kreditai (2.4 punktas); teisės studijos užbaigiamos baigiamuoju darbu ir Lietuvos Respublikos konstitucinės teisės (2.5.1 punktas) bei Lietuvos Respublikos civilinės teisės ir civilinio proceso teisės (arba Lietuvos Respublikos baudžiamosios teisės ir baudžiamojo proceso arba Lietuvos Respublikos administracinės teisės) (2.5.2 punktas) egzaminais; 1 punkte nurodytas aukštasis teisinis išsilavinimas pripažįstamas Lietuvos Respublikos piliečiams, baigusiems teisės studijas Lietuvos Respublikos aukštosiose mokyklose pagal studijų programą, atitinkančią 2 punkto reikalavimus, ir įgijusiems teisės mokslo krypties kvalifikacinį laipsnį (bakalauro, magistro) arba atitinkamą teisininko profesinę kvalifikaciją (3.1 punktas); Lietuvos Respublikos aukštosios mokyklos, rengiančios specialistus, turinčius teisę eiti teisėjo ir notaro pareigas bei verstis advokato praktika, užtikrina, kad aukštosios mokyklos baigimo diplomo priede būtų įrašomi 2.3, 2.5 punktuose nurodyti dalykai, jų apimtis ir egzaminų įvertinimai (4 punktas)⁶⁰.

Taigi LR Konstitucinio Teismo 2008 m. vasario 20 d. nutarimas išaiškino, kad dvipakopis teisininkų rengimas turi būti grindžiamas vidiniu pakopų ryšiu, kuris buvo nepakankamai aiškiai reglamentuotas. Realiai ši problema išaiškėjo svarstant pretendentų į teisėjus, advokatus, notarus, prokurorus teises kvalifikacijas. Pretendentų į teisėjus, advokatus, notarus, prokurorus teisiųjų žinių apimtį kvalifikaciniai ypatumai pasižymi ne tik vientisųjų, bet ir dvipakopių, teisės studijų baigimu. Tačiau dalis pretendentų buvo baigę tik teisės magistrantūros pakopą ir šiuo pagrindu jų teisinė kvalifikacija buvo įvertinta kaip neatitinkanti pareiginių reikalavimų. Todėl suinteresuoti asmenys kreipėsi į Administracinę teisumą dėl teisininko kvalifikacijos pripažinimo eiti teisėjo pareigas. Pavyzdžiui, administracinės bylos Nr. A-6-699-05 (2005-09-29) nutartyje išaiškinama, jog pagal Teismų įstatymo 51 str. apylinkės teismo teisėju gali būti skiriamas asmuo, turintis aukštąjį teisinį išsilavinimą, t.y. išsilavinimą, įgytą baigus pagrindines arba vientisąsias studijas Lietuvos aukštojoje mokykloje arba lygiavertes studijas užsienio aukštojoje mokykloje, o vientisosios studijos suprantamos

⁶⁰ LR Konstitucinio teismo nutarimas. 2008 m. vasario 20 d. Byla Nr. 19/05. – Vilnius: Lietuvos Respublikos Konstitucinis teismas. 2008.

kaip tęstinumu susiejamos pirmosios ir antrosios pakopų universitetinės studijos (Aukštojo mokslo įstatymo 2 str.). Pagal Teismų įstatymo pakeitimo įstatymo 5 str. 1 d., siekiant tapti teisėju, nepakanka turėti teisinį išsilavinimą, įgytą baigus pagrindines studijas, t.y. turėti bakalauro laipsnį, bet reikia baigti ir antros pakopos universitetines teisės krypties studijas. Minėtų teisės aktų sisteminė analizė leidžia daryti išvadą, jog teisėju gali tapti asmuo, įgijęs teisininko profesinį kvalifikacinį laipsnį arba teisės bakalauro ir teisės magistro kvalifikacinį laipsnį. Tokią pat išvadą galima padaryti vadovaujantis ir Vyriausybės 2002-10-04 nutarimu Nr. 1568, kuriuo įgyvendinta Vyriausybei Seimo deleguota funkcija nustatyti kvalifikacinius reikalavimus asmenims, siekiantiems tapti teisėjais⁶¹.

Panašaus pobūdžio bylos teismų praktikoje pasitaikė neretai, pavyzdžiui, 2004-01-18 LVAT Byla Nr. A¹⁴-63-05; 2006-08-1 LVAD Byla Nr. A¹⁰-1074/2006; 2008-01-18 byla Nr. A-261-88/2008 ir kt.

Konstitucinis Teismas pažymėjo: „kad ir kokios būtų studijų formos, tam pačiam kvalifikaciniam laipsniui (profesinei kvalifikacijai) įgyti skirtų teisės studijų programos apimtis turi būti ne mažesnė už nustatytą standartą, kuris savo ruožtu turi būti orientuotas į Vakarų teisės tradicijos (ypač kontinentinės teisės tradicijos) šalyse visuotinai pripažįstamą aukštųjų universitetinių teisės studijų branduolį ir apimti visas tradiciškai ir visuotinai svarbiausiomis pripažįstamas teisės sritis – vadinamuosius pagrindinius studijų dalykus, atitinkančius visaverčio aukštojo universitetinio teisinio išsilavinimo sampratą, o ne apsiriboti kuria nors viena teisės sritimi; tik tokiu atveju aukštąsias teisės studijas baigusiam asmeniui pagrįstai bus pripažinta teisininko kvalifikacija. Pagal susiklosčiusią tradiciją ir susiformavusią visaverčio aukštojo universitetinio teisinio išsilavinimo sampratą, pagrindiniai teisės studijų dalykai yra teisės teorija, teisės istorija, konstitucinė teisė, administracinė ir administracinio proceso teisė, finansų teisė, baudžiamoji ir baudžiamojo proceso teisė, civilinė ir civilinio proceso teisė, darbo teisė, tarptautinė viešoji teisė, Europos Sąjungos teisė. Kita vertus, vien šių studijų dalykų nepakanka – paprastai turi būti studijuojama daugiau teisinių disciplinų ir tam tikrų ne teisės krypties (socialinių, humanitarinių) studijų dalykų“.⁶²

Apibendrinant galima teigti, jog LR Konstitucinio Teismo 2008 m. vasario 20 d. nutarimas iš esmės apibrėžė:

1) minimalią teisinių žinių sistemą, kurią studijų procese turi įsisavinti būsimas teisininkas ir

⁶¹ Kvalifikaciniai aukštojo teisinio išsilavinimo reikalavimai asmenims, norintiems įstatymų nustatyta tvarka eiti teisėjo pareigas, yra nustatyta Vyriausybės.../ http://www.lrkt.lt/Prašymai/25_2005.htm/ Prisijungimo laikas: 2008-10-18.

⁶² Dėl kvalifikaciniu aukštojo teisinio išsilavinimo reikalavimu asmenims, norintiems eiti teisėjo pareigas. Santrauka. 2008 m. vasario 20 d. nutarimas, byla Nr. 19/05. – Vilnius: Konstitucinis Teismas. 2008. // http://www.lrkt.lt/dokumentai/2008/Santrauka2008?Prisiungimo_laikas:2009-01-30.

kuri yra teisininko kvalifikacijos pagrindas;

2) teisininko kvalifikacijos įgijimo teisinio reglamentavimo Lietuvoje pagrindus;

3) teisininko kvalifikaciją, kurią privalo turėti asmuo, siekiantis užimti teisėjo, notaro, advokato, antstolio, prokuroro ar jų padėjėjų pareigas. Pretenduojant užimti minėtas pareigas, reikia būti baigus vientisas teisės studijas, kurias sudaro vienos pakopos penkių metų arba dviejų pakopų teisės bakalauro ir teisės magistro studijos.

2.2. TEISININKO GEBĖJIMŲ IR JŲ ĮGIJIMO TEISINIS REGLAMENTAVIMAS

Sinonimų žodyne sąvoka „gebėti“ aiškinama taip: gebėti – mokėti⁶³. Sąvoką „gebėjimai“ galima būtų suprasti dviem prasmėm: 1) gebėjimai būna įgimti, ir, 2) gebėjimai įgyjami. Įgimti gebėjimai suponuoja talentingą asmenybę meno, kūrybos srityje, tiksluosiuose moksluose. Tačiau gabumus reikia nuolat puoselėti, ugdyti, nes kitaip jie išnyks. Antras gebėjimų svirtas, kai gebėjimai įgyjami realizuojant žinias praktikoje, atliekant darbą formuojami įgūdžiai, kurie vėliau tampa automatizuotu veiksmu ir tampa išugdytu nuolat besikartojančiu procesu. Analizuodami teisininkų studijų programas atskleisime teisininko gebėjimus.

Teisininkų kvalifikacijos gebėjimų aprašai tiesiogiai nėra reglamentuoti įstatymų, juos galima aptikti mokymo įstaigų, ministerijų ar kitų institucijų teisininkų kvalifikacijos aprašuose, teismų praktikoje ar teisės vadovėliuose.

Vilniaus universiteto teisės magistrų kvalifikacijos aprašuose nurodoma, ką turi gebėti teisės absolventas: gebėti teisiškai kvalifikuoti faktines aplinkybes, vertinti teisės pažeidimus, analizuoti įstatymus, kitus teisės šaltinius, aiškinti teisės normų prasmę ir teisingai jas taikyti, analizuoti teismine ir administracinę praktiką, rengti teisinių dokumentų projektus, teikti kvalifikuotas teises išvadas ir konsultacijas. Be to, absolventas geba taikyti teisės mokslo metodus, mokliškai analizuoti socialiai reikšmingas problemas įvairiose profesinėse ir socialinės veiklos srityse, atlikti teisės tyrimus, naudojant bendro ir specialaus teisinio mokslinio pažinimo metodus⁶⁴.

Mykolo Romerio universiteto teisės magistro kvalifikacijos aprašas skiriasi nuo Vilniaus universiteto analogiško – gebėjimų - aprašo platumu ir vertybinės orientacijos pabrėžimu. Asmuo, baigęs teisės studijų programą ir įgijęs teisės magistro kvalifikacinį laipsnį, turi gebėti įgyvendinti

⁶³ A. Lyberis. Sinonimų žodynas. – Vilnius: Mokslas. 1980. P. 112.

⁶⁴ Studijos. Studijų programų aprašo katalogas. – Vilnius: Vilniaus universitetas. 2009./ <http://www.vu.lt/lt/studijos/studiju Programa/Prisijungimo laikas: 2009-02-19>.

valstybės tarnyboje, teisinėje praktikoje įstatymus ir poįstatyminius teisės aktus, užtikrinant etines vertybines nuostatas, pagarbą žmogui ir valstybei, teisingumą, nešališkumą, viešumą ir atsakomybę, rengti ir vykdyti įvairius tarptautinius projektus, atstovauti Lietuvos valstybę tarptautiniuose ir ES institucijose, spręsti ginčus teisme ir atlikti teisminės praktikos apibendrinimus, formuoti savarankiško mokslinio darbo įgūdžius, priimti savarankiškus sprendimus. Gebėti atlikti mokslinius tyrimus, nagrinėti sudėtingas valdymo ir teisinio reguliavimo problemas, savo kompetencijos ribose priimti moksliai pagrįstus sprendimus⁶⁵.

Švietimo ir mokslo ministerijos užsakymu AIKOS tinklapyje paskelbtame teisininko kvalifikacijos apraše gebėjimai aprašomi plačiausiai. Teisininkas turi gebėti efektyviai ir remdamasis teisininko etikos principais atstovauti klientą, ginti jį teisme ir patarti, užmegzti su juo konstruktyvų ryšį teisėjaudamas ar atlikdamas nepriklausomo arbitro vaidmenį, spręsti ginčus tarp šalių ir nepažeisdamas humaniškumo ir teisingumo principų, lengvai persiorientuoti darbui Europos Sąjungos ar JAV teisės sistemose, tarptautinių organizacijų institucijose bei tarptautinėse įmonėse, perimti pažangią patirtį teisinio reguliavimo ir teisinės praktikos organizavimo srityse, efektyviai taikyti bendrąsias teisės normas ir teisinius principus konkrečiais atvejais, naudotis moderniomis nacionalinėmis ir tarptautinėmis duomenų bazėmis bei advokatų darbui pritaikytomis programomis, greitai ir taisyklingai rengti procesinius ir kitus teisinio pobūdžio dokumentus (teismų rezoliucinius dokumentus, ieškinius, skundus, sutartis, testamentus ir kt.). Gebėti dalyvauti akademinėse diskusijose, savarankiškai tirti teisinę veiklą, dalyvauti viešame teisiniame diskurse, derėtis, sudaryti tyrimo planus, parinkti būtinus ir optimaliausius tyrimo metodus, kylančius iš konkrečios tyrimo užduoties, plėtoti gautus rezultatus, analizuoti ir apmąstyti juos atsižvelgiant į šiuolaikinius teisės mokslus, vykdyti normatyvistinės ir teisinės informacijos paiešką naudojant šiuolaikines informacijos technologijas, pristatyti mokslinio tyrimo rezultatus, sudaryti kurso mokymo programą su pilnu mokymo – metodiniu aprūpinimu, naudoti šiuolaikines teisinių disciplinų dėstymo metodikas, paveikti studentų motyvaciją, įvertinti studento mokslinę veiklą, vadovauti studentų moksliniam darbui, sukurti ir palaikyti mokymosi aplinką, sudaryti institucijos ir jos struktūros plėtros strategiją, naudoti informacines ir komunikacines technologijas analizuojant problemas ir priimant sprendimus, įskaitant projektų sprendimo įtakos įvertinimo metodikas, analizuoti, derinti ir pasiekti kompromisą tarp skirtingų

⁶⁵ Norintiems studijuoti. Studijų programos. Programos ir kvalifikacijos aprašas.– Vilnius: Mykolo Romerio universitetas. 2009. / <http://www.mruni.lt/Prisijungimo> laikas: 2009-02-20.

interesų grupių, įrodyti lyderio savybes, organizuoti ir vadovauti komandiniam darbui, bendradarbiauti daugiakultūroje aplinkoje⁶⁶.

Skirtingų teisininkų rengimo institucijų studijų programose reglamentuotų teisininko gebėjimų variantų analizė atskleidė, kad teisinius mokėjimus suponuoja esminiai teisės mokslo dalykai ir jų taikymas praktikoje. Esminis ir pagrindinis teisininko mokėjimas – tai mokėjimas taikyti įstatymus praktikoje, mokėti rengti teisinius dokumentus, suteikti teisinę pagalbą klientams, mokėti interpretuoti teisinius dokumentus, teisės doktriną. Tai reiškia, mokėti naudotis įgytomis teisės žiniomis pritaikant jas teisinėje praktikoje. Be to, gerai mokėti lietuvių kalbą, dirbti šiuolaikinėmis informacinėmis technologijomis. Teisės magistro laipsnį įgiję teisininkai turi mokėti greitai surasti teisės normas įvairiuose teisės šaltiniuose, gerai suprasti teisės normą kaip socialinio elgesio reguliatorių, efektyviai taikyti teisės normas realiame gyvenime, mokėti analizuoti ginčų atsiradimo priežastis ir jų išsprendimo būdus, apibendrinti tokios analizės rezultatus, teikti pasiūlymus dėl teisinio reguliavimo, ginčų sprendimo procedūrų tobulinimo. Taip pat turi mokėti atlikti dėstytojo, teisėjo, advokato, prokuroro ar kitas teisinio pobūdžio funkcijas.

2.3. TEISININKO KVALIFIKACIJOS PLĖTIMO TEISINIS REGLAMENTAVIMAS

Mykolo Romerio universitetas įvairiomis studijų formomis rengia teisės bakalauro ir teisės magistro kvalifikacinį laipsnį įgyjančius teisininkus. Šiame universitete organizuojamos nuosekliosios dvipakopės studijos – tai pagrindinės ir antrosios pakopos studijos. Dar yra ir trečioji studijų pakopa – doktorantūra. Baigus pagrindines 4 metų trukmės studijas įgyjamas teisės bakalauro kvalifikacinis laipsnis, o tęsiant teisės krypties antrosios pakopos studijas per 1,5 metų įgyjamas teisės magistro kvalifikacinis laipsnis. Šios studijos vadinamos nuosekliomis. Vilniaus universitete ir Vytauto Didžiojo universitete teisės studijos organizuojamos pagal vientisas programas ir trunka 5 metus. LR Konstitucinio teismo nutarimas 2008-02-20 (Byla Nr. 19/05) dėl teisininkų išsilavinimo įtvirtino nuostatą, kad teisininkas, siekiantis užimti teisėjo, advokato, notaro, prokuroro, antstolio ar jų padėjėjų pareigas, turi turėti teisinę kvalifikaciją, įgytą vientisomis universitetinės teisės krypties studijomis. Vientisoms studijoms priskirtinos ir dvipakopės teisės studijos. Universitetinių teisės studijų būdu įgyta

⁶⁶ Informacija apie kvalifikaciją. Studijų ir mokymo programos/Teisės magistras. – Vilnius: AIKOS.2009. <http://www.aikos.smm.lt/aikos/index.htm/Prisijungimo laikas: 2009-02-19>.

teisininko kvalifikacija yra tik prielaida pretenduoti į pagrindines teisininko profesijas, nes konkrečioms teisininko pareigybėms užimti įstatymais yra taikomi dar didesni reikalavimai.

Teisėjų, advokatų, notarų, antstolių, prokurorų ir kitų teisininko profesijų specialistų žinių apimtį reglamentuoja atitinkami Lietuvos Respublikos įstatymai - Teismų įstatymas, Advokatūros įstatymas, Prokuratūros įstatymas, Policijos veiklos įstatymas, Notariato įstatymas, Antstolių įstatymas, Valstybės tarnybos įstatymas -, ir kiti teisės aktai, pvz. Vidaus tarnybos statutas. Pretendentams į Teisėjus, Advokatus, Notarus, Antstolius ir Prokurorus, be minėtų įstatymų reikalavimų, papildomai yra privaloma laikyti egzaminus. Tai reglamentuoja LR Teismų Tarybos 2002.06.17 nutarimas Nr.3 „Dėl pretendentų į Teisėjus egzamino programos“ patvirtinimo; LR Teismų Tarybos 2002-05-17 nutarimas Nr.12 „Dėl ilgalaikės teisėjų mokymo programos“; LR Teismų Tarybos 2005-01-12 nutarimas Nr.3 „Dėl rekomendacijų dėl reikalavimų pretendentams, siekiantiems tapti teisėjų padėjėju, papildymo projekto“; LR Teisingumo ministro 2004-10-15 įsakymu Nr. 1 R-240 patvirtinta Advokatų kvalifikacinio egzamino programa; LR Teisingumo ministro įsakymas 2005-04-15 Nr.1R-114 (2007-01-30 Nr.1R-41, žinios, 2007, Nr.16-606 red.) „Dėl Advokatų, teikiančių antrinę teisinę pagalbą, konkurso nuostatų patvirtinimo“; Pretendentų į prokurorus egzamino programa, patvirtinta generalinio prokuroro 2003 m. liepos 31 d. įsakymu Nr. I-98; Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2007 m. gegužės 28 d. įsakymas Nr. 1R-205 „Dėl antstolio kvalifikacinio egzamino programos patvirtinimo“; Lietuvos Respublikos Teisingumo ministro 2001 m. lapkričio 5 d. įsakymas Nr. 237 „Dėl notaro kvalifikacinio egzamino programos patvirtinimo“ ir kiti teisės aktai.

Glaustai apibūdinsime trijų pagrindinių klasikinių modelį sudarančių teisinių profesijų įgijimo teisinį reglamentavimą.

Teisėjo profesija (pareigybė). Teisėjo pareigų užėmimo bendras sąlygas reglamentuoja teisiniai reikalavimai, kuriuos apibrėžia Lietuvos Respublikos Konstitucijos 112 str. ir 113 str., Teismų įstatymo 51 str., 66 – 68 straipsniai. Pavyzdžiui, „apylinkės teismo teisėju gali būti skiriamas neprikiaštingos reputacijos Lietuvos Respublikos pilietis, turintis aukštąjį universitetinį teisinį išsilavinimą, atitinkantis įstatymų nustatytus kvalifikacinius reikalavimus, pateikęs sveikatos pažymėjimą, turintis ne mažesnį kaip penkerių metų teisinio darbo stažą ir išlaikęs pretendentų į teisėjus egzaminą. Nuo pretendentų į teisėjus egzamino atleidžiamas teisės krypties socialinių mokslų daktaras ir habilituotas daktaras, asmuo, turintis ne mažesnį kaip penkerių metų teisėjo darbo stažą, jeigu nuo darbo teisėju pabaigos praėjo ne daugiau kaip penkeri metai, Generalinės prokuratūros, apygardos prokuratūros prokuroras, turintis ne mažesnį kaip penkerių metų prokuroro darbo stažą, arba

apylinkės prokuratūros prokuroras, turintis ne mažesnę kaip septynerių metų prokuroro darbo stažą, taip pat advokatas, turintis ne mažesnę kaip septynerių metų advokato darbo stažą⁶⁷.

Bet kurioje teisėjo pareigybėje karjera daroma lėtai. Teisėjai gali tapti socialinių (teisės krypties) mokslų daktarai, advokatai, prokurorai ir žemesnės teismo instancijos teisėjai. Kitą teisinę praktiką turintis asmenys gali siekti apylinkės teisėjo pareigų, bet jiems būtinas penkerių metų teisinio darbo stažas ir reikalinga išlaikyti teisėjo egzaminą. Galimybės siekti teisėjo karjeros aprašytos Teismų įstatymo 51 str.⁶⁸ Teisėjo egzamino programa itin plati, ji apima Administracinę teisę ir teiseną, Darbo teisę, Civilinę teisę, Civilinio proceso teisę, Bankroto bylų nagrinėjimą, Baudžiamojo proceso teisę, Bausmių vykdymo teisę, Finansų ir mokesčių teisę, Tarptautinę viešąją ir Europos Sąjungos teisę. Pagal Lietuvos Respublikos Konstitucijos 112 str. 2 d. Aukščiausiojo Teismo teisėjus, o iš jų – pirmininką, skiria ir atleidžia Seimas Lietuvos Respublikos Prezidento teikimu, o pagal 112 str. 3 d. Apeliacinio teismo teisėjus, o iš jų – pirmininką, skiria Lietuvos Respublikos Prezidentas Seimo pritarimu, 112 str. 4 d. Apylinkių, apygardų ir specializuotų teismų teisėjus ir pirmininkus skiria, jų darbo vietas keičia Lietuvos Respublikos Prezidentas. 112 str. 5 d. dėl teisėjų paskyrimo, paaukštinimo, perkėlimo ar atleidimo iš pareigų Respublikos Prezidentui pataria speciali įstatymo numatyta teisėjų institucija.⁶⁹ Siekiant aukščiausios teisėjo karjeros advokatams ar prokurorams nereikia laikyti teisėjo egzamino, jeigu jie turi tam tikrą teisinio darbo stažą, kurį reglamentuoja pretendentų į teisėjus nuostatai.⁷⁰

Teisėjo kvalifikacinius reikalavimus lemia teisėjo pareigybių ypatumai. Teisėjo darbas apima tokias pareigybes:

- 1) Jaunesnysis teisėjas – tai pasirengimas teisėjo darbui; nesudėtingų užduočių, kurias atlieka tik vieno teisėjo kolegija, prižiūrint patyrusiam teisėjui, kol jis išlaikys kvalifikacinį egzaminą, atlikimas;
- 2) Teisėjas- nagrinėja bylas, priima nutartis ir sprendimus, veda bylos procesą;
- 3) Teismo pirmininkas. Jis organizuoja atitinkamo teismo veiklą - teismo darbo planavimas, darbo paskirstymas teisėjų kolegijoms, teikia pasiūlymus unifikuoti teisėjų sprendimus aukštesnės instancijos

⁶⁷ Teismų įstatymas, 1994 m. gegužės 31 d. Nr. I-480//Žinios, 1994, Nr. 46-851 (Teismų įstatymo 51, 66, 67, 68, 69⁽¹⁾ straipsnių pakeitimo įstatymas, 2004 m. gegužės 18 d., Nr. IX-2240//Žinios, 2004-05-25, Nr. 84-3042), Vilnius.

⁶⁸ Reikalavimai asmenims, pretenduojantiems į teisininko pareigas ar į valstybės tarnybą. – Vilnius: Teisės forumas.lt.

⁶⁹ Lietuvos Respublikos Konstitucija//Žinios, 1992, Nr. 33-1014, 1992-11-30, Vilnius.

⁷⁰ Teisininko profesija. – Vilnius: TEISĖS FORMUAS. 2008. www.teisesforumas.lt/valstybes_tarnyba/Prisijungimo_laikas: 2008-10-15.

bylose.⁷¹ Taigi teisėjas gali atlikti savo pareigines funkcijas kaip jaunesnysis teisėjas, o išlaikęs kvalifikacinį teisėjų egzaminą - kaip teisėjas, teismo ar kolegijos pirmininkas.

4) Šiuo metu egzistuoja teisėjo padėjėjo pareigybė. Ji atsirado nuo 2002 metais rugsėjo 6 d., Teismų tarybai patvirtinus tipinį teisinį valstybės tarnybos tarnautojų pareigybių sąrašą ir aprašymus.⁷²

Lietuvos Respublikos Konstitucinis teismas 2008 m. vasario 20 d. nutarimu konstatavo, kad demokratinėje teisinėje valstybėje teisininko profesijai keliami labai dideli reikalavimai, kadangi tik profesionalus teisininkas gali užtikrinti tokias pamatines vertybes, kaip teisės viešpatavimas, teisingumas, asmens teisės ir laisvės, teisinį saugumą ir teisinį tikrumą, teisę į teisingumą, teisinę pagalbą ir kt. Teisėjui tenka pats svarbiausias uždavinys – užtikrinti teisingumą teisinėje valstybėje, kurį gali įgyvendinti tik tinkamai parengti, aukštos profesinės kvalifikacijos teisininkai, *inter alia* teisėjų, profesinė veikla lemia visuomenės pasitikėjimą valstybe ir jos teisine sistema⁷³.

2. Advokato profesija (pareigybė). Advokatas turi turėti bakalauro arba teisės magistro arba teisininko profesinį kvalifikacinį laipsnį. Būtina turėti penkerių metų teisininko darbo stažą arba turi būti atlikęs ne trumpesnę kaip dviejų metų advokato padėjėjo praktiką. Advokato profesijai reikalavimai išdėstyti Lietuvos Respublikos advokatūros įstatyme⁷⁴. Pagrindinis reikalavimas siekiantiems dirbti šį darbą – būtinas teisinis išsilavinimas, taip pat būti išlaikiusiam advokato egzaminą. Geras įstatymų ir kitų teisės aktų žinojimas, gebėjimas koncentruotis ir gerai daryti išvadas, improvizuoti, teisingai įvertinti esamą situaciją, gebėjimas dirbti su žmonėmis, teisingai ir tiksliai formuluoti savo mintis, tvarkingai atrodyti ir gerai elgtis, sklandžiai ir aiškiai kalbėti padėtų sėkmingam darbui.⁷⁵ Advokatas atstovauja fizinių ar juridinių asmenų (klientų) interesams teisme, analizuoja jų bylas, nagrinėja įstatymų taikymo aplinkybes. Su klientais aptaria iškilusias ir galimas teises priemones joms išspręsti. Klientų vardu rašo laiškus ir paraiškas, tariasi su priešinga šalimi sprendžiant ginčus ne teismo būdu. Advokatai rengia testamentus, įvairias sutartis, tvarko palikimo bei turto reikalus. Teisme jie gina savo klientus civilinėse ar baudžiamosiose bylose: skyrybų, turto dalijimo, sandorių ginčų atvejais ar nusikaltimų bei įvairių teisės pažeidimų atvejais. Advokatai

⁷¹ Teisininko profesija.-Vilnius:TEISĖS FORUMAS.LT. 2009.

⁷² Teisininko profesija.-Vilnius: TEISĖS FORUMAS.LT. 2009. www.teisesforumas.lt/valstybes_tarnyba/Prisijungimo_laikas:2008-10-15.

⁷³ Konstitucinio Teismo 2008 m. vasario 20 d. nutarimas. Byla Nr. 19/05.

⁷⁴ Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymas // Žinios, 2004.04.06. Nr. 50, publikacijos Nr. 1632.

⁷⁵ Advokato profesija. http://www.profesijupasaulis.lt/PRIBUZN/700.htm/Prisijungimo_laikas:2009-01-28.

besiverčiantys privačia veikla taip pat vadovauja savo kontorai: organizuoja kontoros darbą, samdo darbuotojus, vykdo finansinę apskaitą ir kt.⁷⁶.

3. Prokuroro profesija (pareigybė). Pagrindiniai profesiniai kvalifikaciniai reikalavimai prokuroro pareigoms užimti: būtina turėti aukštąjį universitetinį teisinį išsilavinimą, taip pat turi būti įgijęs teisės magistro ar teisininko profesinį kvalifikacinį laipsnį arba teisės krypties socialinių mokslų daktaro ar habilituoto daktaro laipsnį, išlaikęs į pretendentų į prokurorus egzaminą ir turi Atrankos komisijos teikimą. Keliami reikalavimai prokuroro pareigoms užimti išdėstyti Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymo 25 str.⁷⁷.

Generalinio prokuroro kompetencija:

- vadovauti Lietuvos Respublikos prokuratūrai;
- kuruoti Generalinės prokuratūros civilinių bylų skyriaus, Personalo skyriaus, Valdymo skyriaus, Vidaus audito skyriaus, Viešųjų ryšių skyriaus ir generalinio sekretoriaus veiklą;
- atstovauti LR prokuratūrai LR Seime, Vyriausybėje, Lietuvos Aukščiausiame Teisme, Respublikos Prezidento institucijoje, kituose šalies ir tarptautinėse institucijose;
- koordinuoti operatyvinės veiklos subjektų operatyvinę veiklą.⁷⁸

4. Notaro profesija (pareigybė). Notaras – tai specialiai reglamentuotas savarankiškos profesijos atstovas, vykdamas valstybės jam deleguotas funkcijas. Notaro išsilavinimo reikalavimai: turėti vientisų teisės studijų magistro laipsnį ir ne mažesnę kaip penkerių metų teisinio darbo stažą ir būti išlaikiusiam advokato egzaminą. Teisės krypties socialinių mokslų daktaras ar habilituotas daktaras, turintis ne mažesnę kaip penkerių metų pedagoginio darbo stažą, nuo egzamino atleidžiamas. Notaras skiriamas eiti pareigoms konkrečioje savivaldybėje. Asmuo, laimėjęs viešą konkursą eiti notaro pareigas, prašymą paskirti jį notaru turi paduoti Lietuvos Respublikos teisingumo ministrui ne vėliau kaip per vienerius metus nuo viešo konkurso eiti notaro pareigas pabaigos. Lietuvos Respublikos notariato įstatyme nurodyti kvalifikaciniai reikalavimai asmenims, pretenduojantiems užimti notaro pareigas (3 str.)⁷⁹, o notaro egzamino programos reikalavimai nurodyti Lietuvos Respublikos

⁷⁶ Ten pat.

⁷⁷ Lietuvos Respublikos Prokuratūros įstatymas//Žinios, 1994.10.19. Nr. 81, publikacijos Nr. 1514, Žinios, 2003.05.01 Nr.42, publikacijos Nr.1919.

⁷⁸ Generalinio prokuroro pareigybių aprašymas.//<http://www.profesijupasaulis.lt/PRIBUZN/700.htm>/Prisijungimo laikas:2009-01-28.

⁷⁹ Notariato įstatymas, 1992 m. rugsėjo 15 d. Nr. I-2882// Žinios, 1992, Nr. 28-810, Vilnius.

teisingumo ministro 2007m. sausio 10 d. įsakyme Nr. 1R-11 „Dėl notaro kvalifikacinio egzamino programos patvirtinimo“.⁸⁰

5. Antstolio profesija (pareigybė). Tai valstybės įgaliotas asmuo, kuriam valstybė suteikia vykdomųjų dokumentų vykdymą, faktinių aplinkybių konstatavimą, dokumentų perdavimą ir kitas įstatymų nustatytas funkcijas. Antstolis gali teikti Antstolių įstatyme⁸¹ 2 str. reglamentuotas paslaugas, jeigu jos netrukdo antstolio funkcijoms atlikti.⁸² Antstolių kvalifikacijos įgijimą reglamentuoja Antstolių įstatymo 4 str. išdėstyti reikalavimai, būtini asmenims, pretenduojantiems užimti antstolio pareigas. Išskiriami šie reikalavimai: būtina turėti teisinį vientisų studijų išsilavinimą ir būti įgijus magistro kvalifikacinį laipsnį, ne mažiau kaip dvejus metus pretendentas turi būti dirbęs antstolio padėjėju arba penkerius metus dirbęs teisinį darbą ir laimėjęs viešą konkursą ir išlaikęs antstolio egzaminą.⁸³

Apibendrinant galima teigti, jog siekiantiems dirbti teisininko darbą: teisėjo, advokato, notaro, antstolio, prokuroro, nepakanka turėti visavertį teisinį išsilavinimą, atitinkamą teisinio darbo stažą ir būti išlaikius teisininko profesijos (pareigybės) - teisėjo, advokato, notaro, antstolio ar prokuroro - egzaminą. Siekiantiems asmenims užimti minėtas pareigas, būtina turėti tam tikrą teisinio darbo stažą ir būti išlaikius nurodytų pareigybių egzaminą. Vėliau, užėmus teisininko profesijos pareigas, privaloma nuolat kelti kvalifikaciją, lankyti seminarus, laikyti kvalifikacinius egzaminus. Teisininko profesijos svarbiausias elementas – teisininko etika, todėl teisininko veiklą nuolat stebi ir prižiūri teisininkų priežiūros komisijos.

III. TEISININKO KVALIFIKACIJOS VEIKSMINGUMO TEISINĖS IR SOCIALINĖS PROBLEMOS

Šioje darbo dalyje aptarsime teisininko kvalifikacijos realizavimo galimybes ir kitas socialines problemas, kurios susijusios su teisininko kvalifikacijos veiksmingumu. Nors teisininko profesija laikoma prestižine ir jai keliami labai aukšti reikalavimai, tačiau jaunam teisininkui darosi vis sudėtingiau realizuoti teisininko kvalifikaciją, nes trūksta teisinės praktikos įgijimo galimybių. Visuomenėje vyksta diskusijos dėl teisininkų kiekio: manoma, jog teisininkų ruošama daug, tačiau faktiškai teisininkų trūksta. Atrodytų, jog šiuolaikinėje teisinėje demokratinėje valstybėje turėtų augti

⁸⁰ Lietuvos Respublikos teisingumo ministro įsakymas „Dėl notaro kvalifikacinio egzamino programos patvirtinimo“, 2007 m. sausio 10 d. Nr. 1R-11, Vilnius.

⁸¹ Antstolio statusas. Profesija// http://www.antstoliurumai.lt/index.php/pageid/999/Prisijungimo_laikas:2009-10-13.

⁸² Antstolių įstatymas, 2002 m. gegužės 9 d. Nr. IX-876// Žinios, 2002, Nr. 53-2042, Vilnius. Įstatymo aktuali redakcija nuo 2009 m. balandžio 1 d.

⁸³ Ten pat.

teisininkų poreikis darbo rinkoje, ypač valstybiniame sektoriuje, tačiau taip nėra. Statistiniai duomenys liudija, kad palyginus su kitomis Europos valstybėmis, Lietuvoje teisininkų vidutiniškai apie 30 proc. mažiau nei kitose Vakarų visuomenėse.

3.1. FORMALIZUOTŲ TEISININKŲ PAREIGYBIŲ BŪKLĖS LIETUVOJE APŽVALGA

Teisininkais vadinami asmenys, turintys teisinį išsilavinimą ir dirbantys teisinį darbą. Kadangi teisinių pareigybių yra daug, tai aptarsime formalizuotų teisininkų pareigybių būklę Lietuvoje. Pasaulinėje teisės sistemoje, būtent formalizuotos teisininkų pareigybės (kitur vadinamos teisininkų profesijos) yra priskirtinos klasikiniam modeliui – tai teisėjai, advokatai, notariai. Lietuvoje formalizuotomis teisininkų pareigybėmis laikomos tos, kurioms keliami reikalavimai, pagrįsti formaliu teisiniu išsilavinimu. Šiems teisininkų pareigybių tipams priskirtini: teisėjai, teisėjų padėjėjai, advokatai, advokatų padėjėjai, notariai, notarų padėjėjai, antstoliai, antstolių padėjėjai, prokurorai, policijos pareigūnai.

Valstybės tarnautojai, einantys pareigas valstybės tarnybos institucijose (išskyrus teismus, prokuratūrą ir policiją bei valstybės tarnyboje dirbančius juristus), nėra priskiriami teisininkams, nors pagrindinė valstybės tarnautojų pareiga – įgyvendinti įstatymus ir teikti pasiūlymus jų leidybai. Todėl manytina, kad ateityje valstybės tarnautojai, įgyvendinantys teisinės valstybės demokratine politiką, privalėtų turėti ir teisinį išsilavinimą. Tačiau šiandieninėje valstybėje, vis dar esančioje kūrimosi stadijoje, realizuoti teisę darosi vis sudėtingiau.

Kalbant apie formalizuotus teisininkus – teisėjus, advokatus, notarius, antstolius, prokurorus - ir jų teisinį veiksmingumą, tai Vytauto Didžiojo universiteto dekanės doc. Dr. Julijos Kiršienės (2009) teigimu, „tokį darbą dirba tik apie 5 procentai paruoštų teisininkų, tuo tarpu visi kiti randa sau vietą pritaikydami savo žinias versle arba valstybės tarnyboje ar kitose srityse“.⁸⁴ Teisės mokslininkų tarpe kyla diskusijos „Ar teisininkų Lietuvoje nėra per daug?“⁸⁵, nes jauniems teisininkams tampa vis sudėtingiau susirasti darbą. Mykolo Romerio Teisės fakulteto dekanos profesorius dr. Egidijaus Jarašiūno (2009) teigimu, „jei Lietuvą vertinam kaip atsilikusią šalį, kur teisiniai santykiai yra nuvertinami bei užsikonservavę maždaug XX a. pirmojoje pusėje, tada teisininkų Lietuvoje tikrai yra

⁸⁴ Teisininkų Lietuvoje per daug? // Aktualijos. Lexida.lt.- Vilnius: Teisininkų asociacijos „Apices juris“ portalas. 2009-03-30/http://lexida.lt/inlex.php?id=551/Prisijungimo laikas:2009-10-10.

⁸⁵ Teisininkų Lietuvoje per daug? // Aktualijos. Lexida.lt.- Vilnius: Teisininkų asociacijos „Apices juris“ portalas. 2009-03-30/http://lexida.lt/inlex.php?id=551/Prisijungimo laikas:2009-10-10.

per daug. Tačiau jeigu mes save orientuojame į šiuolaikinę visuomenę, kur daugelis dalykų yra teisiškai reglamentuoti, tokiu atveju, pagal parametrus su išsivysčiusiomis valstybėmis, atsilikimas yra akivaizdus. <...> teisininkas yra tas žmogus, kuris įvairiose situacijose žino geriausius sprendimų būdus bei gali apginti savo ir kitų interesus. <...> teisinis kelias yra modernus, o teisės studijos padeda eiti šiuo keliu“.⁸⁶ Žemiau aptarsime teisininkų būklę darbo rinkoje ir apžvelgsime formalizuotų teisininkų pareigybių tipų esamą situaciją Lietuvoje.

Per metus Lietuvoje paruošiami apie 1325 teisininkai su universitetiniu išsilavinimu (žr. 1 lent.), tačiau palyginus su kitomis Europos valstybėmis, Lietuvoje teisininkų skaičius mažas, nors teisės studijos yra vienos iš paklausiausių.⁸⁷

1 lentelė. Lietuvoje paruošiamų teisininkų per metus¹

Mokymo istaiga	Paruošiamų teisininkų skaičius per metus
Mykolo Romerio universitetas	1000
Vilniaus Verslo ir teisės kolegija	400-500
Vilniaus universitetas	250-300
Vytauto Didžiojo universitetas	30-60

¹ *Teisininkų Lietuvoje per daug? // Aktualijos. Lexida.lt. - Vilnius: Teisininkų asociacijos „Apices juris“ portalas. 2009-03-30/http://lexida.lt/inlex.php?id=551/Prisijungimo laikas:2009-10-10.*

Lietuvos teisininkų draugija nagrinėja teisininkų poreikio bei jų kvalifikacijos klausimus. 2005 m. balandžio 13 d. Lietuvos teisininkų draugijos portale paskelbtas viešas pareiškimas “Dėl teisininkų rengimo”. Pareiškime nurodome, jog “teisininkų rengimas yra labai svarbus veiksnys kuriant demokratinę teisinę valstybę. Šis siekinys įvardytas Lietuvos Respublikos Konstitucijoje“.⁸⁸

Pareiškime taip pat nurodoma, jog sovietiniu laikotarpiu buvo menkinamas teisininko profesionalo prestižas ir dėl to teisininkų buvo sumažėję iki minimumo darbo rinkoje ir aukštosiose mokyklose. Dabar teisininkų itin trūksta socialinės apsaugos tarnyboje, versle, sveikatos apsaugos, švietimo, viešosios tvarkos ir saugumo srityse, valstybės bei vietos savivaldos politiniuose procesuose.

Lietuvoje teisininkų skaičius pagal esamą gyventojų skaičių yra labai mažas, o atliekant socialinius tyrimus, teisininkų sritis lieka nepastebėta. Todėl Lietuvos teisininkų draugijos 2007 m. sausio 24 d. pareiškime “Dėl sociologinių tyrimų” aiškinama, kad teisininkų Lietuvoje nėra per daug ir pateikiami palyginimo duomenys su kitomis valstybėmis. Kaip nurodoma pareiškime, “Lietuva negali

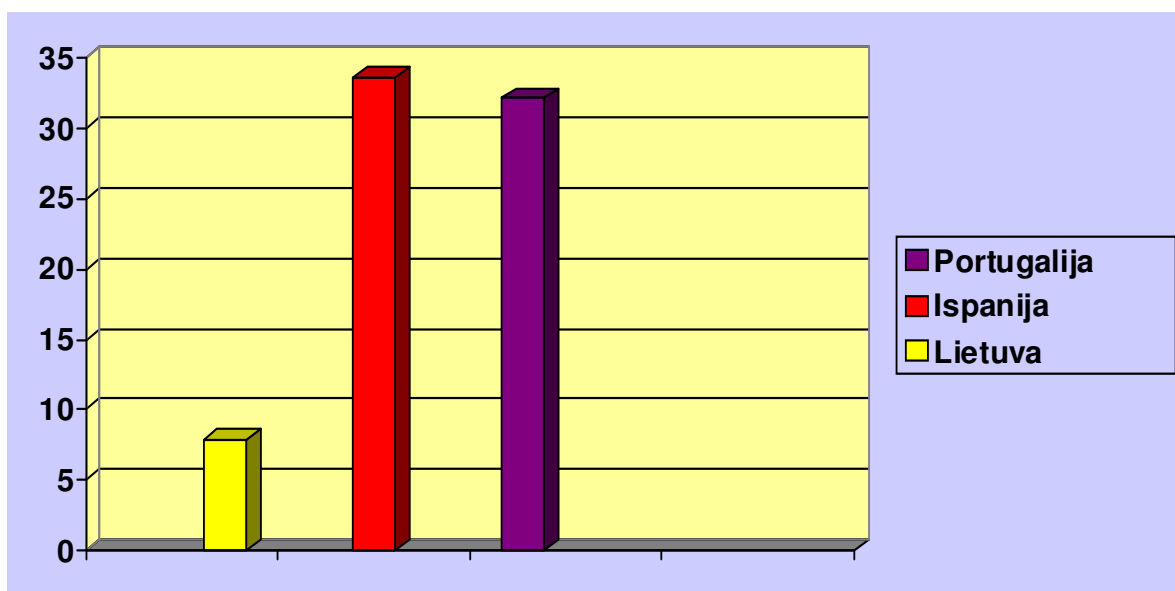
⁸⁶ Ten pat.

⁸⁷ Ten pat.

⁸⁸ Lietuvos teisininkų draugijos pareiškimas “Dėl teisininkų rengimo” 2005 m. balandžio 13 d. - Vilnius: Lietuvos teisininkų draugija./http://www.ltd.lt/index.php?MenuID=46 /Prisijungimo laikas: 2009-10-10.

pasigirti nei poreikį atitinkančiu teisininkų skaičiumi, nei pakankama teisininkų pasiūla ir kokybe. Pagal Europos teisininkų asociacijos bei Lietuvos Respublikos statistikos departamento duomenis Lietuvoje dešimčiai tūkstančių gyventojų tenka tik 7,85 teisininko. Šis skaičius ženkliai mažesnis negu Ispanijoje 33,58, Portugalijoje 32,11, Graikijoje, Italijoje ir kitose Vakarų Europos valstybėse. Tai suformuoja neigiamas tendencijas: sparčiai plintanti nihilizmas, auganti nusikalstamumas, pagrindinių žmogaus teisių bei laisvių ignoravimas⁸⁹ (žiūrėti 1 pav.). Šis pareiškimas buvo apsvarstytas ir priimtas Lietuvos teisininkų draugijos valdybos 2007 m. sausio 24 d. posėdyje bei kreiptasi į Darbo ir socialinių tyrimų institutą, jog ateityje atliekant tyrimus, būtų įtraukti ir teisininkai.

1 pav. Lietuvos, Ispanijos ir Portugalijos teisininkų skaičiaus palyginimas

Kaip matyti 1 paveiksle, Lietuvoje 10 000 gyventojų tenka daug mažesnis teisininkų skaičius, lyginant su Portugalija ir Ispanija, kurios ekonominiu požiūriu yra menkiau išsivysčiusios nei kitos Vakarų Europos šalys. Vadinasi Lietuvoje teisininkų turėtų būti ruošiami tris kartus daugiau, negu yra dabar,

⁸⁹ Lietuvos teisininkų draugijos valdybos 2007 m. sausio 24 d. "Dėl sociologinių tyrimų".- Vilnius: Lietuvos Teisininkų draugija/<http://www.ltd.lt/index.php?MenuID=46> /Prisijungimo laikas: 2009-10-10.

jeigu siekiama teisinės valstybės tikslų įgyvendinimo. Toliau pateiksime skirtingų formalizuotų teisininkų pareigybių statistinius duomenis, lyginant su kitomis valstybėmis.

Teisėjai. Palyginsime Lietuvos teisėjų ir gyventojų skaičiaus santykį su analogišku santykiu kitose Europos valstybėse⁹⁰ (žr. 2 lentelė): Prancūzijoje vienam teisėjui tenka 8000 gyventojų (bendras gyventojų skaičius 60,7 mln.), Vokietijoje – 4000 gyventojų (bendras gyventojų skaičius 82 mln.), Lietuvoje - 4500 (bendras gyventojų skaičius 3,3 mln.). Taigi palyginus su Vakarų Europos šalimis turime per mažai teisėjų: pagal Vokietijos standartus mums trūksta 825 teisėjų, o pagal Prancūzijos standartus - 412. Formaliuoju požiūriu Lietuvoje yra 787 teisėjai. Norint orientuotis į Vakarų Europos šalis, vidutiniškai reikėtų apie 1405 teisėjų.

2 lentelė. Gyventojų skaičius tenkantis vienam teisėjui

Valstybė	Teisėjų skaičius	Gyventojų skaičius	Teisėjų ir gyventojų skaičiaus santykis
Prancūzija	7532	60,7 mln.	1/8000
Švedija	1270	9,3 mln.	1/7300
Estija	239	1,4 mln	1/5900
Latvija	510	2,4 mln.	1/4700
Lietuva	732 (787)	3,3 mln.	1/4500
Vokietija	20138	82 mln.	1/4000

Notarai. Gyventojų skaičius, tenkantis vienam notarui, pateiktas 3 lentelėje.⁹¹

3 lentelė. Gyventojų skaičius tenkantis vienam notarui

Valstybė	Notarų skaičius	Gyventojų skaičius	Notarų ir gyventojų skaičiaus santykis
Latvija	119	2,4 mln.	1/20000
Estija	100	1,4 mln.	1/14000
Lietuva	267 (264)	3,3 mln.	1/12000
Vokietija	9500	82 mln.	1/8600
Prancūzija	8021	60,7 mln.	1/7600

Lietuvoje 1 notarui tenka 12 tūkst. gyventojų (žiūrėti 3 lentelė). Lyginant su ES šalimis, pavyzdžiui, Vokietija, turinčia 8600 mln. gyventojų ir Prancūzija, turinčia 7600 mln. gyventojų,

⁹⁰ Teisininku Lietuvoje per daug? INFOLEX.LT. Teisės portalas. Portalo interviu.- Vilnius:2009-06-01. Europos veiksmingo teisingumo komisijos (CEPEJ) 2006 m . duomenys. Nacionalinės teismų administracijos pateikta informacija.2009.04.09 | [ymghcxy /http://www.infolex.lt/portal/start./](http://www.infolex.lt/portal/start/) Prisijungimo laikas: 2009-10-09.

⁹¹ Teisininkų Lietuvoje per daug? // Aktualijos. Lexida.lt.- Vilnius: Teisininkų asociacijos „Apices juris“ portalas. 2009-03-30/<http://lexida.lt/inlex.php?id=551>/Prisijungimo laikas:2009-10-10.

Lietuvoje turėtų būti vidutiniškai 408 notarų, t.y. vidutiniškai 141 notarų daugiau nei dabar. Lyginant su Vokietija - notarų skaičius galėtų išaugti iki 383 notarų, o su Prancūzija – net iki 434 skaičiaus. Ypač notarų trūksta mažesniuose rajoninio pavaldumo miestuose. Tačiau lyginant notarų skaičiaus augimą Lietuvoje notariato institucijos raidos požiūriu, tai pasikeitimai yra akivaizdūs, pavyzdžiui: 1888 m. Vilniuje dirbo 4 notariai, jiems atiteko 107 286 Vilniaus gyventų, t. y. po 26 821 gyventojų kiekvienam notarui; 1928 m. vyresnysis Lietuvos Respublikos notaras turėjo 45 darbuotojus, iš jų -17 etatinių ir 28 laisvai samdomus; 1939 m. Lietuvoje dirbo 65 notariai. Po Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo Lietuvoje dirbo 48 notariai, bet augant privatizavimo procesams tais pačiais metais notarų skaičius išaugo iki 188, o metų pabaigoje Teisingumo ministro 1992 m. lapkričio 24 d. įsakymu buvo nustatytas 190 notarų skaičius. 1997 m. sausio 20 d. Lietuvos notariate dirbo 193 notariai, o nustatytas skaičius – 195. 2004 m. sausio 13 d. Teisingumo ministro įsakymu buvo nustatytas 280 notarų skaičius, o 2009 m. Lietuvoje dirba 264 notariai⁹². Kaip matyti iš pateiktų duomenų, 2009 m. Lietuva nepasiekė planuotų 2004 m. sausio 13 d. Teisingumo ministro įsakymu nustatyto 280 notarų skaičiaus (žr. 3 lentelė). Tam gal būt įtakos turi Lietuvos Notarų rūmai, kurie teikia pasiūlymus Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijai dėl notarų ir kandidatų į notarus (asesorių) skaičiaus, jų priėmimo, atleidimo ir veiklos teritorijos (Notarų rūmų statuto 8 str., 1 d., 8 p.).⁹³ Apibendrinant galima teigti, kad Lietuvos notarų skaičių yra per mažas ir neatitinka šiuolaikinės visuomenės interesų.

Antstoliai. Gyventojų skaičius, tenkantis vienam antstoliui⁹⁴, pateiktas 4 lentelėje.

4 lentelė. Gyventojų skaičius tenkantis vienam antstoliui

Valstybė	Antstolių skaičius	Gyventojų skaičius	Antstolių ir gyventojų skaičiaus santykis
Lietuva	109 (137)	3,3 mln.	1/30000
Estija	52	1,4 mln.	1/27000
Latvija	115	2,4 mln.	1/21000
Prancūzija	3250	60,7 mln.	1/19000
Vokietija	4600	82 mln.	1/18000

⁹² Notariato raida Lietuvoje. – Vilnius: Notarų rūmai. 2005-04-27//<http://www.notarurumai.lt/Prisijungimo laikas:2009-10-13>.

⁹³ Notarų rūmų statutas, 1993 m. kovo 5 d., patvirtinta Lietuvos Respublikos teisingumo ministro, įsak. Nr. 17, red. 2008 m. sausio mėn. 4sak. Nr. 1R-3.

⁹⁴ Teisininkų Lietuvoje per daug? // Aktualijos. Lexida.lt.- Vilnius: Teisininkų asociacijos „Apices juris“ portalas. 2009-03-30/<http://lexida.lt/inlex.php?id=551/Prisijungimo laikas:2009-10-10>.

Tarp 4 lentelėje pateiktų ES valstybių didžiausias gyventojų skaičius vienam antstoliui tenka Lietuvoje. Lyginant antstolių skaičių atitinkamai su Vokietijos ir Prancūzijos, ateityje Lietuvoje antstolių vidutiniškai turėtų būti 178. 2009 m. Lietuvoje dirba 137⁹⁵ antstoliai. Vadinasi, Lietuvai siekiant lygiuotis su ES valstybėmis, reikėtų padidinti bendrą antstolių skaičių.

Advokatai. Vienam advokatui tenkantis gyventojų skaičius pateiktas 5 lentelėje⁹⁶.

5 lentelė. Vienam advokatui tenkantis gyventojų skaičius

Valstybė	Advokatų skaičius	Gyventojų skaičius	Advokatų ir gyventojų skaičiaus santykis
Estija	500	1,4 mln.	1/2800
Latvija	900	2,4 mln.	1/2700
Švedija	4400	9,3 mln.	1/2100
Lietuva	1600	3,3 mln.	1/2000

5 lentelėje pateikti duomenys apie advokatų skaičių įvairiose Europos valstybėse. Lietuvoje advokatų skaičius yra didžiausias tarp Baltijos šalių (1 advokatui tenka 2 tūkst. gyventojų), bet tris kartus mažesnis, lyginant su Švedija. Švedijos gyventojų skaičius beveik 2,8 karto didesnis, todėl Lietuvos ir Švedijos gyventojų santykio požiūriu Lietuvoje turėtų būti 1571 advokatas. Taigi formaliu požiūriu galime konstatuoti, kad Lietuvoje turime pakankamą advokatų skaičių.

Teisininkų padėtis darbo rinkoje. Demokratinėje teisinėje valstybėje, siekiant teisinių paslaugų veiksmingumo, turėtų būt stiprinami modernios valstybės kūrimo svertai - teisininkų rengimas ir jų darbo vietų kūrimas. Tai - teisinės valstybės užduotis. Šiuolaikinė ekonominė krizė dar labiau pasireiškia dėl silpnai įgyvendinamos teisės. Manytina, jog jeigu Lietuvoje būtų daugiau pagarbos teisės reikalavimams, tai tikėtina, kad būtume išvengę bent dalies ekonominės krizės padarinių. Didėjantys bedarbystės procesai įtakoja socialinių įtampų augimą ir teisės srityje, pavyzdžiui, 1) padaugėjo teisininkų, ieškančių darbo; 2) išaugo teisėjų apkrova bylomis. Lietuvos

⁹⁵ Teisingumo ministerija didina antstolių skaičių. Balsas.lt. 2009.08.27.//http://www.balsas.lt/naujiena/Prisijungimo_laikas:2009-10-12.

⁹⁶ Teisininkų Lietuvoje per daug? // Aktualijos. Lexida.lt.- Vilnius: Teisininkų asociacijos „Apices juris“ portalas. 2009-03-30/http://lexida.lt/inlex.php?id=551/Prisijungimo_laikas:2009-10-10.

darbo biržos duomenimis į darbo biržą kreipėsi dešimt kartų daugiau teisininkų, negu buvo užregistruota laisvų darbo vietų⁹⁷ (žr. 2 pav.).

2 pav. Teisininkų paklausos ir pasiūlos raida darbo rinkoje

Remiantis Lietuvos darbo biržos pateiktais duomenimis apie darbo teisininkams pasiūlos ir paklausos santykį, galima teigti, kad pastaraisiais metais išryškėjo ypač stipri teisininkų paklausos darbo rinkoje mažėjimo tendencija. Lyginant su ES šalimis turėtume stebėti priešingą tendenciją. Analizuojant šią situaciją, galima pateikti keletą labai svarbių išvadų: 1) Lietuvos valstybė dar nėra pasiekusi tokį pagarbos teisei lygį, kuris yra būdingas Vakarų Europos šalims; 2) Lietuvos visuomenė tarsi neįsileido teisės į visuomeninį socialinį gyvenimą ir dalis visuomenės narių, sunykusio socialinės moralės sąlygomis, orientuojasi į teisinį nihilizmą. Tai galime išvelgti nusikalstamumo augime, kuris koreliuoja su ekonominės krizės gilėjimu. Tuo tarpu kitos ES valstybės jau pradeda iš ekonominės krizės atsigaivinti. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pranešime spaudai pateikti statistiniai duomenys rodo

⁹⁷ Ten pat.

didėjantį bylų skaičių: ekonominė krizė palietė teismus, 2009 m. gausiai išaugo bylų skaičius teismuose: su darbo santykiais (427 proc.), su prievolių teise susijusių (93 proc.), bankroto (83 proc.), civilinių bylų (44, 27 proc.). Per 2009 m. I pusmetį, palyginus su praeitų metų I pusmečiu, baudžiamųjų bylų skaičius padidėjo nedaug – 1, 08 proc., Administracinių teisės pažeidimų – 11,96 proc.⁹⁸.

Apibendrinat galime teigti, jog Lietuvoje teisininkų su universitetiniu išsilavinimu kasmet paruošiama apie 1325. Tik apie 5 proc. Lietuvos teisininkų dirba formalizuotų teisininkų darbą. Formalizuotų teisininkų pareigybių skaičiaus lyginamoji analizė atskleidė, kad lyginant su Vakarų Europos valstybėmis, Lietuvos valstybės tarnyboje trūksta teisininkų.

3.2. TEISINIS IŠSILAVINIMAS KAIP VALDYMO SRITIES SPECIALISTŲ KVALIFIKACIJOS ELEMENTAS

Valstybės tarnybos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos direktorius Osvaldas Šarmavičius (2009) straipsnyje „Apie valstybės tarnybą“ iškėlė klausimą dėl valstybės tarnautojo, pavadindamas jį hibridiniu subjektu. Aiškindamas, kas yra valstybės tarnyba, jis pabrėžė, kad „teisine prasme valstybės tarnyba – tai teisės normų, reglamentuojančių santykius, atsirandančius valstybės tarnyboje, visuma. Dažnai painiojamos valstybės tarnautojo, pareigūno ir politiko sąvokos. Politika grindžiama laisvu politiniu metu apsisprendimo valia ir pasitikėjimu, o administravimas – valstybės tarnautojų profesionaliais sugebėjimais ar asmeninėmis dalykinėmis savybėmis, kurios įvertinamos stojant į valstybės tarnybą. Tuo tarpu valdininko – hibridinio subjekto su neaiškiu teisiniu statusu, pareigomis, teisėmis ir atsakomybe – iš viso nėra.⁹⁹ Iš šio straipsnio matyti, jog O. Šarmavičius nėra pavartęs Lietuvių kalbos žodyno ir neišsiaiškino, kad „valdininkas yra valstybės tarnautojas“¹⁰⁰, neturintis nei politinio, nei statutinio statuso. Akivaizdu ir tai, kad Mykolo Romerio universiteto Teisės ir valdymo magistrantūros studijų programos absolventai yra lyg nežinomi Valstybės tarnybos departamentui prie Vidaus reikalų ministerijos. Todėl verta plačiau panagrinėti teisės socialinį vaidmenį šiuolaikinėje visuomenėje, demokratinės valstybės tarnyboje ir kaip Teisės ir valdymo magistrantūros studijų programos absolventai pasiskirsto darbo rinkoje.

⁹⁸ Jancevičius A. Laikiniai einanti LAT pirmininkės pareigas Civilinių bylų skyriaus pirmininkė J.Stripeikienė dalyvaus ES Teisingumo forumo susitikime Briuselyje. INFOLEX.LT. Teisės portalas. Teismų informacija. – Vilnius. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. 2009-10-15.//http://www.teismai.lt/naujienos/?archyve=1?Prisijungimo_laikas:2009-10-16.

⁹⁹ Šarmavičius O. Apie valstybės tarnybą. Straipsnis. – Vilnius: Valstybės tarnybos departamentas prie LRV ministerijos.//http://www.vtd.lt/index.php?Prisijungimo_laikas:2009-10-21.

¹⁰⁰ Dabartinis Lietuvių Kalbos Žodynas. IV leidimas.- Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2000. P.907.

Prof. dr. V. Šlapkauskas (2004) teigia, kad šiuolaikinėje visuomenėje „teisės socialinė paskirtis - saugoti ir ginti žmogaus teises ir laisves ir sudaryti teisinės galimybes visuomenės pažangos raidai, kuri turi užtikrinti žmogaus gyvenimo kokybės augimą“¹⁰¹. Tai reiškia, kad šiuolaikinėje visuomenėje žmogaus teisių ir laisvių apsaugos pagrindų suaktualėjo teisės socialinis vaidmuo. Žmogaus teisių ir laisvių turi paisyti ne tik valdžios institucijos, bet ir patys individai. Todėl žmogaus teisių ir laisvių apsaugos reikalavimų laikymasis neišvengiamai reikalauja iš visuomenės narių atitinkamos teisinės kultūros. Be to, šiuolaikinė demokratinė valstybė suprantama kaip socialinė teisinė valstybė, kurioje visi socialinio valdymo procesai yra pavaldūs teisei. Taigi „žmogaus teisių ir laisvių pagrindų teisė tapo svarbiausia socialinio reguliavimo forma, nes ji vienodai saugo ir gina visų visuomenės narių pamatinius interesus. Šiuo pagrindu teisė atlieka visos socialinės sistemos regulatoriaus vaidmenį“¹⁰², kurį turi išmanyti valstybės tarnautojai. Teisininkai profesionalai negali išspręsti daugumos socialinių problemų, jeigu yra žema visuomenės teisinė sąmonė ir kultūra.

Vienas iš šiuolaikinės visuomenės teisinės sąmonės ir kultūros ugdymo būdų yra teisės pagrindų rengti valdymo specialistus. Lietuvoje vienintelis Mykolo Romerio universitetas specialios – Teisės ir valdymo - studijų programos pagrindu rengia teisininkus, kurie kartu yra ir valdymo specialistai. Į šių studijų magistrantūros programą priimami asmenys, kurie yra baigę universitetines ne teisės krypties bakalauro studijas ir įgiję ne teisės bakalauro laipsnį. Taip sudaroma studijų galimybė kitų profesijų bakalaurams įgyti teisės magistro laipsnį. Pagrindinė šių studijų paskirtis – rengti teisininkus, turinčius papildomų vadybos ir kitų profesijų žinių bei praktinių įgūdžių, galinčius dirbti įvairaus lygio vadovais viešame ir privačiame sektoriuje. Ši programa yra originali ir įgyvendinama tik Mykolo Romerio universitete.¹⁰³ Pabrėžtina tai, jog Teisės ir valdymo studijų programa sėkmingai integruoja dvi mokslo sritis - teisę ir valdymą. Teisės dalykai sudaro 70 procentų šios programos dalykų. Todėl baigus šias studijas, galima dirbti teisininko darbą viešojo ir privataus sektoriaus srityse, pretenduoti užimti įvairaus lygio viešojo ir privataus sektoriaus vadovo pareigas, savo veikloje derinti teisės ir vadybos bei įgytas kitos profesijos žinias.

Galime kelti klausimą, ar demokratinės visuomenės nariai turi suvokti teisės sampratą, o viešojo ir privataus sektoriaus įmonių vadovai turėti atitinkamų teisės sričių kompetenciją? Į šį klausimą išsamų atsakymą pateikė prof. habil. dr. A.Vaišvila (2004), pabrėžęs, kad „pažindami kas yra teisė,

¹⁰¹ Šlapkauskas V. Teisės sociologijos pagrindai. Vilnius: MRU, 2004. P.452. ISBN 9955-563-84-2.

¹⁰² Šlapkauskas V. Teisės sociologijos pagrindai. Vilnius: MRU, 2004. P.543. ISBN 9955-563-84-2.

¹⁰³ Mykolo Romerio universitetas. Fakultetai. Strateginio valdymo ir politikos fakultetas. Studijų programos. - Vilnius: Mykolo Romerio universitetas./ http://www.mruni.lt/Prisijungimo_laikas:2009-10-16.

kartu pažįstame kas esmingiausia ir stabiliausia kiekviename ir visuose įstatymuose.“¹⁰⁴ Toliau jis aiškina, kad teisės įgyvendinimas tampriai susijęs su politiniu režimu: „totalitariniams režimams teisės samprata tarsi nereikalinga, nes teisės praktika čia remiamasi tik įstatymu, o įstatymas - valdančiosios jėgos valia. <...> Teisės sampratos poreikis išryškėja tik demokratinės visuomenės teisės praktikoje, nes čia daugeliu atvejų reikia remtis ne tik įstatymu, bet teise“.¹⁰⁵ Taigi šiuolaikinės teisinės Lietuvos valstybės kūrimas turi būti grindžiamas teisės samprata, kuri atitinka demokratinės visuomenės esmę. Šiuo atžvilgiu Lietuva yra draskoma vidinių prieštaravimų, kuriuos lemia sovietinės santvarkos patirties ir demokratijos kūrimo sąveika, vis dažniau įgaunanti teisinio nihilizmo formas¹⁰⁶. O juk teisė yra svarbiausias šiuolaikinės Vakarų visuomenės socialinio gyvenimo pagrindas, kuris „pasireiškia kaip socialinis interesas, paverstas visuotinai privalomo elgesio taisykle, skirta žmonių elgesiui norminti, priešingiems interesams derinti“.¹⁰⁷ Tačiau šis Lietuvos visuomenės pagrindas yra trapus, nes 2007 metų pranešime Lietuvos Respublikos Prezidentas Valdas Adamkus pabrėžė, kad „demokratija neįmanoma be tokių paprastų, tačiau pamatinių dalykų, kaip tikėjimas idealais ir vertybėmis, pasitikėjimu bendrapiliečiais ir valstybės institucijomis, bendros pastangos kurti mūsų valstybę. Kai viešojoje erdvėje nelieka vietos vertybėms, idėjoms ir jų sklaidai, įsigali visų nepasitikėjimas visais. Tokioje skandalų, gandų, vienas kito ir savo šalies juodinimo aplinkoje labai sunku kurti piliečių valstybę ir plėtoti demokratinę politiką“¹⁰⁸.

Jau beveik dvidešimt metų Lietuva yra atkūrusi nepriklausomybę ir totalitarinį politinį režimą pakeitusi į demokratinį, bet šalies teisinis gyvenimas dar vis vyksta vangiai. Mūsų teisinėje valstybėje stringa įstatymų įgyvendinimas, nes tam specialiai nebuvo rengiami valstybės tarnautojai. Būtent Mykolo Romerio universitetas, nustatęs teisėkūros ir teisės įgyvendinimo viešajame ir privačiame sektoriuje problemų prigimtį – valdymo specialistų teisinės kompetencijos trūkumą, pradėjo rengti Teisės ir valdymo specialistus (teisininkus - vadovus), sudarant teisės magistrantūros kvalifikaciją įgyti kitų profesijų specialistams. Taigi manytina, kad baigę šias studijas absolventai gali tinkamai įgyvendinti teisinės valstybės lūkesčius viešajame ir privačiame sektoriuje. Todėl svarbu tyrimais atskleisti, ar ši prielaida yra teisinga ir kaip parengti teisės ir valdymo specialistai integruojasi į valstybės teisinį gyvenimą.

¹⁰⁴ Vaišvila.A. Teisės teorija. Vadovėlis. Antrasis leidimas.- Vilnius. Justitia :2004. P. 61. ISBN 9955-616-07-5.

¹⁰⁵ Vaišvila.A. Teisės teorija. Vadovėlis. Antrasis leidimas.- Vilnius. Justitia :2004. P. 62. ISBN 9955-616-07-5.

¹⁰⁶ Vaišvila A. Teisinės valstybės koncepcija Lietuvoje. Vilnius: Litimo, 2000. P. 23-30.

¹⁰⁷ Vaišvila.A. Teisės teorija. Vadovėlis. Antrasis leidimas.- Vilnius: .Justitia, 2004. P. 63. ISBN 9955-616-07-5.

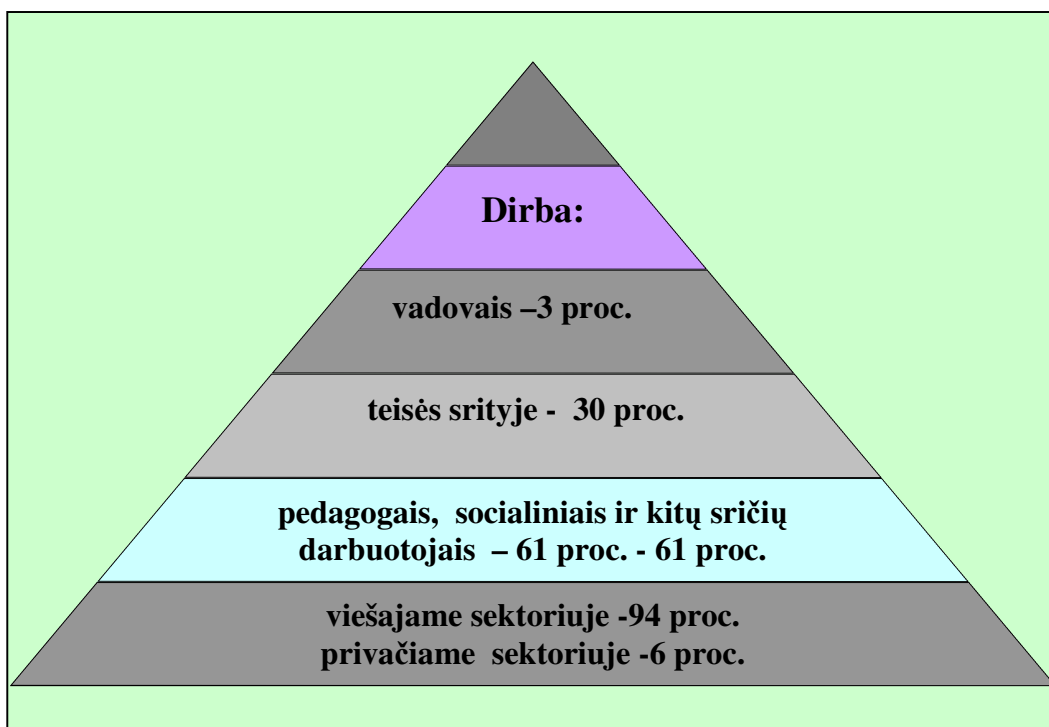
¹⁰⁸ Lietuvos Respublikos Prezidento Valdo Adamkaus metinis pranešimas. 2007. // www.lrp.lt /Prisijungimo laikas: 2009 10 15.

3.2.1. TEISĖS IR VALDYMO STUDENTŲ PROFESINIŲ LŪKESČIŲ TYRIMAS

2009 m. liepos – spalio mėn. buvo atlikti Teisės ir valdymo studijų programos magistrantų šių studijų ir teisininko kvalifikacijos bei savo galimybių darbo rinkoje vertinimo tyrimas. Pagrindinis tyrimo tikslas - atskleisti būsimų teisininkų požiūrį į teisininko kvalifikaciją ir įvertinti savo galimybes darbo rinkoje. Tyrime dalyvavo 100 respondentų – Teisės ir valdymo studijų programos magistrantų.

Iš 100 magistrantų norą dirbti pagal įgytą teisininko kvalifikaciją pareiškė 99 proc. respondentų. Tačiau daugumos respondentų požiūriu po šių studijų jie liks dirbti ankstesnėse darbo vietose. 62 proc. respondentų laikosi požiūrio, kad Teisės ir valdymo magistrantūros studijos yra pakankamos pradėti teisininko darbą. 63 proc. respondentų laikosi požiūrio, kad Teisės ir valdymo magistrantūros studijos yra pakankamos pradėti vadovo darbą. Todėl darytina išvada, kad Teisės ir valdymo studijų magistrantūros programa pasiteisina.

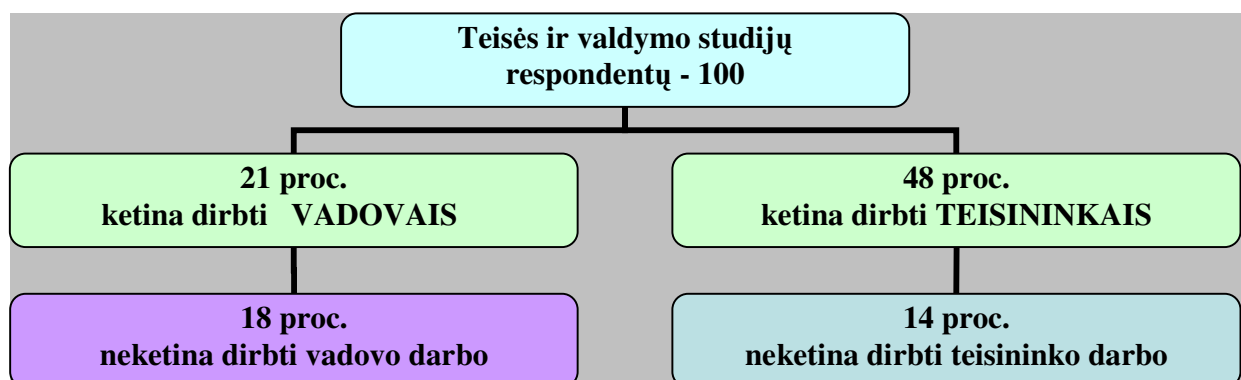
3 pav. Teisės ir valdymo programos magistrantūros studijų studentų pasiskirstymas darbo rinkoje

Šiuo metu viešame sektoriuje dirba 94 proc., privačiame - 6 proc. respondentų. Iš 94 proc. viešame sektoriuje dirbančiųjų 61 proc. respondentų dirba pedagogais, socialiniais ir kitų sričių darbuotojais. Teisės srityje (teismuose, policijoje, prokuratūroje) dirba 30 proc., vadovais - 3 proc. respondentų (žr. 3 pav.). Darytina išvada, kad studijų metu Teisės ir valdymo studentų veiksmingumas darbo rinkoje nėra didelis. Tačiau respondentai tikisi, kad baigę studijas galės pradėti teisininko arba vadovo darbą.

2008/2010 metų Teisės ir valdymo studijų magistrantūros programos studentai turi atitinkamus kvalifikacinius laipsnius: 66 proc. respondentų turi ne teisės krypties bakalauro laipsnį, 21 proc. respondentų - magistro laipsnį, neatsakė -13 proc. respondentų. Taigi nors dalis studentų yra baigę ne teisės krypties magistrantūros studijas, bet siekia įgyti teisės magistro kvalifikacinį laipsnį, nes tikisi dirbti teisininko darbą arba turėti didesnes galimybes dirbti vadovo darbą. Šią išvadą pagrindžia gauti tyrimo duomenys (žiūrėti 4 pav.): 21 proc. studentų-respondentų norėtų dirbti vadovo darbą; 48 proc. respondentų – teisininko darbą; 14 proc. respondentų neketina dirbti teisininko darbo ir 18 proc. – neketina dirbti vadovo darbo. Tyrimo duomenų analizės pagrindu galima teigti, kad Teisės ir valdymo studijų magistrantūros programa tenkina 68 proc. respondentų profesinius lūkesčius.

4 pav. Teisės ir valdymo programos magistrantūros studijų magistrantų profesiniai lūkesčiai

Labai svarbu atskleisti, kokie yra Teisės ir valdymo studijų magistrantūros programos studentų lūkesčiai darbo rinkos sektorių atžvilgiu. Viešame sektoriuje norą dirbti pareiškė 61 proc. respondentų, privačiame – 87 proc. respondentų, o 48 proc. respondentų norėtų dirbti abiejuose sektoriuose. Taigi galime teigti, kad 48 proc. respondentų pagrindinį prioritetą teikia ne kuriam nors darbo rinkos sektoriui, bet jiems patinkančiam darbui kaip vertybei. Gautų tyrimo duomenų analizė atskleidė, jog respondentai pagal veiklos sritis norėtų dirbti: administracinį darbą – 33 proc. respondentų, įmonės teisininko – 27 proc. respondentų, teisininko konsultanto darbą – 12 proc. respondentų, advokato

padėjėjo – 12 proc. respondentų, notaro padėjėjo – 12 proc. respondentų, neapsisprendę – 6 proc. respondentų. Respondentų požiūriu teisininkai labiausiai reikalingi viešame sektoriuje (55 proc. respondentų), privačiame sektoriuje (27 proc.), įmonėse ir organizacijose (18 proc.).

Toliau aptarsime studentų požiūrius, ar Teisės ir valdymo magistrantūros studijos suteikia pakankamą kvalifikaciją pradėti dirbti teisininku ar vadovu (žr. 6 lentelė). Tyrimo rezultatų analizė atskleidė, kad 52 proc. respondentų požiūriu įgytos teisės magistro kvalifikacijos „visai pakanka ir

6 lentelė. Ar Teisės ir valdymo magistrantūros studijos yra pakankamos pradėti dirbti teisininku ar vadovu?

Kvalifikacija	Visai pakanka	Pakanka	Nežinau	Nepakanka	Visai nepakanka
Įgytos teisės magistro kvalifikacijos dirbti teisininko darbą	28 proc.	24 proc.	12 proc.	27 proc.	9 proc.
Įgytos teisės magistro kvalifikacijos dirbti vadovo darbą	26 proc.	35 proc.	27 proc.	9 proc.	3 proc.

pakanka“ pradėti dirbti teisininko darbą. Tačiau net 36 proc. respondentų yra įsitikinę priešingai – įgytos teisės magistro kvalifikacijos „nepakanka ir visai nepakanka“ dirbti teisininko darbo. Net 61 proc. respondentų laikosi požiūrio, kad įgytos teisės magistro kvalifikacijos „visai pakanka ir pakanka“ dirbti vadovo darbą. Teigiančių priešingai yra mažai – tik 12 proc. respondentų.

Labai svarbus yra respondentų požiūris į studijų dalykus. 99 proc. respondentų pritaria visiems Teisės ir valdymo studijų magistrantūros programos dalykams. Tik 1 proc. respondentų siūlo atsisakyti Pilietinės visuomenės plėtros dalyko. Į klausimą, kokiais dalykais reikėtų papildyti Teisės ir valdymo magistrantūros studijų programą, respondentai atsakė, jog norėtų: Šeimos teisės – 2 proc. respondentų, Įmonių kūrimas ir valdymas - 1 proc., Lotynų kalbos – 5 proc., Teisės kalbos – 7 proc. Pasiūlymų nepateikė 87 proc. respondentų. Į klausimą, kokius Teisės ir valdymo dalykus reikėtų tobulinti, respondentai atsakė taip: 4 proc. respondentų siūlo tobulinti dalyką „Konstituciniai institutai“, 33 proc. respondentų pageidavo daugiau praktinių dalykų ir 63 proc. respondentų nepateikė jokių siūlymų. Taigi galima teigti, kad Teisės ir valdymo studijų magistrantūros programos dalykai tenkina absoliučią respondentų daugumą, bet dalis jų papildomai pageidauja daugiau praktinių dalykų.

Tyrimu buvo siekiama atskleisti respondentų požiūrį į teisininko kvalifikacijos struktūrą - dalykinį ir moralinį (vertybinį) sandus. Todėl jiems buvo pateikti atitinkami teiginiai, kurių atžvilgiu turėjo išreikšti savo požiūrį (žiūrėti 7 lentelę). Visus pateiktus teiginius studentai vertino kaip labai

teisingus ir teisingus, bet dalis jų nepateikė savo požiūrio (atskirai teiginiais iki 20 proc. ir daugiau respondentų). Todėl galime teigti, kad ženkliai respondentų dalis turi kitokią požiūrį, bet nenori jo išviešinti net anoniminėje apklausoje. Taigi dar jaučiamas sovietmečiu susiformavusio Lietuvos visuomenės socialinio mąstymo - viena galvoju, kitą sakau, o trečią darau – recidyvai. Kita vertus, studentų požiūriu labai teisingi yra du teiginiai: 1) teisininkas privalo profesionaliai teikti teises paslaugas (75 proc. respondentų), 2) teisininkas privalo visada tarnauti teisingumui“ (72 proc.). Kitų teiginių teisingumo pagrįstumu studentai nėra kategoriškai įsitikinę, todėl būtina

7 lentelė. Jūsų požiūris į teisininkams keliamus reikalavimus

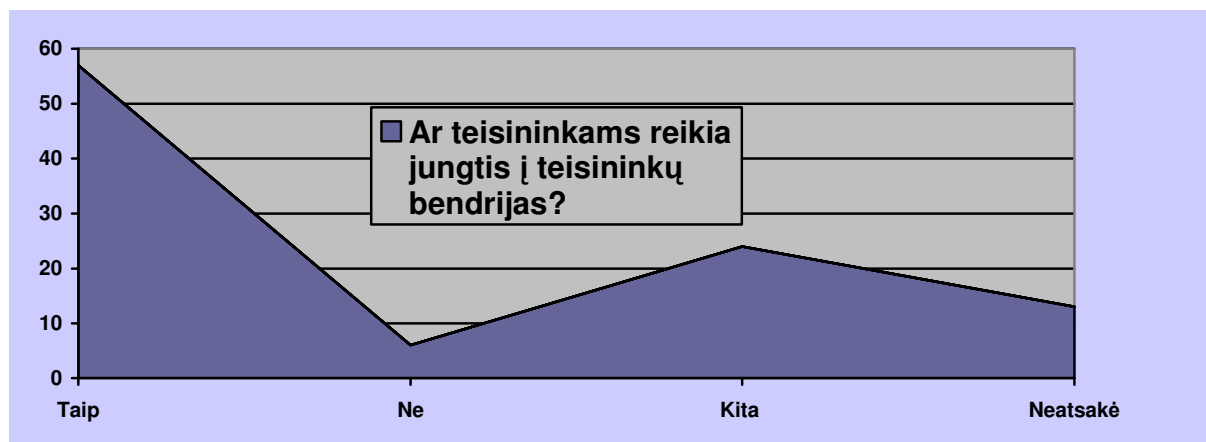
Teisininkui keliami reikalavimai (daliniai)	Labai teisinga	Teisinga	Nelabai teisinga	Neteisinga	Visai neteisinga
Teisininkas privalo laikytis profesinės etikos	60 proc.	24 proc.	-	-	-
Teisininkas privalo nuolat atnaujinti žinias	48 proc.	29 proc.	-	-	-
Teisininkas turi būti įgijęs žinių ir iš kitų veiklos sričių	18 proc.	66 proc.	-	-	-
Teisininkui svarbu nuolat užsiiminti teisine praktika	63 proc.	10 proc.	-	-	-
Teisininkas turi gebėti naudotis naujomis informacinėmis priemonėmis	33 proc.	51 proc.	-	-	-
Teisininkas turi nešti naujoves į mokslą ir visuomeninį gyvenimą	15 proc.	50 proc.	-	-	-
Teisininkas privalo profesionaliai teikti teises paslaugas	75 proc.	6 proc.	-	-	-
Teisininkas privalo visada tarnauti teisingumui	72 proc.	6 proc.	-	-	2 proc.
Teisininkas neturi pažeisti profesinės etikos normų siekiant gero atlyginimo už suteiktas paslaugas	60 proc.	18 proc.	-	-	3 proc.

susimąstyti dėl jų vertybinio ugdymo. Pavyzdžiui, tik 60 proc. būsimų teisės magistrų yra įsitikinę, kad: 1) teisininkas privalo laikytis profesinės etikos; 2) teisininkas neturi pažeisti profesinės etikos normų siekiant gero atlyginimo už suteiktas paslaugas. Ypač neramina tai, kad pastarojo teiginio teisingumui

visiškai nepritarė net 3 proc. respondentų. Respondentai labai santūriai vertino šiuos teiginius: 1) teisininkas turi nešti naujoves į mokslą ir visuomeninį gyvenimą (15 proc. respondentų), 2) teisininkas turi būti įgijęs žinių ir iš kitų veiklos sričių (18 proc.), 3) teisininkas turi gebėti naudotis naujomis informacinėmis priemonėmis (33 proc.). Taigi apibendrinami studentų atsakymus, kurie pateikti 7 lentelėje, galima teigti, kad Teisės ir valdymo studijų magistrantūros programa rengia teisininkus legistus.

Siekiant patikslinti respondentų požiūrį į teisinės etikos principų laikymąsi, buvo pateiktas klausimų požiūriu teisininkai turėtų jungtis į teisininkų bendrijas? Atsakymai pavaizduoti 5 pav. Tik 5 respondentų teigiamai atsakė į šį klausimą. 24 proc. respondentų pareiškė, kad jie neturi nuomonės klausimu; į klausimą neatsakė 13 proc. respondentų, o 6 proc. respondentų - atsakė neigiamai. Šie teisininkų atsakymai signalizuoja, kad yra spragų teisininkų vertybiniame ugdyme ir šiuolaikiniai teisininkai nėra įsitikinę teisininkų bendruomenės idėja.

5 pav. Ar teisininkai turi jungtis į teisininkų draugijas/bendrijas?

Tyrimų duomenų analizės pagrindu apibendrinant šį skyrių galima teigti, jog Teisės ir valdymo programos magistrantai turi lūkesčių dirbti teisininko darbą visuose darbo rinkos sektoriuose, nes geros teisės mokslo žinios yra universalios ir pritaikomos įvairiose srityse. Todėl visiškai pagrįsta, kad šios studijų programos didesnę dalį (70 proc.) užima teisės dalykai, o likusieji (30 proc.) - strateginiai ir valdymo dalykai. Respondentai yra patenkinti Teisės ir valdymo programos magistrantūros studijų dalykų sąrašu, bet pageidauja daugiau teisinės praktikos. Kita vertus, jų požiūrio į kvalifikacinius teiginius tyrimas atskleidė, kad būsimi teisės magistrantai nepakankamai vertina vertybinius

reikalavimus, keliamus teisininko darbui. Todėl baigę Teisės ir valdymo programos magistrantūros studijas įgis teisininko legisto kvalifikaciją.

3.2.2. VALSTYBĖS TARNAUTOJŲ PROFESINIŲ LŪKESČIŲ TYRIMAI

Svarbu išsiaiškinti, dėl kokių pagrindinių motyvų specialistai pasirenka darbą valstybės tarnyboje ir su kokiomis problemomis jie susiduria einant pareigas. 2007 m. liepos – rugpjūčio mėn. Valstybės tarnybos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos užsakymu buvo atliktas Lietuvos Respublikos tarnautojų tyrimas, kurio pagrindinis tikslas – išanalizuoti valstybės tarnautojų motyvacijos ypatumus bei nustatyti motyvuojančius tikslus. Tyrimą atliko – Kauno Technologijos universiteto Viešojo administravimo katedros docentė Jolanta Palikauskienė. Tyrime dalyvavo 442 respondentai dirbantys įvairiose viešo sektoriaus institucijose ir užimantys įvairias pareigas (žr. 8 lent.).

8 lentelė. Apklausoje dalyvavusių respondentų institucijos, pareigos ir darbo stažas

Apklausti respondantai dirba viešojo sektoriaus institucijose:	Proc.	Respondentų darbo stažas valstybės tarnyboje ir užimamos pareigos:	Proc.
Lietuvos Respublikos Prezidentūroje	0,2	Respondentai turintys 5 m. darbo stažą valstybės tarnyboje	45,7
Vyriausybės kanceliarijoje ar įstaigose atskaitingose Vyriausybei	11,6	Respondentai turintys didesnę nei 16 m. darbo stažą valstybės tarnyboje	13,3
Seimo kanceliarijoje ar įstaigose atskaitingose Seimui	4,2	Vadovo pareigas	31
Teismuose, prokuratūroje	0,5	Respondentai užimantys vyresniojo specialisto pareigas	15
Ministerijose ar jų pavaldžiose įstaigose	40,9	Specialisto pareigas	4
Apskričių viršininko administracijose	8,4		
Savivaldybių institucijose ir įstaigose	34,2		

2008 m. spalio 27 d. Valstybės valdymo sistemos tobulinimo komisijos posėdyje buvo pateikta šio „Lietuvos valstybės tarnautojų motyvacijos tyrimo“ ataskaita (posėdžio protokolas Nr. 73-24 (34)), kur buvo užprotokuluota, jog „įstaigos kultūrą ir vidaus atmosferą, galinčią motyvuoti darbuotoją, galima susikurti tik per personalų tarnybų vadovų mokymą ir lyderystės ugdymą.“

9 lentelė. Svarbiausi viešojo sektoriaus pasirinkimo prioritetai

Prioritetai	Balai (10 balų sistema)	Prioritetai	Balai (10 balų sistema)
Socialinės garantijos	8,5 balo	Galimybė daryti karjerą	6,7 balo
Darbo sąlygos	7,7 balo	Socialinis statusas	5,8 balo
Darbo užmokestis	7,6 balo	Prestižas	4,9 balo
Darbo vietos saugumas	7,3 balo		

Tyrimais nustatyta, kad renkantis valstybės tarnybą pagrindiniai prioritetai yra: socialinės garantijos, darbo sąlygos, darbo užmokestis ir darbo vietos saugumas (žr. 9 lent.). Šių prioritetų patenkinimo galimybių ribotumas menkina darbo privačiame sektoriuje patrauklumą. Tyrimas atskleidė ir tokius veiksnius, kurie valstybės tarnybos darbą demotyvuoja. Tarp tokių veiksnių aukščiausią vietą užėmė keblus vadovavimas, neadekvatus darbo užmokestis, per didelis biurokratizmas ir kt. (žr. 10 lent.).

10 lentelė. Valstybės tarnybos darbą labiausiai demotyvuojantys veiksniai

Prastas vadovavimas	54 proc.	Nuolatinė įtampa darbe	29 proc.
Neadekvatus darbo užmokestis	53 proc.	Neigiama visuomenės nuomonė apie valstybės tarnautojus	27 proc.
Per didelis biurokratizmas	46 proc.	Nuolatinis politikų kišimasis į veiklą	24 proc.
Nuolat besikeičiantys teisės aktai	30 proc.		

Prastas vadovavimas yra stipriausias valstybės tarnybos darbo patrauklumą demotyvuojantis veiksnys. Tyrimas atskleidė būdingas priežastis, dėl kurių asmenys siekia užimti vadovų pareigas. Vertinant vadovų pareigų pasirinkimą valstybės tarnyboje, vadovai labiausiai motyvavo norą pasirengti politinei karjerai, įgyti darbo valdžios institucijose patyrimą ir prioriteto atidavimą darbui viešame sektoriuje (11 lentelė).

11 lentelė. Vadovų svarbiausi motyvai pasirenkant valstybės tarnybą

Darbo turinys – 9,2 balo	Tobulinimosi galimybės – 7,9 balo	Socialinės garantijos – 7,8 balo
--------------------------	-----------------------------------	----------------------------------

Tyrimo duomenimis nustatyta, kad valstybės tarnybos pasirinkime neaptikta siekio įgyvendinti valstybės deleguotas funkcijas ir įtakoti veiksmingą teisinės valstybės funkcionavimą visuomenėje. Tyrimas atskleidė valstybės tarnautojų mokymo poreikius, kurie yra šie: troškimą tobulėti pareiškė respondentai, dirbantys valstybės tarnyboje iki 5 m., o individualus mokymasis įgyja tik 17 proc. pozityvių vertinimų. Valstybės tarnautojams labiausiai aktualios yra vadybos temos: žmogiškųjų išteklių valdymas, komandinis darbas, lyderystė, valdymas apskritai, darbo planavimas, taip pat strateginis planavimas ir valdymas. Profesinių žinių poreikis yra mažas, daugiau susijęs su šiomis sritimis: švietimu, kultūra, bendruomenių vystymu, vieno langelio principu ir pan. Ypač valstybės tarnautojai pabrėžė specifinių teisinių žinių nei bendrųjų teisinių žinių poreikį. Bet teisinių žinių trūkumo priežastimi buvo įvardinti nuolat besikeičiantys įstatymai. Taigi teisės supratimo trūkumas įvardintas kaip specifinių teisės žinių trūkumas, o ne kaip teisinių žinių apskritai.

3.2.3. VADOVŲ APKLAUSA

2009 m. liepos – spalio mėn. buvo įvykdytas anketinis tyrimas, kurio tikslas buvo išsiaiškinti įstaigų vadovų požiūrį į teisininko kvalifikaciją bei į savo pačių turimas žinias. Tyrimo metu buvo apklausta 100 respondentų – vadovų, kurių dauguma dirba kultūros srityje ir įvairiuose kituose sektoriuose. Tyrimą vykdė šio magistro baigiamojo darbo autorė. Apklausoje dalyvavo vadovai, turintys vadovo darbo stažo nuo kelių mėnesių iki 20 metų.

12 lentelė. Ar savo praktikoje tenka susidurti su teisinių žinių spragomis?

Dažnai susiduria	Kartais susiduria	Nesusiduria	Neatsakė
30 proc.	43 proc.	21 proc.	6 proc.

Į klausimą „Kokių teisinių žinių stygių labiausiai jaučiate?“ gauti atsakymai atskleidė, kad respondentai didelį teisės žinių stygių jaučia darbo teisės, dokumentų rengimo, įmonės valdymo ir

įstatymų taikymo srityse (žiūrėti 13 lentelė). Tyrimo rezultatų analizės pagrindu galima teigti, kad net 50 proc. vadovų jaučia „labai didelį ir didelį“ dokumentų rengimo teisės žinių stygių; 48 proc. jų

13 lentelė. Vadovų teisės žinių stygius jaučiamas teisinės veiklos srityse

Teisinės veiklos sritys	Jaučiu labai didelį žinių stygių	Jaučiu didelį žinių stygių	Kartais jaučiu žinių stygių	Nėra žinių stygiaus
Darbo teisės	38 proc.	5 proc.	32 proc.	19 proc.
Įmonės valdymo	21 proc.	27 proc.	16 proc.	18 proc.
Įstatymų taikymo	21 proc.	21 proc.	27 proc.	16 proc.
Dokumentų rengimo	24 proc.	16 proc.	27 proc.	16 proc.

jaučia „labai didelį ir didelį“ įmonės valdymo teisės žinių stygių. Šie rezultatai koreliuoja su 2007 m. Valstybės tarnybos departamento užsakymu atlikto tyrimo rezultatais. Kadangi tyrimai buvo atlikti skirtingu laiku ir skirtingų institucijų, o gauti rezultatai sutampa, vadinasi gauti tyrimo rezultatai įrodo realią padėtį įstaigų valdymo srityje.

Į klausimą, kokios specializacijos turi būti šiuolaikinis vadovas, respondentai atsakė taip: teisininkas – 40 proc. respondentų, vadybininkas – 39 proc., ekonomistas – 13 proc., strategas – 67 proc., tam tikros srities specialistas – 38 proc.

Į klausimą „Ar Jūsų įstaigoje reikalingas teisininkas?“ respondentai atsakė taip: 1) būtų reikalingas dabartiniu metu – 38 proc. respondentų, 2) būtų reikalingas artimiausiu metu – 10 proc., 3) būtų reikalingas ateityje – 8 proc., 4) reikalingas antras teisininkas – 2 proc., 5) nereikalingas – 29 proc. Į šį klausimą neatsakė 13 proc. respondentų. Itin atkreiptinas dėmesys, kad įstaigoje nereikia teisininko tiems vadovams, kurie jaučia didžiausią teisės ir įmonės valdymo žinių stygių.

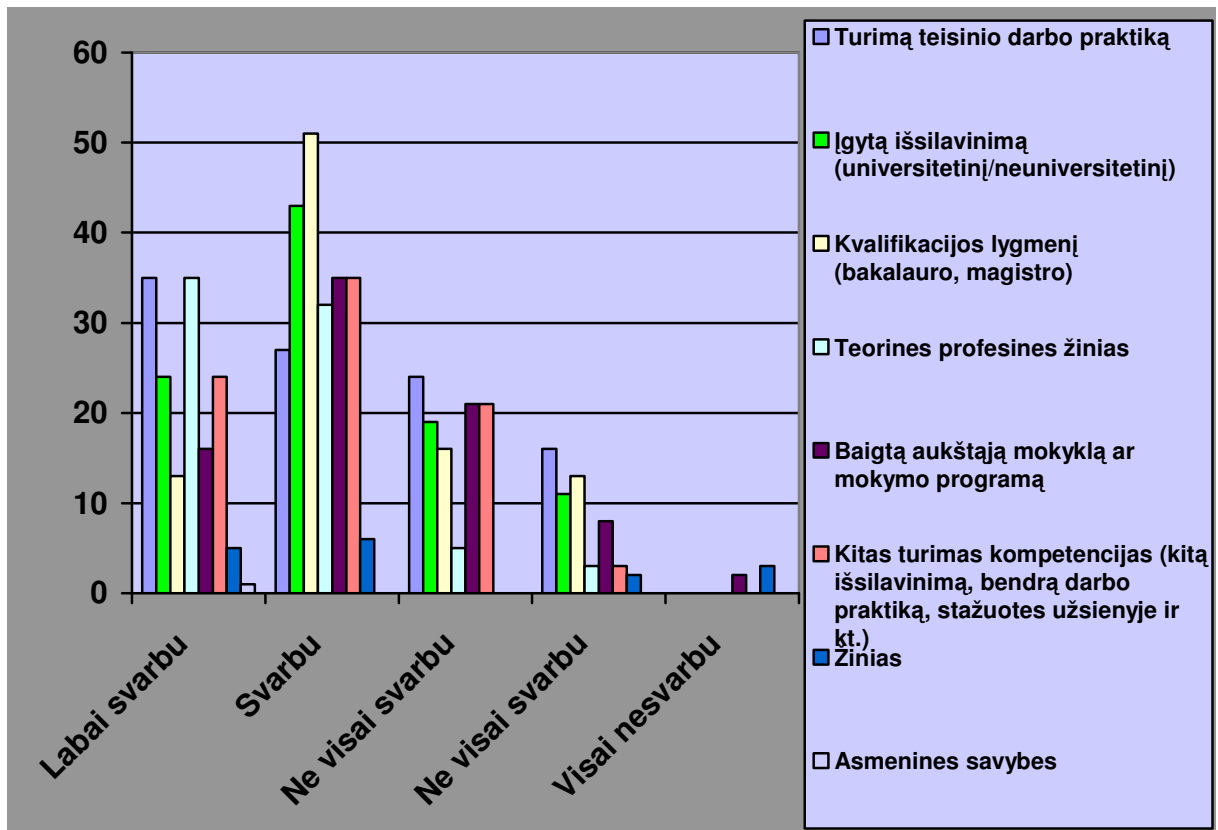
Vadovams išskylančių įstaigos valdymo problemų tyrimas atskleidė, kad nesant įstaigoje teisininko, vadovai „labai dažnai ir dažnai“ susiduria: a) su teisinių žinių stygiumi rengiant teisinius dokumentus (46 proc. respondentų), b) su teisinės praktikos stygiumi rengiant teisinius dokumentus (43 proc.), c) su žinių stygiumi taikant teisės aktus (40 proc.), d) su teisinės praktikos stygiumi taikant teisės aktus (37 proc.). Dažniausiai „kartais“ ir „niekada“ atsakė tie respondentai vadovai, kurių įstaigose dirba teisininkai ir jie norėtų ateityje turėti dar po antrą teisininką (žr. 14 lent.).

14 lentelė. Vadovams iškylančios įstaigos valdymo problemos

Problemos	Labai dažnai	Dažnai	Kartais	Niekada
Susiduriama su žinių stygiumi rengiant teisinius dokumentus	19 proc.	27 proc.	27 proc.	19 proc.
Susiduriama su teisinės praktikos stygiumi rengiant teisinius dokumentus	16 proc.	27 proc.	30 proc.	19 proc.
Susiduria su žinių stygiu taikant teisės aktus	13 proc.	27 proc.	35 proc.	16 proc.
Susiduriama su teisinės praktikos stygiu taikant teisės aktus	21 proc.	16 proc.	32 proc.	16 proc.
Susiduriama su teisinės praktikos stygiu atstovaujant įstaigos (įmonės, organizacijos) interesus teismuose	5 proc.	16 proc.	21 proc.	11 proc.
Susiduriama su žinių stygiu sprendžiant darbdavio ir darbuotojų interesų konfliktus įstaigoje (įmonėje, organizacijoje)	11 proc.	19 proc.	24 proc.	27 proc.
Susiduriama su teisinės praktikos stygiu sprendžiant darbdavio ir darbuotojų interesų konfliktus įstaigoje (įmonėje, organizacijoje)	8 proc.	13 proc.	40 proc.	21 proc.

Šiuo tyrimu nustatyta, jog vadovai labiausiai vertina darbuotojų žinių atnaujinimą – 48 proc. respondentų, turimas žinias – 43 proc., praktinę patirtį – 32 proc. Vadovams priimant jauną teisininką į darbą būtų svarbu jo kvalifikacijos lygmuo (bakaluro ar magistro) teigia 51 proc. apklaustų vadovų, 35 proc. jų pabrėžia baigtos aukštosios mokyklos vardą ir turimas kompetencijas (praktika, kiti išsilavinimai, stažuotės užsienyje), 41 proc. vadovų svarbiu laiko įgytą išsilavinimą (universitetinis / neuniversitetinis), 35 proc. respondentų kaip labai svarbų išskiria turimą teisinio darbo praktiką (žr. 6 pav). Iš apklaustųjų respondentų, į klausimą, ar jų įstaigoje dirba teisininkas, atsakė: taip – 5 proc., ne – 78 proc., neatsakė – 17 proc. Įstaigoje dirbančiųjų teisininkų darbą vadovai įvertino puikiai, labai gerai ir gerai, kitokio vertinimo nenurodė. Tai rodo, jog teisininkai apklaustos įstaigose yra gerbiami ir vertinami.

6 pav. Vadovų vertinamos teisininko kompetencijos

Tyrimo rezultatai rodo, jog vadovams svarbiausia yra efektyvi įstaigos veikla – 60 proc. respondentų, plėtoti žmogiškąjį kapitalą – 48 proc.; tačiau ne mažiau svarbu būti vadovu – 48 proc., gauti gerą atlyginimą – 46 proc. (žr.7 pav.).

Apibendrinant galima teigti, jog vadovų apklausa atskleidė jų požiūrį teisę ir teisininkus. Vadovai pripažįsta dideles teisės žinojimo spragas, tačiau neskuba kurti teisininkams darbo vietų. Jie labiau linkę patys plėsti savo teisės žinias ir įgyti teisinės patirties nei samdyti jauną teisininką. Kita vertus, vadovai labai vertina teisininkų darbą.

3.3. TEISININKO KVALIFIKACIJOS VERTINIMAS TEISININKŲ POŽIŪRIU

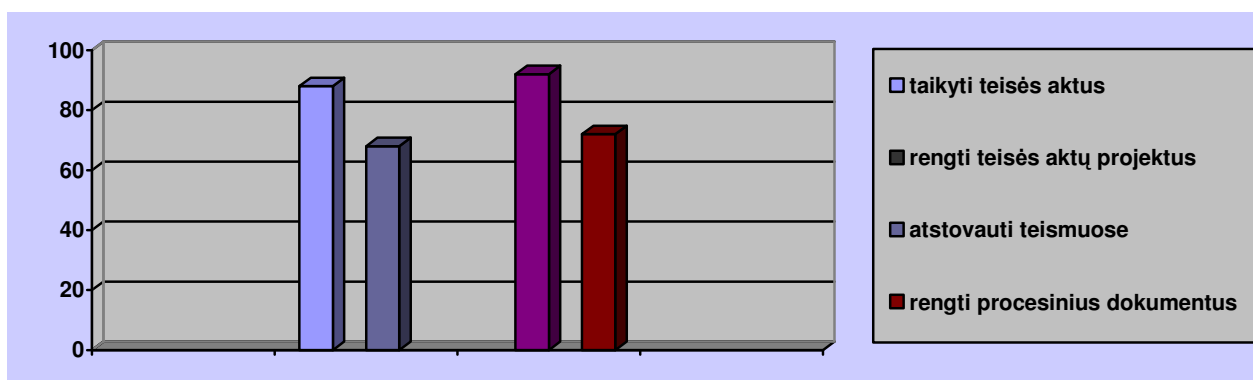
Ankstesniuose skyreliuose aptarėme, jog šiuolaikinio teisininko kvalifikacijos esmė slypi teisės supratime. Teisės supratimas atsiranda ne iš įstatymų žinojimo, bet, kaip teigia prof. A. Vaišvila, (2004), iš konkrečių visuomeninės santykių, realaus gyvenimo pažinimo, iš tokių teisės dokumentų, kaip sutartys, teismų sprendimai, jų vykdymo aktų analizės. Šiuolaikinė teisė yra visas gyvai funkcionuojantis teisinis gyvenimas, kylantis iš visuomenėje susiklosčiusių socialinių poreikių

įgyvendinimo ypatumų, pasireiškiančių daugiau ar mažiau visuotinai privalomomis elgesio taisyklėmis, kurias dažniausiai sankcionuoja teisėkūros subjektai. Todėl šiuolaikiniam teisininkui kyla svarbi užduotis spręsti ne tiek įstatymų taikymo problemas, bet kurti teisingas teisės normas, kad jos būtų socialiniu požiūriu funkcionalios, t.y. jų įgyvendinimo visuomenėje pagrindu formuotųsi efektyvūs teisiniai santykiai. Taigi teisininkams visuomenė kelia labai didelius reikalavimus, todėl svarbu išnagrinėti pačių teisininkų požiūrį į teisininko kvalifikaciją.

2009 metų liepos – spalio mėn. buvo atliktas anketinis teisininko kvalifikacijos ypatumų tyrimas, kurio pagrindinis tikslas – atskleisti teisininkų požiūrį į teisininko kvalifikaciją ir nustatyti išskylančias problemas vykdant teisininko pareigas. Tyrimą atliko šio magistro baigiamojo darbo magistrantė. Tyrime dalyvavo 100 respondentų – jaunų teisininkų, kurių teisinė praktika nuo 0,5 metų iki 16 metų, dalis respondentų – teisės studentai. Apklausoje dalyvavę teisininkai-respondentai užsiima įvairia teisine praktika: teismuose dirba - 1 proc., prokuratūroje – 2 proc., policijoje - 50 proc., notarais, notarų padėjėjais, antstoliais, antstolių padėjėjais, advokatų padėjėjais, advokatų asistentais, teisininkais-konsultantais, teisinių paslaugų teikėjais ir kitokiose teisininko pareigose - 40 proc. respondentų; savo teisinės veiklos nenurodė 7 proc. respondentų. Tyrime dalyvavusių respondentų kvalifikacijos: teisės bakalauro kvalifikacinį laipsnį turėjo 40 proc. respondentų, teisės magistro (vientisųjų ir dvipakopių studijų) kvalifikaciją - 48 proc., universitetinį ne teisės krypties (bet dirbantys teisininko darbu) išsilavinimą turėjo 8 proc. respondentų., 4 proc. respondentų studijavo teisę universitete.

Aptarsime gautus tyrimo rezultatus, siekdami atskleisti, kodėl jauniems teisininkams išskyla daug problemų pradedant teisininko praktiką. Į klausimą „Ar pakankamai patirties įgijote teisės

7 pav. Jauno teisininko praktikoje išskylančios problemos

studijų metu“ respondentų atsakymai buvo neigiami, nurodant, jog pradėjus teisinę praktiką labiausiai patirties trūko: taikyti teisės aktus – 88 proc., rengti teisės aktų projektus - 92 proc., atstovauti teismuose - 68 proc., rengti procesinius dokumentus - 72 proc. (žr. 7 pav.). Teisininko praktikos sėkmė priklauso

nuo turimų žinių kiekio ir mokėjimo jas pritaikyti praktikoje. Teisės mokėjimų problemų atskleidimas leidžia daryti išvadą, jog teisės studijų procese studentai nepakankamai įsisavina teisės žinias praktiniu lygmeniu.

Toliau panagrinėsime respondentų požiūrį į teisės studijų dalykus jų svarbos atžvilgiu ir kokioms žinioms atiduodami didžiausi prioritetai. Gautų tyrimo rezultatų (žr. 15 lent.) analizė atskleidė, kad respondentų požiūriu svarbiausi teisės dalykai yra šie: Konstitucinė teisė - 90 proc.

respondentų, Civilinė teisė – 86 proc., Baudžiamoji teisė – 76 proc., Administracinė teisė - 72 proc., Teisės sociologija - 69, Civilinio proceso ir baudžiamojo proceso teisė - 68 proc., Etika - 63 proc., Psichologija - 29, Teisės teorija – 28 proc., Užsienio kalba - 24, Finansų teisė – 20 proc., Politologija -11 proc., Teisės filosofija – 12 proc., Teisės istorija – 8 proc., Darbo teisė – 1 proc. respondentų.

15 lentelė. Teisinių požiūris į teisės dalykų svarbą studijų metu (proc.)

Eil. Nr.	Dalykai	Labai svarbus	Svarbus	Reikalingas	Nesvarbus	Visai nesvarbus
1	Konstitucinė teisė	90	8	3	-	-
2	Teisės teorija	28	32	33	3	-
3	Civilinė teisė	86	4	7	-	-
4	Administracinė teisė	72	16	17	-	-
5	Baudžiamoji teisė	76	4	12	-	-
6	Teisės istorija	8	32	40	21	-
7	Administracinio proc. teisė	64	16	20	-	-
8	Baudžiamojo proc. teisė	68	16	21	-	-
9	Civilinio proc. teisė	68	12	15	-	-
10	Finansų teisė	20	16	47	6	
11	Užsienio kalba	24	24	40	10	3
12	Teisės filosofija	12	40	25	7	9
13	Psichologija	29	24	32	5	7
14	Politologija	11	-	57	16	-
15	Etika	63	8	20	4	9
16	Teisės sociologija	69	-	15	8	8

Respondentų požiūrio į teisės dalykų svarbą analizė leidžia padaryti išvadą, jog tik dalis teisės dalykų, kurie yra svarbūs daugumai respondentų (nuo 60 iki 90 proc. respondentų) turi aukščiausią prioritetą, įvardijamą kaip „labai svarbus“. Kita vertus, visi respondentų išvardinti prioritetingi teisės dalykai yra tampriai susiję su teisine praktika, jos problemomis. Teisės teorijos dalyko mažas svarbumas (28 proc. respondentų) leidžia teigti, kad šis dalykas, respondentų požiūriu, atrodo kaip atitrūkęs nuo

teisinės tikrovės problemų pažinimo. Tačiau vieno ar kito teisės studijų dalyko „reitingas“ negali suponuoti masinės problemos, kurią jaunas teisininkas apibrėžia kaip teisinių įgūdžių stokos problemą. Teisės teorija – tai visos teisės mokslo pagrindas, todėl jis negali būti nesvarbus, nes šios žinios yra pritaikomos teisėkūroje ir teisiniame reglamentavime. Todėl galima teigti, kad respondentų prastos teisės teorijos dalyko žinios yra viena svarbesnių priežasčių, suponuojančių jaunam teisininkui išskylančias problemas. Respondentų požiūriu teisės filosofijos dalykui mažas skirtinas dėmesys. Tačiau ir šis dalykas tiesiogiai susijęs su teisinio mąstymo ugdymu, nes teisės supratimui būtinas gilesnis mąstymas, išvalgumas, todėl filosofinės minties atsiradimo žinojimas teisininkui negali būti mažai svarbus. Todėl nei Teisės teorija, nei Teisės filosofija negali būti nesvarbūs dalykai. Respondentų požiūriu labai svarbus dalykas yra Teisės sociologija, kuri pagilina ir tęsia Teisės teorijos ir Teisės filosofijos dalykus, moko teisės socialinio veikimo analizės, kuri yra būtina sprendžiant visuomenėje problemas ar nagrinėjant susiklosčiusius santykius.

Apibendrinant galima teigti, jog teigimas, kad vienas ar kitas teisės dalykas yra mažai svarbus būtent ir pagimdo problemą, atsirandančią teisininko praktikoje. Kaip šio sutaptimi, respondentams buvo pateiktas klausimas, kokių teisės dalykų norėtų pagilinti žinias. Į šį klausimą gauti atsakymai (žr. 16 lentelė) rodo, jog labiau norėtų pagilinti Teisės sociologijos, Konstitucinės teisės, Civilinės teisės žinias. Todėl žinių pagilinimui didžiausias prioritetas buvo teikiamas

16 lentelė. Teisės dalykų žinias respondantai norėtų pagilinti

Eil. Nr.	Dalykai	Labai svarbus	Svarbus	Reikalingas	Nesvarbus	Visai nesvarbus
1	Konstitucinė teisė	56 proc.	7 proc.	8 proc.	1 proc.	-
2	Teisės teorija	39 proc.	10 proc.	4 proc.	4 proc.	-
3	Civilinė teisė	64 proc.	3 proc.	6 proc.	-	-
4	Administracinė teisė	28 proc.	5 proc.	-	-	-
5	Baudžiamoji teisė	23 proc.	3 proc.	5 proc.	-	-
6	Teisės istorija	8 proc.	4 proc.	20 proc.	8 proc.	3 proc.
7	Administracinio proc. teisė	21 proc.	9 proc.	8 proc.	-	-
8	Baudžiamojo proc. teisė	15 proc.	5 proc.	5 proc.	-	-
9	Civilinio proc. teisė	24 proc.	6 proc.	-	-	-
10	Finansų teisė	13 proc.	12 proc.	16 proc.	-	-
11	Užsienio kalba	30 proc.	7 proc.	25 proc.	-	-
12	Teisės filosofija	16 proc.	-	7 proc.	9 proc.	-
13	Psichologija	12 proc.	3 proc.	10 proc.	6 proc.	-
14	Politologija	5 proc.	11 proc.	18 proc.	5 proc.	-
15	Etika	10 proc.	3 proc.	3 proc.	3 proc.	-
16	Teisės sociologija	60 proc.	11 proc.	4 proc.	12 proc.	-

Civilinei teisei – 64 proc. respondentų , Teisės sociologijai – 60 proc., Konstitucinei teisei – 56 proc., Teisės teorijai – 39 proc. ir t.t. (žr. 16 lentelė). Tyrimai rodo, jog 40 proc. respondentų užsiima civilinės teisės praktika, todėl būtent šioje srityje išreikštas didelis žinių poreikis, nes Civilinė teisė ir Teisės sociologija taip pat labai veiksmingai viena kitą papildo, kadangi tarpusavyje susiję su socialiniu gyvenimu ir atsirandančiomis problemomis. Konstitucinės teisės žinių poreikis kyla dažniausiai respondentams, dirbantiems teismuose, prokuratūroje ir policijoje - 52 proc. respondentų. Taigi galime teigti, jog dalykinį teisinių žinių papildymo poreikį sąlygoja veiklos sritis. Susidūrus su teisine praktika pasigendama žinių, o praktika be žinių gimdo teisinės praktikos keblumus. Vadinasi, žinios be praktikos galimos, o praktika be žinių negalima.

Atlikto tyrimo rezultatų analizė atskleidė teisininkų požiūrį į atitinkamas teises ir profesines vertybes: 1) 85 proc. respondentų yra įsitikinę, kad teisininkas visada turi laikytis etikos normų; 2) 60 proc. respondentų - teisininkas visada turi tarnauti teisingumui; 3) 61 proc. respondentų - teisininko įvaizdis yra svarbi profesijos dalis; 4) tik 20 proc. respondentų labai pritarė teiginiui, kad teisininkas visada turi tarnauti kliento interesams ir gauti atlygį už suteiktas paslaugas (žr. 17 lent.).

17 lentelė. Pritarimas/nepritarimas teiginiams

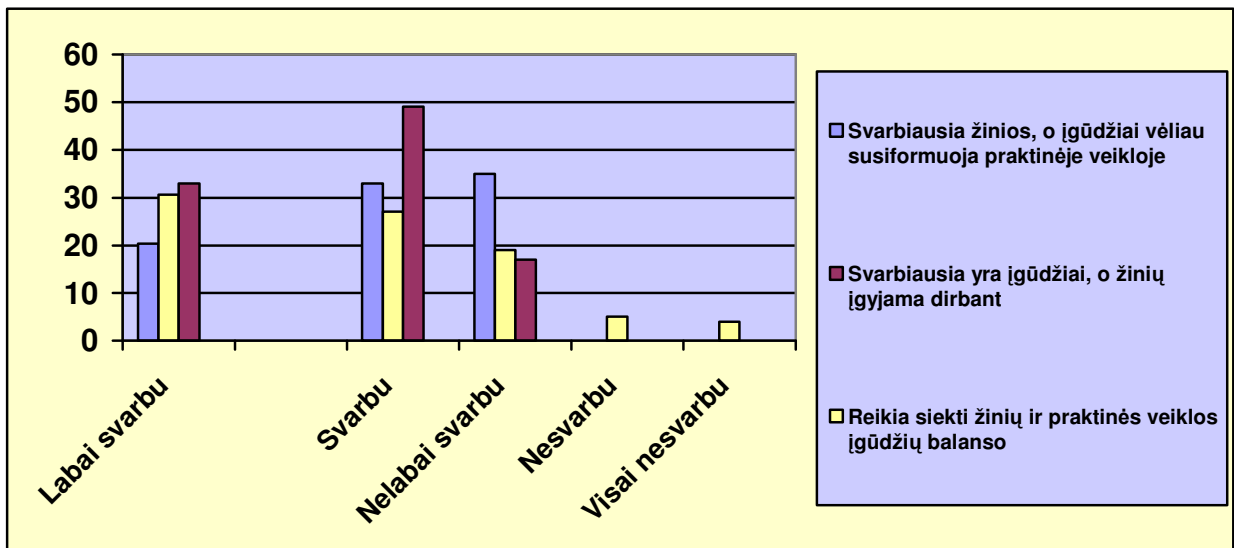
Eil. Nr.	Teiginys	Labai pritariu	Pritariu	Abejoju	Nepritariu	Visai nepritariu
1	Teisininkas visada turi laikytis etikos normų	85 proc.	6 proc.	-	-	-
2	Teisininkas visada turi tarnauti teisingumui	60 proc.	25 proc.	2 proc.	-	5 proc.
3	Teisininkas visada turi tarnauti kliento interesams	20 proc.	8 proc.	11 proc.	12 proc.	26 proc.
4	Teisininkas visada turi gauti atlygį už suteiktas paslaugas	20 proc.	15 proc.	9 proc.	5 proc.	21 proc.
5	Teisininkui svarbiau gauti gerą atlygį už suteiktas paslaugas nei laikytis etikos normų	3 proc.	-	14 proc.	29 proc.	19 proc.
6	Teisininkui svarbiau tarnauti kliento interesams nei viešiesiems interesams	-	7 proc.	8 proc.	39 proc.	25 proc.
7	Teisininko įvaizdis yra svarbi profesijos dalis	61 proc.	20 proc.	-	-	-

Apibendrinat galime teigti, jog gauti tyrimo rezultatai dar kartą patvirtina trijų teisinių idėjų veiksmingą funkcionavimą. Žinių gausumo reikalingumą nusako minėtos trys teisinės idėjos – suponuojančios teisinių paslaugų kokybės siekimą ir žmogiškojo kapitalo nuolatinį kaupimą, tai yra

mokymąsi visą gyvenimą.

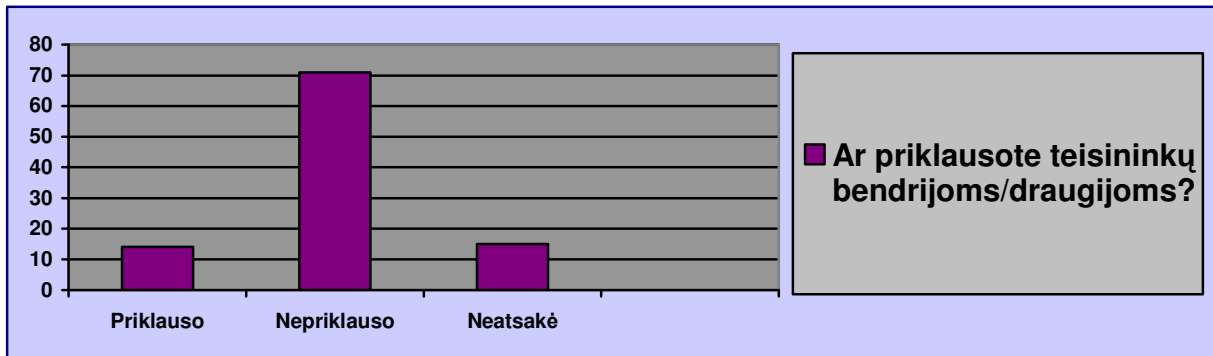
Gautų tyrimo rezultatų analizė atskleidė kvalifikacijos turinio sritis, kurioms teisininkai teikia pirmumą (žr. 8 pav.). 47 proc. respondentų laikosi požiūrio, jog svarbiausia yra sugebėjimai (įgūdžiai), o žinios gali būti įgyjamos ir vėliau. Apibendrinat galima teigti, jog gautas tyrimo rezultatas atskleidžia teisinių žinių įsisavinimo problemą, nes, kaip teigia atskiri respondentai, studijavimo tempai yra labai dideli, todėl vėliau reikia sugrįžti prie tų pačių dalykų ir vėl iš naujo į juos gilintis. Todėl darytina išvada, jog praktikoje išryškėjanti įgūdžių problema – tai skuboto studijavimo problema. Iš dalies tai galima pateisinti dėl socialinio gyvenimo poreikių tenkinimo, nes studentai studijuodami dirba, todėl laiko mokslams lieka ribotai.

8 pav. Jaunų teisininkų požiūris: kas svarbiau - žinios ar praktika?

Tyrimu buvo apklausta teisininkų priklausomumas teisininkų draugijoms ar bendrijoms. Į pateiktą klausimą „Ar priklausote teisininkų draugijai, bendrijai“, buvo gauti tokie atsakymai: nepriklausau - 71 proc. respondentų, priklausau - 14 proc., neatsakė - 15 proc. (žr. 9 pav.).

9 pav. Jaunų teisininkų priklausymas teisininkų bendrijoms

Tyrimo duomenimis nustatyta, jog jauni teisininkai dažnai nepriklauso teisininkų bendrijoms. Priklausymas teisininkų bendrijoms susijęs su teisininkų siekiu atnaujinti žinias, nes teisininkų bendrijų veikla užsiima konferencijų, seminarų, mokslinių tyrimų organizavimu, vyksta teisininkų diskusijos įvairiais teisės politikos klausimais ir kt.

Apibendrinant tyrimo rezultatus galima teigti, jog respondentai labai aukštai vertina pagrindinius teisės dalykus, žinių pagilinimo atžvilgiu taip pat išreiškė labai didelį pagrindinių dalykų pagilinimo poreikį, vertybiniu požiūriu jie labai vertina teisininko etiką, įvaizdį ir tai, jog teisininkas visada turi tarnauti teisingumui. Nors daugelį pagrindinių studijų dalykų respondentai vertina teigiamai, tačiau jauno teisininko praktinių problemų pagrindinė priežastis - didelė teisininko studijų dalykų gausa ir studijų sparta bei didelė žinių apimtis. Šio darbo 3.1 ir 3.2 dalyse įrodėme, jog palyginus su kitomis užsienio valstybėmis, teisininkų Lietuvoje labai trūksta, todėl teisininkai rengiami skubiais tempais. Bet gyvenimas globalizacijos - milžiniškų informacijos srautų amžiuje paženklina teisininkų rengimą: šiuolaikinio teisininko didžiausia problema - suvaldyti nenutrūkstamą žinių ir informacijos gausą. Žinių ir informacijos gausa kelia keblumų ir praktinėje veikloje. Todėl teisinė praktika ne mažiau svarbi, kaip ir teisės žinių gausa.

IŠVADOS

Apibendrinat atliktą darbą galima teigti, kad išsamiai išnagrinėjome išsikeltus tyrimo uždavinius ir įgyvendinome tyrimo tikslą. Gautų tyrimo rezultatų pagrindu galime pateikti išvadas ir pasiūlymus.

1. Kvalifikacija – tai tam tikro dalyko (profesinės srities) žinojimas (išmanymas) ir įgyta patirtis toje srityje arba gebėjimas žinias pritaikyti praktiškai. Kvalifikacija yra patvirtinama kompetentingos valdžios institucijos išduotu dokumentu. Kvalifikacija dar suprantama kaip kurios nors specializuotos veiklos kokybė, pabrėžiant jos išskirtinumą, vertę. Labai svarbu pabrėžti, kad su verte yra susijusios dvasinės vertybės ir atsakomybė. Tai reiškia, kad kvalifikaciją turintis asmuo savo veikla turėtų sukurti vertę, turinčią dvasinę ar materialinę išraišką ir prisiimti už ją atsakomybę.

2. Teisininko profesijos sampratos analizė leidžia išskirti pagrindinį šios profesijos bruožą – teisininko profesionalumą, kuris įgyjamas tik per tam tikrą laiką praktiškai jungiant žinias ir sugebėjimus. Profesionalumas – tai geri profesiniai sugebėjimai, aukšta veiklos kokybė, tobulai atliktas darbas. Teisininko profesionalumą išreiškia: 1) teisininko kvalifikacija ir jos nuolatinis tobulinimas, 2) profesinės etikos puoselėjimas; 3) teisinių paslaugų kokybė. Teisininko profesijoje ypač svarbūs yra profesinės etikos reikalavimai, nes teisininko profesija išsiskiria visuomenėje labai aukštais jos veiklai kultūros reikalavimais.

3. Teisininko kvalifikacijos sampratos analizė atskleidė, kad šiuolaikinio teisininko kvalifikacijos struktūrą turi sudaryti du pagrindiniai sandai (elementais) - dalykinis ir moralinis (vertybinis). Teisininko kvalifikacijos struktūros pagrindinių elementų dermės analizė leidžia išskirti teisininką legistą ir teisininką juristą. Kitaip tariant, šiuolaikinio teisininko kvalifikacijos ypatumus lemia ne tik atitinkamų teisės žinių ir sugebėjimų technologinis įvaldymas, bet ir vertybiniai reikalavimai teisininko asmenybei. Tik teisininkas juristas atitinka platųjį kvalifikacijos požiūrį, t.y. teisininkas juristas suprantamas ne tik kaip teisės normų aiškintojas ir taikytojas, bet ir kaip teisės kūrėjas, išmanantis visuomenės socialinius lūkesčius ir interesus bei gebantis teisės pagrindu orientuoti visuomenės raidą.

4. Teisininko kvalifikacijos, jos įgijimo ir plėtimo teisinio reglamentavimo analizė atskleidė, kad LR Konstitucinio Teismo 2008 m. vasario 20 d. nutarimas iš esmės apibrėžė:

1) minimalią teisinių žinių sistemą, kurią studijų procese turi įsisavinti būsimas teisininkas ir kuri yra teisininko kvalifikacijos pagrindas;

2) teisininko kvalifikacijos įgijimo teisinio reglamentavimo Lietuvoje pagrindus;

3) teisininko kvalifikaciją, kurią privalo turėti asmuo, siekiantis užimti teisėjo, notaro, advokato, antstolio, prokuroro ar jų padėjėjų pareigas. Pretenduojant užimti minėtas pareigas, reikia būti baigus vientisas teisės studijas, kurias sudaro vienos pakopos penkių metų arba dviejų pakopų teisės bakalauro ir teisės magistro studijos.

5. Teisininkų kvalifikacijos gebėjimų įstatymai tiesiogiai nereglamentuoja. Juos reglamentuoja mokymo įstaigų ir valdymo institucijų teisininkų kvalifikacijos aprašai. Skirtingų teisininkų rengimo institucijų studijų programose reglamentuotų teisininko gebėjimų analizė atskleidė, kad visuotinai laikomasi požiūrio, jog teisinius mokėjimus suponuoja esminiai teisės mokslo dalykai ir jų taikymas praktikoje. Šiuo pagrindu galima išskirti pagrindinius teisininko mokėjimus, kurie yra šie: mokėjimas taikyti įstatymus praktikoje, mokėti rengti teisinius dokumentus, suteikti teisinę pagalbą klientams, mokėti interpretuoti teisinius dokumentus, teisės doktriną. Be to, reikia gerai mokėti lietuvių kalbą, dirbti šiuolaikinėmis informacinėmis technologijomis. Teisės magistro laipsnį įgiję teisininkai turi mokėti greitai surasti teisės normas įvairiuose teisės šaltiniuose, gerai suprasti teisės normą kaip socialinio elgesio reguliatorių, efektyviai taikyti teisės normas realiame gyvenime, mokėti analizuoti ginčų atsiradimo priežastis ir jų išsprendimo būdus, apibendrinti tokios analizės rezultatus, teikti pasiūlymus dėl teisinio reguliavimo, ginčų sprendimo procedūrų tobulinimo. Mykolo Romerio universiteto teisės magistro kvalifikacijos aprašas skiriasi nuo Vilniaus universiteto analogiško – gebėjimų - aprašo platumu ir vertybinės orientacijos pabrėžimu.

6. Formalizuotų teisininko pareigybių būklės analizė atskleidė, kad per metus Lietuvoje paruošiami apie 1325 teisininkai su universitetiniu išsilavinimu, tačiau palyginus su kitomis Europos valstybėmis, Lietuvos valstybės valdymo institucijose dirba per mažas teisininkų skaičius. Norint labiau orientuotis į Vakarų Europos šalis, vidutiniškai (teoriškai) reikėtų 1405 teisėjų (dabar yra 787 teisėjai), 400 notarų (dabar dirba 264 notariai), 180 antstolių (dabar dirba 137 antstoliai). Lietuvoje netrūksta tik advokatų: jų dabar yra 1600 (teoriškai reikėtų 1571 advokato).

7. Esminis šiuolaikinių socialinių procesų valdymo pagrindas yra teisės normų kūrimas ir jų įgyvendinimas. Todėl teisinis išsilavinimas tampa būtinu valdymo srities specialistų kvalifikacijos elementu. Toks požiūris dar nėra pakankamai visuomenėje įaugęs ir atitinkamai reglamentuotas. Siekdami išsiaiškinti šio požiūrio socialinį reikšmingumą atlikome „Teisinis išsilavinimas kaip valdymo srities specialistų kvalifikacijos elemento socialinis vaidmuo“ tyrimą. Apklausėme dvi

respondentų grupes: a) Teisės ir valdymo studijų programos magistrantūros studentus, b) įstaigų vadovus. Prie šio tyrimo duomenų prijungėme KTU atlikto valstybės tarnautojų lūkesčių tyrimo duomenis. Apibendrinti tyrimo rezultatai atskleidė studentų, tarnautojų ir vadovų požiūrį į teisę ir teisinį išsilavinimą ir teisininko darbą:

7.1. Studentų požiūris: 1) 99 procentai Teisės ir valdymo studijų programos magistrantūros studentų tikisi dirbti teisininko darbą (dabar dirba 30 proc.); 2) Teisės ir valdymo studijų magistrantūros programa tenkina 68 proc. studentų profesinius lūkesčius; 3) 52 proc. studentų požiūriu įgytos teisės magistro kvalifikacijos „visai pakanka ir pakanka“ pradėti dirbti teisininko darbą, tačiau net 36 proc. respondentų yra įsitikinę priešingai – įgytos teisės magistro kvalifikacijos „nepakanka ir visai nepakanka“ dirbti teisininko darbo; 4) tik 60 proc. būsimų teisės magistrų yra įsitikinę, kad teisininkas privalo laikytis profesinės etikos ir nepažeisti profesinės etikos normų siekiant gero atlyginimo už suteiktas paslaugas. Studentai labai santūriai vertino šiuos teiginius:

- a) teisininkas turi nešti naujoves į mokslą ir visuomeninį gyvenimą (15 proc. respondentų),
- b) teisininkas turi būti įgijęs žinių ir iš kitų veiklos sričių (18 proc.),
- c) teisininkas turi gebėti naudotis naujomis informacinėmis priemonėmis (33 proc.).

Apibendrinami studentų atsakymus galima teigti, kad Teisės ir valdymo studijų magistrantūros programa rengia teisininkus legistus.

7.2. Valstybės tarnautojų požiūris: 1) valstybės tarnybos pasirinkimo pagrindiniai prioritetai yra socialinės garantijos, darbo sąlygos, darbo užmokestis ir darbo vietos saugumas; 2) valstybės tarnybos darbą labiausiai demotyvuoja netinkamas vadovavimas, neadekvatus darbo užmokestis, per didelis biurokratizmas; 3) valstybės tarnautojai pabrėžė poreikį įgyti daugiau atskirų teisės šakų teisinių žinių nei bendrųjų teisinių žinių. Darytina išvada, jog valstybės tarnautojams trūksta teisės sampratos ir valdymo žinių.

7.3. Vadovų požiūris: 1) praktinėje veikloje vadovai susiduria su teisės žinių stygiu – 30 procentų teisės žinių stygių jaučia dažnai ir 43 proc. – kartais, 21 proc. – tokio stygiaus nejaučia; 2) 50 proc. vadovų jaučia „labai didelį ir didelį“ dokumentų rengimo teisės žinių stygių; 48 proc. – įmonės valdymo teisės žinių stygių. Šie rezultatai koreliuoja su 2007 m. Valstybės tarnybos departamento užsakymu atlikto tyrimo rezultatais. Kadangi tyrimai buvo atlikti skirtingu laiku ir skirtingų institucijų, o gauti rezultatai sutampa, vadinasi gauti tyrimo rezultatai rodo realią padėtį įstaigų valdymo srityje.

8. Teisininko kvalifikacijos vertinimo teisininko požiūriu tyrimas atskleidė: 1) jauniems

teisininkams, pradėjus teisinę praktiką, labiausiai patirties trūksta taikant teisės aktus (88 proc. respondentų), rengiant teisės aktų projektus (92 proc.), atstovaujant klientus teismuose (68 proc.), rengiant procesinius dokumentus (72 proc.). Teisės mokėjimų problemų atskleidimas leidžia daryti išvadą, jog teisės studijų procese studentai nepakankamai įsisavina teisės žinių taikymą praktiniu lygmeniu.

9. Apibendrinant tyrimo rezultatus galime teigti, kad dabartiniai teisininkai turi labiau teisininko legisto kvalifikaciją, kuri neatitinka šiuolaikinės visuomenės interesų ir globalizacijos metamų socialinių iššūkių. Todėl būtina ryžtingai perorientuoti teisininkų rengimą į teisininkų juristų rengimo lygmenį.

_____ Danutė Vipartienė
(parašas)

PASIŪLYMAI

1. Išanalizavus jaunų teisininkų problemas, darytina išvada, jog jauniems teisininkams iškyla problemos pradėjus teisinę praktiką, todėl iškyla būtinybė ryžtingai perorientuoti teisininkų rengimą į teisininkus juristus arba koreguoti studijų sistemą taikant daugiau ir praktikos.
2. Iš atliktų tyrimų matyti, jog viešo sektorius vadovų veikloje būtinas teisinis išsilavinimas, todėl iškyla būtinybė reglamentuoti įstatymu, kad asmenys, siekiantys vadovo pareigų privalo turėti teisinį išsilavinimą.
3. Iš atliktų tyrimų matyti, jog viešame sektoriuje nėra aktualus valstybės deleguotų funkcijų įgyvendinimas, todėl būtina reglamentuoti įstatymu, jog tam tikroms pareigoms užimti (sietinoms su valstybės deleguotų funkcijų įgyvendinimu ir pan.) privaloma turėti teisinį išsilavinimą.
4. Įsteigti teisininkų ekspertų institutą, kurie rūpintųsi teisininko kvalifikacija ir kartu valstybės sistemos nuolatiniu kūrimu ir sėkmingu teisės integravimu visuomenėje.
5. Dėl teisininkų socialinio veiksmingumo būtina įteisinti įstatymo reikalavimą, jog teisininkai privalo jungtis į teisininkų bendrijas, o valstybė turi remti teisininkų kvalifikacijos kėlimą (apmokėti seminarų organizavimą, seminarus ir pan.).

LITERATŪROS SĄRAŠAS

TEISĖS AKTAI

1. Europos Tarybos direktyvos – 89/48/EEB ir 92/51/EEB, Komisijos sprendimas 97/42. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 99/42/EB.
2. EURPOS TARYBA. UNESKO. Kvalifikacijų, susijusių su aukštuoju mokslu, pripažinimo Europos regione, konvencija. Lisabona. 1997.
3. Europos Parlamento priimta rezoliucija dėl teisinių profesijų ir bendrojo intereso, susijusio su teisinių sistemų veikimu, 2006 m. kovo 23 d. P 6_TA (2006)0108, B6 – 0203/2006.
4. Teisininkų kvalifikacijos ir abipusio pripažinimo *acquis* sudaro Tarybos direktyva 77/249/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 98/5/EB.
5. Profesinės kvalifikacijos ir abipusio pripažinimo pagrindą sudaro dvi bendrosios Tarybos direktyvos – 89/48/EEB, Komisijos sprendimas 97/42, Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 99/42/EB.
6. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005 m. rugsėjo 7 d. 2005/36/EB dėl profesinių kvalifikacijų pripažinimo kiekvienoje Europos Sąjungos valstybėje.
7. Lietuvos Respublikos Konstitucija, 1992 m. lapkričio 2 d. //Žinios, 1992, Nr. 33-1014).
8. Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymas, 2009 m. balandžio 30 d. Nr. XI-242//Žinios, 2009, Nr. 54-2140 .
9. Lietuvos Respublikos teismų įstatymas, 1994 m. gegužės 31 d., Nr.I-480//Žinios, 1994.06.17, Nr.46-851, Nr.651//Žinios, 2002.02.20, Nr. 17-649; 2008 m. lapkričio 6 d. X-1772 //Žinios, 2008, Nr.81-3186).
10. Lietuvos Respublikos teismų įstatymo pakeitimo įstatymas 2002 m. sausio 24 d. Nr. IX-732 Vilnius //Žinios, 1994, Nr. 46-851, Nr. 83-1555, Nr. 89-1709; 2002, Nr. 17-649; 2008, Nr. 81-3186).
11. Lietuvos Respublikos notariato įstatymas, 1992 m. rugsėjo 15 d. Nr. I-2882, Vilnius// Žinios, 1992, Nr. 28-810. Aktuali redakcija nuo 2007.06.21.
12. Lietuvos Respublikos anstolių įstatymas 2002-05-09 Nr. IX-876 //Žinios , 2002, Nr. 53-2042).
13. Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymas, 2004 m. kovo 18 d. Nr. IX-2066//Žinios, 2004.04.06 Nr. 50, publ. Nr.1632, aktuali red. nuo 2006.12.21.
14. Valstybės tarnybos įstatymas, 1999 m. liepos 8 d. Nr. VIII-1316, nauja red. 2002 m. liepos 1d.

2003-04-03 – 2003-07-03//Žinios, 1999, Nr. 66-2130.

15. Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymas, 1994 m. spalio 13 d. Nr.I-599, Vilnius//Žinios, 1994.10.19. Nr. 81, publikacijos Nr. 1514//Žinios, Nr.42, publikacijos Nr.1919; 2003 m. balandžio 22 d. įstatymo Nr. IX-1518 (įsig. nuo 2003 m. gegužės 1 d.//Žinios. 2003.05.01. Nr. 42-1919 redakcija).
16. Lietuvos Respublikos policijos veiklos įstatymas, 2002 m. spalio 17 d., Nr. VIII-2048// Žinios, 2000, Nr. 90-2777, aktuali redakcija 2008.07.31.
17. Lietuvos Respublikos aukštojo mokslo įstatymas//Žinios, 2000 m. kovo 21 d. Nr. VIII-1586 Vilnius//Žinios, 2000, Nr. 27-715, aktuali red. nuo 2006-07-18 iki 2008-03-21).
18. Reglamentuojamų profesinių kvalifikacijų pripažinimo įstatymas 2008-04-03, Nr.X-1478 //Žinios, 2008, Nr. 47-1747).
19. Notarų rūmų statusas, 1993 m. kovo 5 d. , patvirtinta Lietuvos Respublikos Teisingumo ministro, įsak. Nr. 17, red. 2008 m. sausio mėn. 4sak. Nr. 1R-3.
20. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. liepos 7 d. nutarimas Nr. 841 „Dėl teisinių pareigybių sąrašo patvirtinimo“ //Žinios, 1998, Nr. 62-1791// Žinios, 2002.08.23, Nr. 82, publ. 3524// Žinios, 2002, Nr. 82-3524// Žinios, 2009, Nr.85-3576, 2009-08-25 Parengė - Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija) Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. spalio 4 d. nutarimas Nr.1098).
21. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. birželio 20 d. nutarimas Nr. 670 „Dėl Lisabonos strategijos įgyvendinimo ir koordinavimo Lietuvoje“ //Žinios, 2005, Nr. 78-2823.
22. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl Nacionalinės Lisabonos strategijos įgyvendinimo programos įgyvendinimo“, 2005 m. lapkričio 22 d. Nr. 127//Žinios, 2005-11-26, Nr. 139-5019.
23. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. birželio 20 d. nutarimas Nr. 670 „Dėl Lisabonos strategijos įgyvendinimo ir koordinavimo“.
24. Mykolo Romerio universiteto statusas patvirtintas Lietuvos Respublikos Seimo 2009 m. liepos 23 d. nutarimu Nr. XI-411.Lietuvoje“ //Žinios, 2005, Nr. 78-2823.
25. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas 1998.03.09. Nr. 294 Dėl studijų ir mokymo programų registro įsteigimo ir jo nuostatų patvirtinimo.
26. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002-10-04 nutarimas Nr. 1568.
27. Lietuvos Respublikos Teismų tarybos nutarimas 2002.05.17, Nr. 12 „Dėl ilgalaikės teisėjų mokymo programos“.

28. Teisingumo ministro įsakymas 2002-04-29 Nr.111 “ Dėl teisinio darbo stažo pripažinimo komisijos nuostatai”.
28. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas 2000-06-01 Nr. 624 “Dėl profesinės kvalifikacijos vertinimo ir pripažinimo nuostatų ir profesinės kvalifikacijos vertinimą ir pripažinimą vykdančių institucijų ir reglamentuojamų profesijų sąrašo patvirtinimo“.
29. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas 1998.03.09. Nr. 294 Dėl studijų ir mokymo programų registro įsteigimo ir jo nuostatų pavirtinimo.
30. Švietimo ir mokslo ministro įsakymas 2005 m. liepos 22 d. Nr. ISAK-1551 „Dėl bendrųjų reikalavimų studijų programoms“ rengti.
31. Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministro patvirtinti Nuosekliųjų studijų programų nuostatai, 2000 m. spalio 26 d. įsakymo Nr. 1326.
32. Lietuvos Respublikos Teisingumo ministro įsakymas „Dėl notaro kvalifikacinio egzamino programos patvirtinimo“, 2007 m. sausio 10 d. Nr. 1R-11, Vilnius.
33. Statistikos departamento prie Generalinio direktoriaus įsakymas „Dėl klasifikatorių nuostatų patvirtinimo“ 1999 m. balandžio 15 d. įsakymas Nr. 37 //Žinios, 2001- 03-09, Nr. 21-708), (1999-04-15 priėmė statistikos departamentas prie LR Vyriausybės).
34. Pretendentų į prokurorus egzaminų komisijos nuostatai, patvirtinti generalinio prokuroro 2003 m. liepos 31 d. įsakymu Nr. I-98(pakeista 2009 m. sausio 21 d. įsakymu Nr. I-11).
35. Lietuvos Respublikos Teismų tarybos nutarimas 2002.06.17 Nr. 3 „Dėl pretendentų į Teisėjus egzamino programos“ patvirtinimo.
36. Lietuvos Respublikos Teismų tarybos nutarimas 2005.01.12 Nr. 13 P-315 „Dėl rekomendacijų dėl reikalavimų pretendents, siekiantiems tapti teisėju padėjėjais, projekto papildymo“ , 2004.06.11 nutarimo Nr. 240 Teisėju padėjėjų projektas.
37. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro patvirtinta Advokatų kvalifikacinio egzamino programa, 2004.10.15 įsakymo Nr. 1R-240.
38. Lietuvos Respublikos Teisingumo ministro įsakymas , 2005.04.15, Nr.1R-114, “Dėl advokatų teikiančių antrinę teisinę pagalbą, konkurso nuostatų patvirtinimo”//Žinios, 2007, red. Nr.16-606.
39. Advokatų profesinės etikos kodeksas, 1988.10.28, CCBE plenarinėje sesijoje keistas 1998.11.28 ir 2002.12.06 CCBE plenarinėje sesijoje.
40. Lietuvos Respublikos Vidaus tarnybos Statutas//Žinios, 2003.05.01, Nr.1927.
41. Notarų rūmų statutas, 1993 m. kovo 5 d. , patvirtinta Lietuvos Respublikos teisingumo ministro, įsak. Nr. 17, red. 2008 m. sausio mėn. 4sak. Nr. 1R-3.

42. Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministro įsakymas 2000-05-11 Nr. 566 „Dėl studijų ir mokymo programų kodavimo taisyklių patvirtinimo“.
43. Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministro įsakymas 2005 m. liepos 22 d. Nr. ISAK-1551 „Dėl bendrųjų reikalavimų studijų programoms“ rengti.
44. Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministro patvirtinti Nuosekliųjų studijų programų nuostatai, 2000 m. spalio 26 d. įsakymo Nr. 1326.
45. Pretendentų į prokurorus egzamino programa, patvirtinti generalinio prokuroro 2003 m. liepos 31 d. įsakymu Nr. I-98.
46. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas 2005 m. sausio 21 d. Nr. 60 „Dėl užsienyje įgytų kvalifikacijų, suteikiančių teisę į aukštąjį mokslą, bei aukštojo mokslo kvalifikacijų vertinimo ir akademinio pripažinimo nuostatuose“.
47. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl suinteresuotų asmenų, nesutinkančių su profesinę kvalifikaciją patvirtinančių dokumentų pripažinimą vykdančių kompetentingų institucijų sprendimais, apeliacijų nagrinėjimo tvarkos aprašo patvirtinimo bei apeliacinės komisijos sudarymo“, Žinios, 2004, Nr.151-5503.
48. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002-10-04 nutarimas Nr. 1568. Statistikos departamento prie Generalinio direktoriaus įsakymas „Dėl klasifikatorių nuostatų patvirtinimo“//Žinios, 2001- 03-09, Nr.21-708 (1999-04-15) priėmė statistikos departamentas prie LR Vyriausybės).
49. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Dėl paraiškos dėl profesinę kvalifikaciją patvirtinančių dokumentų, išduotų Europos Sąjungos, Europos Ekonominės Erdvės valstybėse bei Šveicarijos Konfederacijoje, siekiant dirbti pagal reglamentuojamą profesiją ar verstis reglamentuojama profesine veikla Lietuvos Respublikoje, pripažinimo formos patvirtinimo// Žinios, 2005, Nr. 38-1251.

TEISMŲ PRAKTIKA

50. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas 2008-02-20, Byla Nr. 19/05, Dėl Vyriausybės 2002 m. spalio 4 d. nutarimu patvirtintų Kvalifikacinių aukštojo teisinio išsilavinimo reikalavimų asmenims, norintiems įstatymų nustatyta tvarka eiti teisėjo pareigas (toliau - Kvalifikaciniai reikalavimai).- Vilnius: Lietuvos Respublikos Konstitucinis teismas. 2008.
51. Dėl kvalifikacinių aukštojo teisinio išsilavinimo reikalavimų asmenims, norintiems eiti teisėjo pareigas. Santrauka. 2008-02-20. Byla Nr. 19/05.- Vilnius. Lietuvos Respublikos Konstitucinis teismas./ [www.lrkt.lt/dokumentai/2008/Santrauka 2008?/Prisijungimo laikas: 2009-01-30](http://www.lrkt.lt/dokumentai/2008/Santrauka%202008?/Prisijungimo%20laikas:2009-01-30).

52. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999-12-21 nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. liepos 7 d. nutarimo Nr.841 „Dėl teisinių pareigybių sąrašo patvirtinimo“ pakeitimo (Žinios, 2002, Nr. 82-3524).
53. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas apie valstybės tarnybą. LR Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas „Dėl kai kurių teisės aktų, kuriais reglamentuojami valstybės tarnybos ir su ja susiję santykiai, atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir įstatymams“.
54. Lietuvos Respublikos Vyriausiasis administracinis teismas , nutartis 2008.01.18. administracinėje byloje Nr. A-261-88/2008, „Studijų kokybės vertinimo centrui, trečiajam suinteresuotam asmeniui Švietimo ir mokslo ministerijai, dėl sprendimų panaikinimo ir įpareigojimo atlikti veiksmus“, proceso sprendimo kategorija 25 (S).
55. Lietuvos Respublikos Vyriausiojo administracinio teismo nutartis 2005-09-29 Administracinėje byloje Nr. A-6-699-05 dėl teisininko kvalifikacijos pripažinimo eiti teisėjo pareigas. Prašymas Nr. 25/2005. - Vilnius: Lietuvos Vyriausiasis administracinis teismas. 2005.

MOKSLINĖS PUBLIKACIJOS

56. Balnienė. E. Lietuvos advokatūros teisinės padėties raida. Vilniaus universiteto Teisės fakulteto Valstybės ir teisės teorijos ir istorijos katedros doktorantė.- Vilnius: Vilniaus universitetas, 2005. Teisė. ISSN 1392-1274.
57. Barvydienė V., Kasiulis J. Vadovavimo psichologija. – Kaunas: Technologija, 2001. P. 152.
58. Hegel F. W.G. Teisės filosofijos apmatai arba prigimtinės teisės ir valstybės mokslo matmenys. – Vilnius: ALK. Mintis, 2000. P. 5-19. ISSN 5-417-00821-4.
59. Kvalifikacijos analizės vadovas darbo rinkos mokymo paslaugoms tobulinti. Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnyba.- Vilnius: AGORA, 2003.P. 40.
60. Pečkaitis J.S., Mačerinskienė I. Magistro baigiamojo darbo rengimo metodika. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2008. ISBN 978-9955-19-083-7.
61. Romeris M. Valstybė ir jos konstitucinė teisė. T. 1. Vilnius: Pradai, 1995. P. 286.
62. Rakauskienė O. G. Valstybės ekonominė politika. Monografija. - Vilnius: Mykolo Romerio Universitetas, 2006. P.67., P. 79., P.78., P.86. ISBN 9955-19-032-9.
63. Mykolo Romerio mokslas apie valstybę. –Vilnius: Lietuvos filosofijos ir sociologijos institutas, 1997. P. 219-223. ISBN 9986-523-44-3.
64. Šlapkauskas. V. Socialinės deviacijos intensyvėjimas.- Vilnius: Jurisprudencija. Mokslo darbai,

2001. T. 19 (11).P. 43-44.

65. Šlapkauskas V. Teisės sociologijos pagrindai. Vadovėlis. – Vilnius: Mykolo Riomerio universitetas, 2004.-P.554-556. Cotterrell.R. Teisės sociologija. Įvadas. – Kaunas: Daugėda. 1997. P. 226-227].
66. V.Šlapkauskas. Teisės sociologijos pagrindai. Vadovėlis. – Vilnius: Mykolo Riomerio universitetas, 2004.- P. 445-459., P.452., P. 543, .P. 555, P.558., P.559. ISBN 9955-563-84-2.
67. Vaišvila A. Teisės teorija. Vadovėlis. Antras pataisytas ir papildytas leidimas. Vilnius: Justitia. 2004. P. 15-16., P. 17., P. 18., P.49., P.29, P. 57., P. 61., P. 62., P. 63., P. 95. ISBN 9955-616-07-5.
68. Vaišvila A. Teisinės valstybės koncepcija Lietuvoje. Vilnius: Litimo, 2000. P. 23-30.
69. Šileikis.E. Alternatyvi konstitucinė teisė. Antras pataisytas ir papildytas leidimas.- Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2005. P.144-146. - ISBN 9955-557-72-9.

INFORMACINĖ DUOMENŲ BAZĖ

70. Šiuolaikinė teisės samprata kaip socialinio sugyvenimo ideologija./ http://modle.mruni.lt/file.php/197/Teises_teorijos_kursas/95101.html /Prisijungimo laikas: 2009-01-14.
71. Studijų programos.- Vilnius: Mykolo Romerio universitetas. Teisės fakultetas. Studijų programos. [http://www.vu.lt/lt/studijos/studiju_programa/Prisijungimo laikas](http://www.vu.lt/lt/studijos/studiju_programa/Prisijungimo_laikas): 2009-02-19.
72. Programos aprašas. Kvalifikacijos aprašas. Studijų programos. Norintiems studijuoti. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas. 2009. / [http://www.mruni.lt/Prisijungimo laikas](http://www.mruni.lt/Prisijungimo_laikas): 2009-02-20.
73. Kvalifikaciniai aukštojo teisinio išsilavinimo reikalavimai asmenims, norintiems įstatymų nustatyta tvarka eiti teisėjo pareigas, yra nustatyta Vyriausybės.../ http://www.lrkt.lt/Prasymai/25_2005.htm/ Prisijungimo laikas: 2008-10-18.
74. Studijos. Studijų programų aprašo katalogas. – Vilnius: Vilniaus universitetas. 2009./[http://www.vu.lt/Prisijungimo laikas](http://www.vu.lt/Prisijungimo_laikas):2009-01-20.
75. Informacija apie kvalifikaciją. Studijų ir mokymo programos/Teisės magistras. – Vilnius: AIKOS.2009. <http://www.aikos.smm.lt/aikos/index.htm>/Prisijungimo laikas: 2009-02-19.
76. Reikalavimai asmenims, pretenduojantiems į teisininko pareigas ar į valstybės tarnybą. – Vilnius: Teisės forumas. 2008. /[www.teisesforumas.lt/valstybės tarnyba.](http://www.teisesforumas.lt/valstybes_tarnyba/)/Prisijungimo laikas: 2008-10-15.
77. Teisininko profesija. – Vilnius: Teisės forumas. 2008. [www.teisesforumas.lt/valstybės](http://www.teisesforumas.lt/valstybes)

- tarnyba./Prisijungimo laikas: 2008-10-15.
78. Reglamentuojamų profesinių kvalifikacijų pripažinimas. <http://www.darborinka.lt/profesijos/> Prisijungimo laikas: 2008-10-13.
79. Biografijos pagal profesiją. / <http://vikiteka/> Prisijungimo laikas: 2009-01-18.
80. Dabartinis Lietuvių kalbos Žodynas.- Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas. 2000. P. 346./<http://autoinfo.lt/webdie/>Prisijungimo laikas:2009-01-20.
81. Dabartinis Lietuvių kalbos Žodynas.- Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas. 2000. P. 346./<http://autoinfo.lt/webdie/>Prisijungimo laikas:2009-01-20.
82. Kvalifikacija./ <http://wikipedia.org/wiki/Kvalifikacija/>Prisijungimo laikas: 2008-11-09.
83. Lietuvos teisininkų draugijos pareiškimas “Dėl teisininkų rengimo” 2005 m. balandžio 13 d. – Vilnius: Lietuvos teisininkų draugija./<http://www.ltd.lt/index.php?MenuID=46> /Prisijungimo laikas: 2009-10-10.
84. Teisininko profesija.-Vilnius: TEISĖS FORUMAS.LT. 2009. <http://www.profesijupasaulis.lt/PRIBUZN/700.htm>/Prisijungimo laikas: 2009-01-28.
85. Advokato profesija. – Vilnius: Teisės forumas.lt/ <http://www.profesijupasaulis.lt/PRIBUZN/700.htm>?Prisijungimo laikas:2009-01-28.
86. Lietuvos teisininkų draugijos valdybos 2007 m. sausio 24 d. “Dėl sociologinių tyrimų”.- Vilnius: Lietuvos Teisininkų draugija/<http://www.ltd.lt/index.php?MenuID=46> /Prisijungimo laikas: 2009-10-10.
87. Teisininko profesija.-Vilnius: TEISĖS FORUMAS.LT. 2008// [www.teisesforumas.lt/valstybės tarnyba/](http://www.teisesforumas.lt/valstybes-tarnyba/)Prisijungimo laikas: 2008-10-15.
89. Teisininkų Lietuvoje per daug? // Aktualijos. Lexida.lt.- Vilnius: Teisininkų asociacijos „Apices juris“ portalas. 2009- 03-30/<http://lexida.lt/inlex.php?id=551>/Prisijungimo laikas:2009-10-10.
90. **Jancevičius.A.** Laikinai einanti LAT pirmininkės pareigas Civilinių bylų skyriaus pirmininkė J.Stripeikienė dalyvaus ES Teisingumo forumo susitikime Briuselyje. INFOLEX.LT. Teisės portalas. Teismų informacija. – Vilnius. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. 2009-10-15./<http://www.teismai.lt/naujienos/?archyve=1>?Prisijungimo laikas: 2009-10-16.
91. Teisėjų taryba tikisi permainų Teisėjų etikos ir drausmės komisijos veikloje.INFOLEX.LT. Teisės portalas. – Vilnius: Nacionalinė teismų administracija. // <http://www.teismai.lt/naujienos/?archyve=1>/Prisijungimo laikas: 2009-10-03.
92. Ekonominė krizė iššaukė ir kriminogeninę krizę. Kriminalai. – Kaunas. Kauno diena:2000-02-11./<http://kauno.diena.lt/naujienos/kriminalai/ekonomine-krize-issauke-ir-krimonogenine->

.../Prisijungimo laikas:2009-10- 18.

93. LENTELE. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. kovo 4 d. nutarimu Nr. 177 (LRV nutarimas 2003-12-19 Nr. 1641) „Dėl didžiausio leistino valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis ir gaunančių darbo užmokestį iš valstybės biudžeto ir valstybės pinigų fondų, pareigybių skaičiaus patvirtinimo“ pakeitimo“ (Žin., 2009, Nr.30-1185).Informacija pagal valstybės tarnautojų registro duomenis. /<http://www.vtr.lt/Prisijungimo laikas:2009-10-03>.
94. Seime svarstymui pateiktas 2010 m. Valstybės biudžetas. INFOLEX.LT. Teisės portalas. Aktualijos.2009-10-20. – Vilnius: Lietuvos Respublikos Seimo pranešimas spaudai. /<http://www.infolex.lt/portal/start./Prisijungimo laikas:2009-10-21>.
95. Seime svarstymui pateiktas 2010 m. Valstybės biudžetas. INFOLEX.LT. Teisės portalas. Aktualijos.2009-10-20. – Vilnius: Lietuvos Respublikos Seimo pranešimas spaudai. /<http://www.infolex.lt/portal/start./Prisijungimo laikas:2009-10-21>.
96. Šarmavičius O. Apie valstybės tarnybą. Straipsnis. – Vilnius: Valstybės tarnybos departamentas prie LRV ministerijos./<http://www.vtd.lt/index.php?Prisijungimo laikas: 2009-10-21>.
98. Studijų programos. Strateginio valdymo ir politikos fakultetas. - Vilnius: Mykolo Romerio universitetas. / <http://www.mruni.lt/Prisijungimo laikas:2009-10-16>.
99. Ministrų kabinetas apsisprendė dėl veiklos prioritetų 2010 metams. Lietuvos Respublikos Vyriausybė.- Vilnius:2009. INFOLEX.LT. Teisės portalas./<http://www.infolex.lt/portal/start.asp?naujienslaikis.../Prisijungimo laikas:2009-10-15>.
100. Juristo teisinė kultūra. - Rusija. Valstybinis Zaporožės universitetas, 2000//http://www.google.rusiskagoogle/profesija_jurist.?.Prisijungimo laikas: 2008-11-16.
101. Valstybės tarnybos departamentas Prie vidaus reikalų ministerijos. Valstybės tarnybos tvarkymo funkcijas // www.vtd.lt/ - 68k . Duomenys apie Valstybės tarnybos departamentą // Prisijungimo laikas: 2008-11-10.
102. Darbo ir socialinių tyrimų institutas. Teisės studijų krypties specialistų poreikio darbo rinkoje sociologiniai tyrimai.- Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Padaliniai.2007. // [www.http//mruni.lt/karjeroscentras./isidarbinimogalimybes./Prisijungimo laikas:2008-10-08](http://www.mruni.lt/karjeroscentras./isidarbinimogalimybes./Prisijungimo laikas:2008-10-08).
103. Notariato raida Lietuvoje. – Vilnius: Notarų rūmai. 2005-04 27//<http://www.notarurumai.lt/Prisijungimo laikas: 2009-10-13>.
104. Teisingumo ministerija didina anstolių skaičių. Balsas.lt. 2009.08.27./<http://www.balsas.lt/naujiena/Prisijungimo laikas: 2009-10-12>.
- 105.Universitetas./http://www.mruni.lt/lt.padaliniai/fakultetai/teises_fakultetas/studiju_programos?Prisijungimo laikas: 2008-11-04.
106. Anstolio statusas. Profesija// <http://www.antstoliurumai.lt/index.php/pageid/999/Prisijungimo>

laikas:2009-10-13.

107. Antstolio (antstolių) kontoros įkūrimas.
<http://www.antstoliurumai.lt/index.php/pageid/1021/Prisijungimo> laikas:2009-10-07.

ŽODYNAI IR KITA LITERATŪRA

108. Dabartinės Lietuvių kalbos Žodynas. IV leidimas. - Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2000. P.959., P.907.
109. Jovaiša L. Pedagogikos terminai. – Kaunas: Šviesa, 1993. P. 63., P. 83., P. 118., P. 260.
110. Lyberis A. Sinonimų žodynas.- Vilnius. Mokslas, 1980. P. 112., P.132., P. 133., P. 227. , P. 329., P.386., P. 488, 499.
111. Tarptautinių žodžių Žodynas. Vilnius: Alma Littera. 2003. P. 603.

MOKSLINIAI STRAIPSNIAI IR PUBLIKACIJOS INFORMACINĖJE DUOMENŲ BAZĖJE

112. **Gudauskaitė. S.** Individo kompetencijų aprėpimas žinių visuomenėje: problematikos apžvalga. Mokslinis darbas ginant daktaro laipsnį. ISSN 1392-0561. VU Informacijos ir komunikacijos mokslų krypties doktorantė. INFORMACIJOS MOKSLAI.- Vilnius: Vilniaus universitetas. 2007 P. 42-43. /www.leidykla.eu/fileamin/Informacijos_mokslai/42-43/233-241.pdf: Prisijungimo laikas 2008-11-07. 17.46.
113. **Noreikienė.R.** Pranešėja. Motyvacinių priemonių valstybės tarnyboje kūrimas. Valstybės valdymo sistemos tobulinimo komisijos posėdžio protokolas. 2008 m. spalio 27 d. Nr. 73-24 (34). Išrašas.- Vilnius:Lietuvos Respublikos Vyriausybė. 2008.
/http://ald.lrv.lt/saulelydzio_komisija/sinternet/protokole_israsai_kita/2008-10-27_protokolas_del%motyvaciniu_priemoniu.pdf/Prisijungimo laikas:2009-10-13. Lietuvos Respublikos Vyriausybė.
114. **Palidauskaitė J.** Lietuvos Valstybės tarnautojų motyvacijos tyrimo ataskaita, atlikta 2007 m. Valstybės tarnybos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos užsakymu. Tyrimą atliko: Kauno Technologijos universiteto Viešojo administravimo katedros docentė. – Kaunas: Kauno Technologijos universiteto Viešojo administravimo katedra. 2007.
/http://www.vtd.lt/index.php?/Prisijungimo laikas:2009-10-13.
115. **Vaičaitis.V.A.** Žmogaus teisės valdžių padalijimo kontekste. Konferencija Seime. 2007 -05-25. 2003 m. gruodžio 18 d. įvykusioje mokslinėje konferencijoje „Mokslo vertė. Kaip žinias paversti pinigais“ Lietuvos Teisės Akademijos (MRU) rektorius prof. Alvydas Pumputis. Mokslo Lietuva.Žurnalas. Nr. 22(290). 2003-12-18.
<http://www.bernardinai.lt/index.php?url=ticles/63007.Bernardinai.lt./Prisijungimo> laikas:2008-11-23.

116. **Vaišvila A.** Teisinis aiškinimas kaip teisės atpažinimas įstatymų tekstuose. Mokslinis straipsnis.– Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto Teisės filosofijos katedra./ <http://alfonsas.home.mruni.lt/> Prisijungimo laikas:2009-01-10.
117. **Teisėjų taryba tikisi permainų Teisėjų etikos ir drausmės komisijos veikloje.** INFOLEX.LT. Teisės portalas. – Vilnius: Nacionalinė teismų administracija. //http://www.teismai.lt/naujienos/?archyve=1/Prisijungimo laikas: 2009-10- 03.
118. **Ekonominė krizė iššaukė ir kriminogeninę krizę.** Kriminalai. – Kaunas. Kauno diena:2000-02-11. //http://kauno.diena.lt/naujienos/kriminalai/ekonomine-krize-issauke-ir-kriminogenine.../Prisijungimo laikas:2009- 10- 18.

PAPILDOMA LIETARTATŪRA

119. Lietuvos Respublikos Vyriausybės derybinė pozicija “Laisvas asmenų judėjimas”. Žin., 2000, Nr.111-3592. 38 „Dėl leidimo dirbti užsieniečiams išdavimo sąlygų ir tvarkos aprašo patvirtinimo“. Žin., 2006, Nr.46-1669 (pakeitimas žin., 2007, Nr. 11-474).
120. Dėl pažymų apie profesinę patirtį ir trukmę, kaip nurodo 1999 m. birželio 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 1999/42/EEB, išdavimo tvarkos aprašo patvirtinimo. Žin., 2004, Nr.126-4545.

Vipartienė D. Šiuolaikinio teisininko kvalifikacijos ypatumai / Teisės ir valdymo magistro baigiamasis darbas. Vadovas prof. dr. V. Šlapkauskas. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Teisės fakultetas, 2009. - 60 p.

ANOTACIJA

Magistro baigiamojo darbo tyrimo tikslas - atskleisti šiuolaikinio teisininko kvalifikacijos ypatumus. Šio tikslo siekiama nagrinėjant teisininko kvalifikacijos (turinio) ir jos įgijimo teisinį reguliavimą. Tyrimas grindžiamas šiais metodais: dokumentų analizės, lyginimo, apibendrinimo, sisteminio požiūrio, apklausos (anketinis ir interviu) metodais.

Pirmojoje darbo dalyje išnagrinėtos kvalifikacijos, kompetencijos, teisininko profesijos ir teisininko kvalifikacijos sampratos.

Antrojoje darbo dalyje nagrinėjama teisininko žinių ir gebėjimų apimties, jų įgijimo ir teisininko kvalifikacijos plėtimo teisinis reglamentavimas.

Trečioje dalyje nagrinėjamos teisininko kvalifikacijos veiksmingumo teisinės ir socialinės problemos. Pateikiama išsami formalizuotų teisininkų pareigybių tipų būklės Lietuvoje apžvalga. Teisininkų ir vadovų anketinės apklausos būdu atskleistas šiuolaikinio teisininko profesijos kvalifikacinis vertinimas. Šiuolaikiniai teisininkai dažniausiai įgyja teisininko legisto kvalifikaciją.

Pagrindiniai žodžiai: *kvalifikacija, kompetencija, teisininko profesija, teisininko kvalifikacija, žinios, mokėjimai, įgūdžiai, legistas, juristas.*

Vipartienė D. Qualification features of the Modern lawyer / The Master's thesis of The Law and Management study programme. Mentor: Prof. Dr. V. Šlapkauskas. – Vilnius: Mykolas Romeris University, Faculty of Law, 2009. P.

ABSTRACT

The goal of the study of the Master's thesis is to reveal the features of qualification of the Modern lawyer. The goal was sought to be achieved by analyzing the legal regulation of lawyer's qualification (the content) and its acquisition. The study is based on the following methods: document analysis, comparison, generalization, systematic approach and the survey (profile and interview).

In the first part, qualifications, competences and concepts of lawyer's profession and lawyer's qualification are researched.

In the second part, the legal regulation of the scope of lawyer's knowledge and skills, their acquisition and the development of lawyer's qualification is researched

In the third part, legal and social issues of efficiency of lawyer's qualification are analyzed. There is a detailed review of the state of types of formalized lawyers' positions in Lithuania presented. A classificatory assessment of profession of the Modern lawyer was revealed by the help of profile survey of the lawyers and managers. The Modern lawyers usually acquire the qualification of a lawyer the legist.

Key words: qualification, competence, lawyer's profession, lawyer's qualification, knowledge, science, skills, legist, jurist.

SANTRAUKA

Magistro baigiamojo darbo “Šiuolaikinio teisininko kvalifikacijos ypatumai” temos aktualumą suponuoja teisinio nihilizmo Lietuvos visuomenėje išgalėjimas, kuris stabdo modernios europietiškos valstybės kūrimą. Vakarietiškos teisinės valstybės ir demokratinės visuomenės kūrimo procese dažnai labai svarbų socialinį vaidmenį atlieka teisininkai, kurie yra viena aktyviausių socialinių grupių, suinteresuotų teisingumo viešpatavimu. Tačiau Lietuvos teisininkai iki šiol pasyviai dalyvauja mūsų visuomenės modernizacijos procesuose. Tai kelia susirūpinimą, nes be teisės ir jai labiausiai atsidavusių žmonių – teisininkų sunku tikėtis sukurti socialinę teisinę valstybę ir demokratinę visuomenę, kurios nariai būtų išipareigoję teisei.

Ši tema susilaukė mažai mokslininkų dėmesio, nes iki šiol neįsisąmonintas teisininkų vaidmuo. Neatsitiktinai prof. habil. dr. A. Vaišvilos pabrėžia, kad ”teisininko kvalifikacijos kokybė – tai ne tik jo paties asmeninis reikalas. Tai ir visos visuomenės turtas, nes nuo jo priklauso visos teisinės sistemos socialinis veiksmingumas: ta sistema veiks taip, kokios kvalifikacijos teisininkai ją diegs.”¹

Tyrimo objektas - teisininko kvalifikacija ir jos įgijimo teisinis reglamentavimas. **Tyrimo tikslas** – atskleisti šiuolaikinio teisininko kvalifikacijos ypatumus. Tyrimo dalykas - šiuolaikiniam teisininkui keliami reikalavimai (žinios, sugebėjimai ir jų aprėptis). **Pagrindiniai tyrimo uždaviniai:** 1) išnagrinėti kvalifikacijos, teisininko profesijos ir teisininko kvalifikacijos sampratą, 2) išnagrinėti teisininko kvalifikacijos, jos įgijimo ir plėtimo teisinio reglamentavimo Lietuvoje ypatumus, 3) išnagrinėti šiuolaikinio teisininko kvalifikacijos veiksmingumo teises ir socialines problemas.

Hipotezė – šiuolaikinio teisininko kvalifikacijos reikalavimus suponuoja auganti socialinių santykių juridizacija ir būtinybė užtikrinti fundamentalių teisinių vertybių įgyvendinimą.

Tyrimas grindžiamas šiais metodais: dokumentų tyrimo metodas – juo buvo išaiškintos kvalifikacijos, teisininko kvalifikacijos bei teisininko profesijos sąvokos, jų charakteristikos. Dokumentų tyrimo metodu buvo išnagrinėti įstatymai ir poįstatyminiai teisės aktai, teismų sprendimai, kuriais apibrėžiami teisininko kvalifikacijos normatyviniai reikalavimai. Atliktas teisininko kvalifikacijos vertinimo anketinis tyrimas. Lyginamuoju ir statistiniu metodu išanalizuota profesionalių teisininkų ir viešo sektoriaus atstovų bei teisininkų situacija darbo rinkoje. Nustatytos teisės veiksmingumo problemos ir gauti tyrimo rezultatai.

Tyrimo rezultatai. Tyrimo rezultatai atskleidė, jog viešojo sektoriaus srityje susiduriama su specializuotų teisinių žinių, įstatymų taikymo, įstaigos valdymo, strateginių žinių trūkumu, todėl

¹ Vaišvila A. Teisės teorija. Vadovėlis. Antras papildytas leidimas. – Vilnius: Justitia, 2004. P. 57. ISBN 9955 – 616 – 07-5.

darytina išvada, jog teisės įgyvendinimas stringa ir tai pagilina ekonominės krizės paaštrėjimą. Gauti tyrimo rezultatai rodo, jog Lietuvoje palyginus su Europos valstybėmis trūksta teisininkų - teisėjų, notarų, antstolių, prokurorų - apie 30 proc.; Lietuvoje teisininkų yra tris kartus mažiau nei kitose išsivysčiusiose Vakarų valstybėse. Gauti tyrimo rezultatai rodo, jog iš paruoštų teisininkų teisėjais, advokatais, antstoliais, notarais, prokurorais, juristais ir įstaigų teisininkais dirba vos 10 proc., kiti parengti teisininkai dirba privačiame sektoriuje, bet ne visada teisinį darbą. Atlikto empirinio tyrimo rezultatai atskleidė, kad Mykolo Romerio universiteto Teisės ir valdymo studijų magistrantūros programa, rengianti teisės magistrus, yra svarbi, nes suteikia kitų profesijų specialistams galimybę įgyti teisinį išsilavinimą. Šiuolaikinis teisinis išsilavinimas yra labai svarbus valdymo srities specialistų kvalifikacijos elementas.

IŠVADOS.

- 1) Teisinėje valstybėje svarbiausią vietą turi užimti teisės įgyvendinimas, tačiau po Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo vis dar vyrauja teisinis nihilizmas, o šio nihilizmo rezultatas – ekonominė krizė su jos padariniais.
- 2) Teisinės valstybės kūrimo, valdymo ir kitų jos funkcijų įgyvendinimo pagrindas yra teisė ir jai tarnaujantys – teisininkai. Todėl Lietuvos valstybėje būtina plėsti teisės ir teisininkų socialinį vaidmenį visuomenėje, didinant jų įtaką valstybės tarnyboje ir skatinant kitų profesijų specialistus įgyti teisinį išsilavinimą.
- 3) Viešojo sektoriaus vadovų pareigos yra tampriai susijusios su teisininko kvalifikacijos elementais. Todėl būtina įteisinti reikalavimą, kad siekiantys vadovo pareigų privalo turėti teisinį išsilavinimą.
- 4) Šiuolaikinio teisininko profesija yra universalinė ir jos žinios pritaikomos įvairiose skirtingų visuomenių srityse. Todėl keliamas teisininko kvalifikacijos kokybės reikalavimas: šiuolaikinis teisininkas turi būti rengiamas kaip teisininkas juristas. Tačiau tyrimo rezultatai atskleidė, kad Lietuvoje kol kas rengiami teisininkai legistai.

Darbo struktūra. Magistro baigiamąjį darbą sudaro įvadas, trys pagrindinės dalys, kurios skirstomos į atskirus poskyrius, išvados ir rekomendacijos, anotacija, santrauka lietuvių ir anglų kalba, literatūros sąrašas, priedai. Pirmoje darbo dalyje išnagrinėtos kvalifikacijos, teisininko kvalifikacijos ir teisininko profesijos sampratos. Antroje darbo dalyje išnagrinėti teisininko kvalifikacijos ir jos įgijimo teisinio reglamentavimo Lietuvoje ypatumai. Trečioje darbo dalyje empiriškai išnagrinėtos svarbiausios teisininko kvalifikacijos veiksmingumo teisinės ir socialinės problemos.

SUMMARY

The relevancy of the theme – „Qualification features of the Modern lawyer” of this Master’s thesis was presupposed by an entrenchment of legal nihilism into the Lithuanian society which hampers the creation of modern European state. The lawyers are among the most active social groups interested in the rule of justice and often perform a very important social role in creating the Western rule of law and democratic society. However, Lithuanian lawyers are passively involved in the processes of modernization of our society till the present day. This is a great concern, as without law and people dedicated to it the most – the lawyers – it is difficult to expect to create a social rule of law and democratic society which members would have been committed to the law.

This theme has received little attention of researchers because the role of lawyers is not realized yet by now. There was no coincidence for Prof. Dr. habil. A. Vaišvila to emphasize that „lawyer’s qualification quality is not only his own personal matter. This is also a property of whole society because social efficiency of the whole legal system depends on him: the operation of the system depends on how qualified lawyers shall implement it.”¹

The **subject** of the study is qualification of a lawyer and the legal regulation of its acquisition. The **goal** of the study is to reveal the qualification features of the Modern lawyer. The **matter** of the study is the regulated requirements for a lawyer (knowledge, skills and their scope). The **main tasks** of the study are as follows: 1) to study the concepts of qualification, lawyer’s profession and lawyer’s qualification, 2) to study the features of lawyer’s qualification, legal regulation of its acquisition and development in Lithuania, 3) to analyze legal and social issues of the efficiency of qualification of the Modern lawyer.

The **hypothesis** – the qualification features of the Modern lawyer are presupposed by the increasing legal regulation of social relations and the necessity to ensure the implementation of such fundamental values.

The study was based on the following methods: documentary research method – the qualifications, lawyer’s qualifications and concepts of lawyer’s profession as well as their characteristics were revealed by this method. The laws and post-legislative acts of law and trial precedents which are used to raise qualification requirements for formalized lawyers were analysed by the documentary research method. A profile survey research of lawyer’s qualification assessment was

¹ Vaišvila A. Teisės teorija. Vadovėlis. Antras papildytas leidimas. – Vilnius: Justitia, 2004. P. 57. ISBN 9955 – 616 – 07-5.

carried out. The comparative and statistical method was used to analyze the situation of professional lawyers, and representatives of public sector and the lawyers in the labour market. The law efficiency issues were determined and results of the study were obtained.

Results of the study. The obtained results of the study reveal that the lack of specialized legal knowledge, management, law application, office management and strategic knowledge is faced in the area of public sector; therefore, it must be concluded that law implementation gets stuck and it deepens the escalation of economical crisis. The obtained results show that there is a lack of 30 percent of lawyers - judges, notaries, bailiffs and prosecutors in Lithuania as compared with European countries; there are three times less of the lawyers in Lithuania than in other developed Western states. The obtained results show that only 10 percent of the prepared lawyers work as the judges, attorneys, bailiffs, notaries, prosecutors, jurists and office lawyers; the others work in a private sector but not always do a legal work. The results of the empiric research maid revealed that the Master's Study programme of Law and Management of Mykolas Romeris University training Law Masters is important because it provides for the specialists of other professions to acquire legal education. The modern legal education is an important element of qualification of specialists of management field.

CONCLUSIONS.

- 5) The implementation of law must take the most important position in the rule of law; however, after the restoration of Lithuanian independence, the legal nihilism still exists and the result of this nihilism is the economical crisis with its consequences.
- 6) The base of creation of the rule of law, management and implementation of its other functions is the law and the lawyers serving it. Therefore, it is necessary to expand the social role of the law and lawyers in Lithuanian state by increasing their influence in the public service and encouraging specialists of other professions to acquire legal education.
- 7) Duties of managers of the public sector are closely related to the elements of lawyer's qualification. Therefore, it is necessary to legitimize a requirement for those trying to acquire manager's position to have a legal education.
- 8) The profession of Modern lawyer is universal and its knowledge is adaptable to various fields of different societies. Therefore, the requirement of quality of lawyer's qualification is being raised: the Modern lawyer must be trained as a lawyer the jurist. However, the results of the study revealed that there are only lawyers the legists trained in Lithuania so far.

Structure of the thesis. Master's thesis consists of an introduction, three main parts which are divided into separate subsections, conclusions and recommendations, abstract, summary in Lithuanian and English language, list of literature and annexes. In the first part of the thesis, qualifications, lawyer's qualifications and concepts of lawyer's profession are analyzed. In the second part of the thesis, the features of legal regulation of lawyer's qualification and its acquisition in Lithuania. In the third part of the thesis, the basic legal and social issues of efficiency of lawyer's qualification were analyzed empirically.

PRIEDAI

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
TEISĖS FAKULTETAS
FILOSOFIJOS KATEDRA
MAGISTRO BAIGIAMOJO DARBO RENGIMO PROGRAMA

Magistrantas DANUTĖ VIPARTIENĖ
(vardas, pavardė)

Magistrantūros trukmė nuo 2007 m. iki 2009 m.

TEMA ŠIUOLAIKINIO TEISININKO KVALIFIKACIJOS YPATUMAI

Vadovas Profesorius dr. VYTAUTAS ŠLAPKAUSKAS, Mykolo Romerio Universitetas,

(vardas, pavardė, mokslinis laipsnis, pedagoginis vardas, darbovietė, telefonas)

Darbo anotacija:

Tikslas: Šio magistro baigiamojo darbo **tikslas** – atskleisti šiuolaikinio teisininko kvalifikacijos ypatumus, nustatyti šiuolaikiniam teisininkui keliamus reikalavimus ir atskleisti šiuolaikiniam teisininkui susidarantį problemas.

Uždaviniai:

1. Išnagrinėti kvalifikacijos ir teisininko kvalifikacijos sampratą.
2. Išnagrinėti teisininko profesijos sampratą.
3. Išnagrinėti teisininko kvalifikacijos ir jos įgijimo teisinio reglamentavimo Lietuvoje ypatumus.
4. Išnagrinėti teisininko kvalifikacijos veiksmingumo teises ir socialines problemas.

Medžiaga ir metodai:

Metodai:

- Teoriniai metodai
- Empiriniai metodai

1. Dokumentų analizės metodas
2. Lyginamasis metodas
3. Sisteminio požiūrio metodas
4. Apklausa (anketinis, interviu diskusijų forma) metodas
5. Apibendrinimo metodas

Medžiaga:

1. Įstatymai ir teisės aktai
2. Teismų praktika
3. Mokslinės publikacijos
4. Žodynai ir kita literatūra
5. Statistinė medžiaga

Laukiami rezultatai: Šiuolaikinio teisininko kvalifikacijos ypatumų ir esamos problemos atskleidimas, išnagrinėjimas, išvadų ir rekomendacijų pateikimas. Išliekamoji vertė – atlikti tyrimai, tyrimo rezultatų atskleidimas magistro baigiamajame darbe, išvadų ir rekomendacijų pateikimas.

ŠIUOLAIKINIO TEISININKO KVALIFIKACIJOS YPATUMAI
Magistro baigiamojo darbo 2008-2009 m.
PLANAS

Semestras (data)	Užduotys ¹	Apimtis	Baigimo data
M 1 Teorinės ir metodologinės dalių rengimas	Tiriama tema mokslinės literatūros kaupimas ir nagrinėjimas, kitų šaltinių šia tema nagrinėjimas, teismo sprendimų nagrinėjimas, statistinių duomenų tyrimas ir nagrinėjimas. MBD Tyrimo plano sudarymas (Turinio sudarymas). Konspektavimas	1500 lapų 30 lapų A4 F 10 sąsiuvinio 1	2008-10 -23 Konsultacija su vadovu Konsultacijos su vadovu 2008 m. lapkričio 6 d., 13 d. 20 d. Šios dalies užduotis įvykdyti iki 2008-11-02
	Susisteminti visą sukaupą medžiagą nagrinėjama tema. MBD programos sudarymas. MBD metodologinės programos rengimas ir tyrimo dalies rašymas, mokslinės literatūros apžvalga, pagrindinių sąvokų išaiškinimas tiriama tema.	3 lapai 18 lapų	Iki 2008-11-25 Konsultacijos su vadovu Metodologinės dalies pateikimas vadovui 2008-11-27
	MBD I-os dalies rašymas, literatūros sąrašo sudarymas.	31 lapas	Iki 2008-12-04
	MBD I-ojo semestro ataskaitos rengimas nagrinėjama tema.	1 lapas	Iki 2008-12-05
	MBD pateikimas vadovui	Iš viso: 31 lapas	Iki 2008-12-08
M 2 Teorinės ir metodologinės dalių tikslinimas	Programos tikslinimas su vadovu. Papildomos medžiagos paieška, mokslinės		Iki 2009-01-12/02-15 Konsultacijos su vadovu

	medžiagos tiriama tema papildymas. Statistinių duomenų apdorojimas, išvadų parengimas.		
	MBD teorinės dalies rengimas	60-70 lapų	Iki 2009-05-01
	Išsami tyrimo sąvokos ir problemos analizė		Iki 2009-03-15 Konsultacijos su vadovu
	Išsamiai atskleisti įvairių mokslininkų nuomones tiriama tema		Iki 2009-03-30 Konsultacijos su vadovu
	Parengti bandomąsias anketas ir atlikti bandomąjį tyrimą bei apdoroti gautus statistinius duomenis	1 l. po 10 anketų	Iki 2009-07-01 Konsultacijos su vadovu
	Įvado platesnis aprašymas, I-os ir II-os dalių tikslinimas, išsamesnis tiriamos temos aprašymas. Galutinis I –os ir II –os dalių rašymas. Konspektai	60-70 lapų 70 lapų	Konsultacijos su vadovu Iki 2009-05-01
M 3 Praktinės dalies vykdymas	Anketų parengimas Klausimyno parengimas	III -čios dalies rašymas	Konsultacijos su vadovu Iki 2009-07-10
	Anketiniai tyrimai (raštu) Apklausti žodžiu (interviu) ir interneto pagalba	100 anketų Teisininkų 100 anketų Teisės ir valdymo studentų 100 anketų Vadovų Gautų tyrimo duomenų apdorojimas, skaičiavimas, rezultatų išvedimas, aprašymas	Iki 2009-10-15 Konsultacijos su vadovu
	Dokumentinis tyrimas: Teismų precedentai; Statistinių dokumentų ir medžiagos tyrimas. Konspektai	Gautų duomenų apdorojimas ir tikslinimas, rezultatų palyginimas 30 lapų	Iki 2009-10-30 /2009-11-15 Konsultacijos su vadovu

	Galutinis MBD parengimas, gautų duomenų apdorojimas, išvadų ir pasiūlymų rašymas, priedų tvarkymas Konspektai	Rašymas Iš viso 70-84 lapų 20 lapų	Konsultacijos su vadovu Iki 2009-10-30/2009-12-03 Konsultacijos su vadovu
	MB Darbo tikslinimas	Darbo tikslinimas, apdorojimas, galutinis sutvarkymas	Konsultacijos su vadovu Iki 2009-12-03
	MBD pateikimas vadovui ir katedrai	2 egzemplioriai įrišti kietais viršeliais pateikiami vadovui ir pristatomi į katedrą	2009-12-03
	MBD gynimas		2009 m. pagal grafiką

Danutė Vipartienė

Prof. dr. Vytautas Šlapkauskas

Magistrantas
(parašas)

Vadovas
(parašas)

¹Užduotys turi būti formuluojamos kuo konkrečiau, specifiniais MBD terminais

MYKOLO RIOMERIO UNIVERSITETAS
TEISĖS FAKULTETAS
FILOSOFIJOS KATEDRA
TEISĖS IR VALDYMO PROGRAMOS MAGISTRANTO
MAGISTRO BAIGIAMOJO DARBO RENGIMO
2008 M. I semestro
A T A S K A I T A

Magistrantas **DANUTĖ VIPARTIENĖ**
 (vardas, pavardė)

TEMA **ŠIUOLAIKINIO TEISININKO KVALIFIKACIJOS YPATUMAI**

Vadovas **Profesorius dr. VYTAUTAS ŠLAPKAUSKAS, Mykolo Riomerio Universitetas**

(vardas, pavardė, mokslinis laipsnis, pedagoginis vardas, darbovietė, telefonas)

<p>Magistro baigiamojo darbo parengtos dalies anotacija: parengta šio magistro baigiamojo darbo tyrimo programa, sudarytas magistro baigiamojo darbo turinys, išnagrinėti ir parengti tyrimo baigiamojo darbo metmenys (30 p.), sukaupta dalis medžiagos (darbo sociologinių tyrimų statistinė medžiaga, teisės aktai, teismų precedentai, mokslinės publikacijos, žodynai ir kita literatūra). Parašyta I-a magistro baigiamojo darbo dalis 30 p., atliktas mokslinis tiriamasis darbas 30 p.</p>	
Magistranto parašas	
<p>Vadovo vertinimas: </p>	
Vadovo parašas	
Filosofijos katedros išvada:	

**MYKOLO RIOMERIO UNIVERSITETAS
TEISĖS FAKULTETAS
FILOSOFIJOS KATEDRA
TEISĖS IR VALDYMO PROGRAMOS MAGISTRANTO
MAGISTRO BAIGIAMOJO DARBO RENGIMO
2009 M. II semestro
A T A S K A I T A**

Magistrantas **DANUTĖ VIPARTIENĖ**
(vardas, pavardė)

TEMA **ŠIUOLAIKINIO TEISININKO KVALIFIKACIJOS YPATUMAI**

Vadovas **Profesorius dr. VYTAUTAS ŠLAPKAUSKAS, Mykolo Riomerio Universitetas**

(vardas, pavardė, mokslinis laipsnis, pedagoginis vardas, darbovietė, telefonas)

Magistro baigiamojo darbo parengtos dalies anotacija: parengta šio magistro baigiamojo darbo tyrimo programa, sudarytas magistro baigiamojo darbo turinys, išnagrinėti ir parengti tyrimo baigiamojo darbo metmenys (27 p.), sukaupta dalis medžiagos (darbo sociologinių tyrimų statistinė medžiaga, teisės aktai, teismų praktika, mokslinės publikacijos, žodynai ir kita literatūra). 2009-05-01 parengta I ir II dalys , apimtis 64 p., surinkta papildomai mokslinės, teisinės ir kitos medžiagos, sietinos su temos nagrinėjimu ir aktualumu. MBD iš dalies apibendrintas, parengtas išnagrinėtos ir aprašytos medžiagos sąvadas. Parengtas anketinio tyrimo projektas.	
Magistranto parašas	
Vadovo vertinimas:	
Vadovo parašas	
Filosofijos katedros išvada:	

7 PRIEDAS

MAGISTRO BAIGIAMOJO DARBO RENGIMO ATASKAITA

**MYKOLO RIOMERIO UNIVERSITETAS
TEISĖS IR VALDYMO MAGISTRANTO
MAGISTRO BAIGIAMOJO DARBO RENGIMO
2009 M. III semestro
A T A S K A I T A**

Magistrantas **DANUTĖ VIPARTIENĖ**
(vardas, pavardė)

TEMA **ŠIUOLAIKINIO TEISININKO KVALIFIKACIJOS YPATUMAI**

Vadovas **Profesorius dr. VYTAUTAS ŠLAPKAUSKAS, Mykolo Riomerio Universitetas**

(vardas, pavardė, mokslinis laipsnis, pedagoginis vardas, darbovietė, telefonas)

Magistro baigiamojo darbo parengtos III dalies anotacija: paruoštos anketos, atlikti anketiniai ir interviu, dokumentiniai ir statistiniai tyrimai. Apdorota visa sukaupta medžiaga. Surinkta papildomai mokslinės, teisinės ir kitos medžiagos, dokumentinės statistinės medžiagos, straipsnių, teisinės informacijos sietinos su temos nagrinėjimu ir aktualumu. MBD iš dalies apibendrintas, parašyta III dalis, 2009-11-02 parengta I , II ir III dalys , apimtis 84 p. ir pateikta darbo vadovui. Parašytos išvados ir rekomendacijos. Sutvarkytas literatūros sąrašas. Iki lapkričio 14 d. parengti anotaciją, santrauką bei straipsnį, galutinai sutvarkyti diagramas, paveikslus, įrašyti Word ir PDF programa, įrišti. Gruodžio 3 d. pilnai sutvarkytą darbą pateikti vadovui.	
Magistranto parašas	
Vadovo vertinimas:	
Vadovo parašas	
Filosofijos katedros išvada:	

8 PRIEDAS

Gerbiamas Teisininke,

Šia anketa atliekamas Magistro baigiamomo darbo tyrimas tema „Šiuolaikinio teisininko kvalifikacijos ypatumai“, kuriam vadovauja Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto Teisės filosofijos katedros profesorius dr. Vytautas Šlapkauskas.

Prašau Jūsų atsakyti į anketoje pateiktus klausimus apie teisininkui išskylančias problemas. Anketos pagrindinis tikslas – atskleisti teisininkų požiūrį į teisininko kvalifikaciją. Nuoširdžiai prašau Jūsų pozityvaus bendradarbiavimo.

Pagarbiai,

Danutė Vipartienė

Mykolo Romerio universiteto

Strateginio valdymo ir politikos fakulteto

Teisės ir valdymo magistrantūros studijų programos studentė

A N K E T A

TEISININKAMS

Atsakymus pažymėkite simboliu – X (galima pažymėti kelis atsakymų variantus)

1. Koks Jūsų, kaip teisininko, įgytas kvalifikacinis laipsnis?

◇	Teisės bakalauras	❖	Daktaro, profesoriaus laipsnis
◇	Teisės magistras (vientisos studijos)	◇	Aukštas universitetinis
◇	Teisės magistras ir teisės bakalauras	◇	Neuniversitetinis
◇	Teisės magistras be teisės bakalauro	◇	Kita.....

2. Kokia teisininko (-ės) darbo veikla Jūs užsiimate ir kurioje teisės srityje daugiausiai praktikuojate?

.....
(nurodyti teisininko veiklą ir teisės sritį)

3. Jūsų nuomone, kuriose jauno teisininko darbo srityse dažniausiai kyla / kildavo problemų?

Rengiant teisinius dokumentus	Taikant įstatymus ir kitus teisės aktus	Teikiant teisinės paslaugas klientams	Atstovaujant teismuose	Kita

(Pažymėkite laukelyje X)

4. Jūsų požiūriu, ar teisės studijose pakankamai įgijote praktinės teisininko darbo patirties?

a) taikyti teisės aktus:

- ◇ *Taip* *Kita*.....
- ◇ *Ne*

b) rengti teisės aktų projektus:

- ◇ *Taip*
- ◇ *Ne*
- ◇ *Kita*.....

c) atstovauti darbdavio/kliento interesus teismuose:

- ◇ *Taip*
- ◇ *Ne* *Kita*.....

d) rengti procesinius dokumentus:

- ◇ *Taip*
- ◇ *Ne*
- Kita*.....

5. Jūsų požiūriu, kokie studijų dalykai svarbūs/nesvarbūs teisininko kvalifikacijai įgyti? X-žymėti

5. Jūsų požiūriu, kokie studijų dalykai svarbūs/nesvarbūs teisininko kvalifikacijai įgyti? X-žymėti

Eil. Nr.	Dalykai	Labai svarbus	Svarbus	Reikalingas	Nesvarbus	Visai nesvarbus
1	Konstitucinė teisė					
2	Teisės teorija					
3	Civilinė teisė					
4	Administracinė teisė					
5	Baudžiamoji teisė					
6	Teisės istorija					
7	Administracinio proc. teisė					
8	Baudžiamojo proc. teisė					
9	Civilinio proc. teisė					
10	Finansų teisė					
11	Užsienio kalba					
12	Teisės filosofija					
13	Psichologija					
14	Politologija					
15	Etika					
16	Teisės sociologija					
17	Kiti..... (įrašykite)					

5. Jūsų požiūriu, kokie studijų dalykai svarbūs/nesvarbūs teisininko kvalifikacijai įgyti? X-žymėti

Eil. Nr.	Dalykai	Labai svarbus	Svarbus	Reikalingas	Nesvarbus	Visai nesvarbus
1	Konstitucinė teisė					

2	Teisės teorija					
3	Civilinė teisė					
4	Administracinė teisė					
5	Baudžiamoji teisė					
6	Teisės istorija					
7	Administracinio proc. teisė					
8	Baudžiamojo proc. teisė					
9	Civilinio proc. teisė					
10	Finansų teisė					
11	Užsienio kalba					
12	Teisės filosofija					
13	Psichologija					
14	Politologija					
15	Etika					
16	Teisės sociologija					
17	Kiti..... (įrašykite)					

6. Kuriems iš išvardintų teiginių Jūs pritariate? X-žymėti

Eil. Nr.	Teiginys	Labai pritariu	Pritariu	Abejoju	Nepritariu	Visai nepritariu
1	Teisininkas visada turi laikytis etikos normų					
2	Teisininkas visada turi tarnauti teisingumui					
3	Teisininkas visada turi tarnauti kliento interesams					
4	Teisininkas visada turi gauti atlygį už suteiktas paslaugas					
5	Teisininkui svarbiau gauti gerą atlygį už suteiktas paslaugas nei laikytis etikos normų					
6	Teisininkui svarbiau tarnauti kliento interesams nei viešiesiems interesams					
7	Teisininko įvaizdis yra svarbi profesijos dalis					

7. Jūsų nuomone, rengiant teisininkus daugiau dėmesio turi būti skiriama žinių įgijimui ar praktinių įgūdžių formavimui? X-žymėti

Eil. Nr.	Teiginiai	Labai svarbu	Svarbu	Nelabai svarbu	Nesvarbu	Visai nesvarbu
1	Svarbiausia yra žinios, o įgūdžiai					

	vėliau susiformuoja praktinėje veikloje					
2	Svarbiausia yra įgūdžiai, o žinių įgyjama dirbant					
3	Reikia siekti žinių ir praktinės veiklos įgūdžių balanso					
4	Kita.....(įrašykite)					

8. Nurodykite, kurių dalykų žinias norėtumėte pagilinti? X-žymėti

Eil. Nr.	Dalykai	Labai svarbus	Svarbus	Reikalingas	Nesvarbus	Visai nesvarbus
1	Konstitucinė teisė					
2	Teisės teorija					
3	Civilinė teisė					
4	Administracinė teisė					
5	Baudžiamoji teisė					
6	Teisės istorija					
7	Administracinio proc. teisė					
8	Baudžiamojo proc. teisė					
9	Civilinio proc. teisė					
10	Finansų teisė					
11	Užsienio kalba					
12	Teisės filosofija					
13	Psichologija					
14	Politologija					
15	Etika					
16	Teisės sociologija					
17	Kiti..... (įrašykite)					

9. Ar priklausote kuriai nors Teisininkų bendrijai (draugijai ar pan.), jei priklausote, tai nurodykite kokiai?

◇ *Nepriklausau*

◇ *Priklausau*

10. Kokią ir kada teisininkų rengimo mokyklą esate baigęs?

◇

11. Koks Jūsų, kaip teisininko, darbo stažas? m.

**Nuoširdžiai dėkoju Jums už skirtą laiką atsakant į klausimus.
Labai Jums AČIŪ už bendradarbiavimą!**

9 PRIEDAS

Gerbiamas kolega,

Šia anketa atliekamas Magistro baigiamomo darbo tyrimas tema „Šiuolaikinio teisininko kvalifikacijos ypatumai“, kuriam vadovauja Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto Teisės filosofijos katedros profesorius dr. Vytautas Šlapkauskas.

Prašau Jūsų atsakyti į anketoje pateiktus klausimus apie teisininkui iškylančias problemas. Anketos pagrindinis tikslas – atskleisti teisininkų požiūrį į teisininko kvalifikaciją. Nuoširdžiai prašau Jūsų pozityvaus bendradarbiavimo.

Pagarbiai,

Danutė Vipartienė

Mykolo Romerio universiteto

Strateginio valdymo ir politikos fakulteto

Teisės ir valdymo magistrantūros studijų programos studentė

A N K E T A

Skirta Teisės ir valdymo studijų programų studentams ir Teisės magistrams baigusiems šias studijas.

Žymėti - simboliu X (galima pažymėti kelis atsakymus)

1. Kokioje srityje dirbate? Švietime

.....
(nurodykite darbo sritį)

2. Kokios profesijos kvalifikaciją (bakalauro ir magistro laipsnį) esate įgijęs(usi)? (nurodykite mokslo sritį ir įgytą profesiją).

- ◇ pedagogė
- ◇ Bakalauro
- ◇ Magistro dvipakopės studijas
- ◇ Magistro vientisasis studijas
- ◇ Kita.....

3. Ar dirbate teisininko darbą?

- Taip ir turiu teisinio darbo stažo
metai(ų)
- ◇ Neketinu dirbti teisininko darbo
- ◇ Kol kas nedirbu, bet ketinu ateityje
- ◇ Ketinu dirbti teisininku

4. Jeigu dirbate teisininko darbą, tai nurodykite kokioje veiklos sferoje ir kokioje įstaigoje (įmonėje ar organizacijoje)?

- ◇ Viešajame sektoriuje
- ◇ Privačiame sektoriuje
- Įstaigoje (įmonėje ar organizacijoje)
.....

5. Jeigu kintate imtis teisininko darbo, tai kokioje veiklos sferoje ir kokio pobūdžio teisininko darbą norėtumėte dirbti?

Eil. Nr.	Teisininko darbo pobūdis	Privačiame sektoriuje	Viešajame sektoriuje
----------	--------------------------	-----------------------	----------------------

1.	Administracinis darbas		
2.	Įmonės teisininkas		
3.	Teisininkas konsultantas		
4.	Advokatas		
5.	Advokato padėjėjas		
6.	Antstolis		
7.	Antstolio padėjėjas		
8.	Notaras		
9.	Notaro padėjėjas (asesorius)		
10.	Darbas prokuratūroje		
11.	Policijos veikla		
12.	Kita.....(įrašykite)		

6. Ar dirbate vadovo darbą?

- ◇ Taip ir turiu vadovo darbo stažo metai(ų) ◇ Neketinu dirbti vadovo darbo
- ◇ Ketinu dirbti vadovo darbą ◇ Kita.....

7. Jeigu siekiate vadovo darbo, tai kokioje sferoje ir veiklos srityje norėtumėte juo dirbti ir kokioje įstaigoje (įmonėje ar organizacijoje)?

Eil. Nr.	Sektoriai	Veiklos sritys (įrašykite)
1.	Viešame sektoriuje	
2.	Privačiame sektoriuje	

8. Jūsų požiūriu, ar Teisės ir valdymo magistrantūros studijos yra pakankamos pradėti dirbti teisininku ar vadovu?

Kvalifikacija	Visai pakanka	Pakanka	Nežinau	Nepakanka	Visai nepakanka
Įgytos teisės magistro kvalifikacijos dirbti teisininko darbą					
Įgytos teisės magistro kvalifikacijos dirbti vadovo darbą					
Įgyta Teisės ir valdymo Teisės bakalauro kvalifikacija					
Įgyta Teisės ir valdymo Teisės magistro kvalifikacija					

9. Jūsų požiūriu, kokių studijų dalykų nereikėtų Teisės ir valdymo magistrantūros studijų programoje? (išvardinkite)

- ◇ ◇

10. Jūsų požiūriu, kokiais dalykais reikėtų papildyti Teisės ir valdymo magistrantūros studijų programą? (išvardinkite)

- ◇ ◇
- ◇ ◇

11. Jūsų požiūriu, kokių Teisės ir valdymo magistrantūros studijų programos dalykus reikėtų tobulinti? (išvardinti)

◇ ◇

12. Jūsų požiūris į teisininkams keliamus reikalavimus:

Teisininkui keliami reikalavimai (daliniai)	Labai teisinga	Teisinga	Nelabai teisinga	Neteisinga	Visai neteisinga
Teisininkas privalo laikytis profesinės etikos					
Teisininkas privalo nuolat atnaujinti žinias					
Teisininkas turi būti įgijęs žinių ir iš kitų veiklos sričių					
Teisininkui svarbu nuolat užsiiminėti teisine praktika					
Teisininkas turi gebėti naudotis naujomis informacinėmis priemonėmis					
Teisininkas turi nešti naujoves į mokslą ir visuomeninį gyvenimą					
Teisininkui keliami reikalavimai (daliniai)	Labai teisinga	Teisingai	Nelabai teisinga	Neteisinga	Visai neteisinga
Teisininkas privalo profesionaliai teikti teisinės paslaugas					
Teisininkas privalo visada tarnauti teisingumui					
Teisininkas neturi pažeisti profesinės etikos normų siekiant gero atlyginimo už suteiktas paslaugas					
Kita (rašykite).....					

13. Jūsų požiūriu, ar teisininkai turėtų jungtis į teisininkų draugijas (bendrijas ir kt.)?

- ◇ Taip
- ◇ Ne
- ◇ Kita.....

14. Jūsų požiūris į Teisės ir valdymo studijų programą rengiant Teisės magistrus:

◇ Ši studijų programa yra labai

reikalinga

◇ Ši studijų programa yra reikalinga
ir

pasiteisina darbo rinkoje

◇ Neturiu nuomonės šiuo klausimu

◇ Ši studijų programa nėra reikalinga ir nepasiteisina darbo rinkoje

◇ Kita.. Būtų gerai, kad ši programa būtų privaloma vadovams

15. Jūsų nuomone, kur teisininkai yra labiausiai reikalingi?

◇ Įstaigose (įmonėse ar organizacijose ir kt.) ◇ Privačiame sektoriuje.....

◇ Privačių teisinių paslaugų teikimo sferoje

◇ Viešame sektoriuje.....

◇ Kita.....

16. Kelintais metais baigėte (arba ketinate pabaigti) Mykolo Romerio universiteto Teisės ir valdymo programos studijas? Ketinu baigti 2009-2010 m.m.

.....
(nurodykite metus)

Labai Jums AČIŪ!

Nuoširdžiai dėkoju už skirtą laiką atsakant į klausimus.

10 PRIEDAS

Gerbiamieji VADOVAI,

Šia anketa atliekamas Magistro baigiamomo darbo tyrimas tema „Šiuolaikinio teisininko kvalifikacijos ypatumai“, kuriam vadovauja Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto Teisės filosofijos katedros profesorius dr. Vytautas Šlapkauskas.

Anketos pagrindinis tikslas – atskleisti Jūsų požiūrį į teisininko kvalifikaciją (į teisę).

◇ Kita.....

....

6. Kaip Jūs vertinate Jūsų įmonėje dirbančio teisininko kvalifikaciją ?

Eil. Nr.	Kvalifikacija	Puikiai	Labai gerai	Gerai	Vidutiniškai	Patenkinamai	Silpnai
1	Žinios						
2	Mokėjimai						
3	Gebėjimai						
4	Kita(įrašykite)						

7. Priimant jauną teisininką į darbą, į ką daugiausiai kreipiate/kreiptumėte dėmesį?

Parašykite savo nuomonę arba pažymėkite

Eil. Nr.	Asmens ypatumai (savybės)	Labai svarbu	Svarbu	Ne visai svarbu	Nesvarbu	Visai nesvarbu
1	Turimą teisinio darbo praktiką					
2	Įgytą išsilavinimą (universitetinį/neuniversitetinį) (<i>nurodykite</i>).....					
3	Kvalifikacijos lygmenį (bakalauro ar magistro)..... (<i>nurodykite</i>)					
4	Teorines profesines žinias					
5	Baigtą aukštąją mokyklą ir mokymo programą					
6	Kitas turimas kompetencijas (kitą išsilavinimą, bendrą darbo praktiką, stažuotes užsienyje ir kt.)					
7	Kita..... SVARBIAUSIA ŽINIUS (įrašykite)					

8. Ką pirmumo atžvilgiu labiau vertinate:

◇ Žinias

◇

Nuolatinį žinių atnaujinimą

◇ Praktiką

◇

Kita.....praktika įgyjama vėliau

9. Vertybiniu požiūriu Jums yra svarbu/nesvarbu:

Teiginiai	Svarbiausia	Svarbu	Nelabai svarbu	Nesvarbu	Visai nesvarbu
Gauti gerą atlyginimą					
Kurti efektyviai veikiančią įstaigą					
Plėtoti žmogiškąjį kapitalą (socialinius ryšius)					
Būti vadovu					

10. Jūsų požiūriu, ar Jūsų vadovaujamoje įstaigoje (įmonės ar organizacijos) susiduriama su išvardintomis problemomis?

Problemos	Labai dažnai	Dažnai	Kartais	Niekada
Susiduriama su žinių stygiumi rengiant teisinius dokumentus				
Susiduriama su teisinės praktikos stygiumi rengiant teisinius dokumentus				
Susiduria su žinių stygiu taikant teisės aktus				
Susiduriama su teisinės praktikos stygiumi taikant teisės aktus				
Susiduriama su teisinės praktikos stygiumi atstovaujant įstaigos (įmonės, organizacijos) interesus teismuose				
Susiduriama su žinių stygiumi sprendžiant darbdavio ir darbuotojų interesų konfliktus įstaigoje (įmonėje, organizacijoje)				
Susiduriama su teisinės praktikos stygiumi sprendžiant darbdavio ir darbuotojų interesų konfliktus įstaigoje (įmonėje, organizacijoje)				

11. Jeigu Jūsų įmonėje nedirba teisininkas, tai:

- ❖ Būtų labai reikalingas dabartiniu metu
- ❖ Būtų reikalingas artimiausiu metu
- ❖ Būtų reikalingas ateityje
- ❖ Nereikalingas
- ❖ Kita.....

12. Koks Jūsų kaip įstaigos (įmonės ar organizacijos) vadovo darbo stažas? Įrašykite metus.metai (ų)

AČIŪ labai Jums už skirtą laiką atsakant į klausimus!

11 PRIEDAS

1 Kompaktinė plokštelė - Magistro baigiamasis darbas CD, įrašytas Word ir PDF formatu.